Yoon Cultural Foundation
یون کولتوري یون
۱۳ ۸۷

که نړیوال ماته وخوري؟

محمد اسمعیل یون

Ketabton.com

۱۳۸۷ ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

که نړیوال ماته وخوري !؟

(د ټولنیزو او سیاسي لیکنو ټولګه)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	که نړیوال ماته وخوري!؟
لیکوال:	پوهنمل محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
لومړی چاپ:	۱۳۸۷ ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۲)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۲)
کمپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	د سیاسي لیکنو دا ټولګه	۱
۲	د کرزي صیب په لستوڼي کې ماران	۷
۳	څوک ناپېیلی ژورنالیست دی؟	۹
۴	د چارتراشو فریاد	۱۲
۵	د جمهوري ریاست یوه څوکۍ او...	۱۵
۶	د فاتحې اعلان	۱۸
۷	د ناسمې سرشمېرنې ناسمې اغېزې	۲۱
۸	محکمه خپله د محاکمې وړ ده	۲۵
۹	د ښاغلي حامد کرزي یو سیاسي جرئت	۳۱
۱۰	قلموال، ټوپکوال او نړیوال	۳۴
۱۱	ولسمشر کرزی یې ګټي او مخالفین یې...	۳۷
۱۲	د افغانستان دولت په دوو جبهو کې	۴۰
۱۳	ناټو او ائتلاف ځواکونه او قومي تصفیه	۴۴
۱۴	د ښوونځیو سوځونه د ژوند سوځونه	۴۷
۱۵	د نړیوالې ټولنې پاملرنه د افغانانو...	۵۰
۱۶	احمدي نژاد په افغانستان کې نژادي...	۵۲
۱۷	د افغانستان سیاسي قانون او انتخابات	۶۰
۱۸	بې سره سرشمېرنه	۷۹
۱۹	که نړیوال ماته وخوري!؟	۸۲
۲۰	د ثور اوومه او اتمه د یوې غمیزې...	۹۲
۲۱	د ښاغلي کمال بې کماله څرګندونې	۱۰۲
۲۲	«نه دي د ویلو هغه څه چې ما لیدلي دي»	۱۰۶
۲۳	د نړیوالو ځواکونو د شتوالي ضرورت او قانونیت	۱۰۹
۲۴	القاعده په افغانستان او الفایده په پاکستان کې	۱۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	د افغانستان پارلمان؛ د لرګي توره	۱۲۲
۲۶	په افغانستان کې د سیاسي شکایتیونو کلتور	۱۳۲
۲۷	تور سړی د سپینې ماڼۍ په درشل کې	۱۳۶
۲۸	د سیاسي پوهنتنو کانکور	۱۴۰
۲۹	فقر د ټولو بدمرغیو مور	۱۴۴
۳۰	نو څه به کېږي؟	۱۴۹
۳۱	ولې بیا جنګسالاران؟	۱۵۳
۳۲	زړه مې نه خوځي له ځایه غر خو هسې وي که نه	۱۵۷
۳۳	رنځور سیاست او تاریخ تېرې درمل	۱۶۸
۳۴	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۱۷۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

د سیاسي لیکنو دا ټولګه

د سیاسي او ټولنیزو لیکنو دا ټولګه زما د هغو لیکنو یو جونګ دی، چې په وروستیو څلور-پنځو کلونو کې مې پر بېلابېلو مسایلو لیکلي دي. البته دا زما د ټولو سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه نه ده، زما ددې ډول لیکنو دوه نورې ټولګې د ((فرهنګي فقر)) او ((افغانستان په سیاسي کړلېچ کې)) هم شته، چې له تېرو شلو کلونو راهیسې د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او ځینو فرهنګي مسایلو په اړه لیکل شوي دي او هره لیکنه د خپل وخت د پېښو او حالاتو محصول ده او د همغه وخت د اړوندو پېښو او حالاتو انځورنه کوي. ددې ترڅنګ زما ځینې نورې سیاسي او ټولنیزې لیکنې هم شته، چې یو دوه ځانګړې ټولګې ترې جوړېږي، خو اوس لاهم وخت ددې اجازه نه راکوي، چې هغه راټولې او په خپل نامه چاپ کړم. سیاسي لیکنې ډېر جانبي عوارض لري، یو به خپه کېږي، لس به خوشالېږي او یا به هم لس خپه کېږي، یو به خوشالېږي. دا لیکنې چې تاسې په دې ټولګه کې ګورئ، دا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دا ډول عوارضو او خطرونو خالي نه دي. دا اکثره هغه لیکنې دي، چې په تېرو څلور-پنځو کلونو کې ما په خپل او یا هم په مستعار نامه لیکلي دي، پر خپل وخت په چاپي او ځینې یې په کتنیزو (برېښنايي یا انټرنیټي) خپرونو کې خپرې شوي دي، خو ددې لیکنو اکثره برخه په ((قلموال)) جریده کې چې اکثره سیاسي او ټولنیزې لیکنې خپروي، چاپ شوي دي. مستعارو نومونو ته دامهال ځکه اړتیا وه، ځینې لیکنې داسې وې، چې د ځینو ډلواو یا اشخاصو پر مزاج ښې نه لګېدې او بل په ((قلموال)) کې زما په خپل نامه هم ډېرې لیکنې خپرېدې، نو ځکه مې نه غوښتل، چې په یوه ګڼه کې په یو نوم دوه لیکنې خپرې شي. اوس چې دا لیکنې دويم ځل، د یوې ځانګړې ټولګې په بڼه خپرېږي، کېدی شي یو شمېر لیکنې یې بیا پر ځینو ډلو او اشخاصو ښې ونه لګي. د لیکوال وظیفه دا نه ده، چې خپله لیکنه د چا پر مزاج برابره کړي، د لیکوال اصلي دنده داده، چې خپله لیکنه د واقعیت او حقیقت پر بنسټ ولیکي، دا چې څوک د واقعیتونو په لوستلو خپه کېږي که خوشالېږي، دا د هغوی خپل کار دی. لیکوال باید واقعیتونو ته ترجیح ورکړي، نه اشخاصو او ډلوته. وایي چې ارستو به پر خپل استاد (اپلاتون) باندې ډېرې نیوکې کولې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرې پوښتنې به يې مخې ته ايښودې، چا ورته وويل، چې استاد به دې در څخه خپه شي، ډېرې پوښتنې مه کوه! خو ارستو ورته په ځواب کې وويل: «اپلاتون راباندې ګران دی، خو حقيقت تر هغه هم راباندې ګران دی». نو دلته هم، زما په دې ليکنو کې، چې کله هم، د ځينو کرکټرونو او اشخاصو نومونه ياد شوي او يا هم پر هغو څه بحث محث شوی، دا ددې مانا نه لري، چې ګنې زما له هغو سره څه شخصي کينه او دښمني ده او يا مې هم د پولې او پټې پر سر څه ستونزه ورسره راولاړه شوې ده. خبره د واقعيتونو اوحقيقتونو ده او د پېښو، پېښې هم داسې دي، چې هېواد شموله دي او له زيان څخه يې ټول او يا هم اکثره هېوادوال زيانمن شوي دي، نو د يو شخص يا ډلې له سياسي او ټولنيزو عملونو څخه چې ټول هېواد زيانمنېږي، نو هغه هم بايد ، که ورته مثال ته نه منتظرېږي، نو د خلکو فرياد او نارو سورو ته خو بايد منتظر شي، داسې هم ممکنه ده، چې يو څوک دې لويو او کوچنيو ښارونو او وطنونو ته اور اچوي او بيا دې د هغه وطن له ليکوالو دا تمه لري، چې پر دوی دې د کلماتو د عطرونو بارانونه وکړي او دستاينې او افرين ګلپاڼې دې پرې وشيندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې زما د خپل زړه او فکر د درد زېږنده دي او د هغه ملت د سوو اسوېلو او چوپو فریادونو د انځورنې په نیت مې لیکلي، چې دومره بېوسه او بېکسه دی، چې د خپل درد او کړېدنې فریاد هم نه شي پورته کولای، نه یوازې یې د فکر مرووندونه غوڅ شوي، بلکې پر ژبې یې هم د سکوت مېخونه ټکوهل شوي دي. زما ملت پر بدن دننه داسې ټکل شوی(درونکوب) شوی، چې ټپونه یې شته، خو ښکاره کېږي نه، زه له دغه پر زړه دننه داغلي ولس سره یو ځای اوسېدلی او کړېدلی یم، دده دردونه او کړاوونه، اسوېلي او چوپ فریادونه ماته ښه معلوم دي، خو زما ولس دومره مظلوم دی، چې قلم یې هم په لاس کې نه شته، چې د خپلو زخمونو تصویر وکاږي، زه د همدې مظلوم ولس په پانګه روزل شوی یم او همدا ولس پر ما حق لري، چې د خپل قلم په وسیله د هرې ورځې او هرې شپې حساب و کتاب ورکړم. که زه نن د ځانساتنې لپاره د قلم سترګو ته د محافظه کارۍ سترګۍ پر سترګو کړم، نو دا ولس به ماته د حال او قال په ژبه څه ووایي؟ دا ګیله به ونه کړي، چې زه خو غم دومره ځپلی او اسکېرلی وم، چې د فریاد د پورته کولو وس مې هم نه درلود ، په خپلو وینو کې لت پت او د خپلو خولو په دریاب کې ډوب وم، نو تا خو هر څه لیدل، که توره دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شوه وهلای او زه دې له خپلو او پردیو دښمنانو څخه نه شوم ژغورلای، نو دومره خو دې کولای شول، چې زما رنځور حالت دې په خپل قلم انځور کړی وای او راتلونکي پښت ته دې د یوې تابلو په څېر پرې ایښی وای، دا نو بیا د راتلونکي نسل او تاریخ کار دی، چې زما له خپلو او پردیو دښمنانو سره یې څه کول؟ نو دا لیکنې مې د یو وجداني درد او مسوولیت له مخې کړې او د همدې درد له کبله مې راټولې کړې او دا دی ستاسو مخې ته یې بېدم. ددې او دې ډول نورو ټولګو په چاپ سره کېدی شي، زما د ژوند، ټولنیز،سیاسي او کلتوري فعالیت ساحه ډېره تنګه شي او ان کېدی شي فزیکي ژوند مې هم له سختو ګواښونو او خطرونو سره مخ شي، خو کله چې د ملت ګټې او د هېواد سترې غوښتنې مطرح وي، سړی د سر او مال تاوان ته نه ګوري، د ((سړي)) او ((نه سړي)) ترمنځ د توپیر برید د ګټې او زیان په همدغه حساس حالت کې معلومېږي. ما د ځان پر وړاندې دا پراته خنډونه او ګواښونه، خطرونه او زیانونه ټول له نظره تېر کړي، خو دې سره سره د خپل مظلوم او قربان شوي ولس لپاره هر ډول قربانۍ ته تیار یم او د شاعر له دې هوډ سره زه هم خپل هوډ ملګری کوم، چې وایي:

پر ماته کښتۍ سپور یم توپانونه مې په مخکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـــر دي لاره يــي بــيـا يـم کــه وم، وم که نه وم نه وم.

په هېوادنۍ مينه
پوهندوی محمد اسمعيل يون
کابل- افغانستان
۱۳۸۷ل کال د سلواغې ۲۱مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرزي صيب په لستوڼي کې ماران

(کرزی + ایتلاف = ۰   کرزی + ولس = ۱۰۰)

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

کرزي صيب د افغانستان په معاصرو سياسي شخصيتونو کې تر ډېره حده يوه مثبته سياسي څېره ګڼل کېږي، دده د واکمنۍ په بهير کې افغانستان په نړيواله ټولنه کې منلی مقام پيدا کړ او نړيوالو افغانستان سره تر پنځلسو مليارډو ډالرو زياتې مالي مرستې ژمنه وکړه. په عمراني، کلتوري او ټولنيزو برخو کې زيات پرمختګونه وشول، چې د افغانستان په ټول تاريخ کې د هېڅ واکمن له پړاو سره د پرتلنې وړ نه دي، خو له دې ټولو سره سره ولې د کرزي واکمني ټول افغاستان ته نه غځېږي؟ ولې يې فرمانونه او ريفورمونه نه عملي کېږي؟ دا هغه پوښتنې دي، چې هر وخت د لوستونکو ذهن کې ګرځي راګرځي. کتونکي نظر لري چې تر ساراني دښمن کورنی غليم ډېر خطرناک وي، ظاهراً خو طالبان او القاعده د کرزي صيب د حکومت دښمنان ګڼل کېږي، خو په حقيقت کې درباري يا رسمي جګسالاران او الفايده (د القاعده له نامه څخه ناوړه ګټه اخيستونکي) د کرزي صيب د حکومت اساسي لړزونکي دي. دوی د طالبانو د مخالفينو په بڼه د کرزي په حکومت کې مهم پوستونه اشغال کړي او په اصطلاح د مارانو په شان يې د جمهور رئيس په لستوڼي کې ځای نيولی، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمهور رئیس د ولس دخوښې سمون فرمان صادر کړي، نو دوی سرونه را اوچت کړي او جمهور رئیس ته ګواښ وکړي، چې یاحکومت ورانوو او یا به زموږ شرایط منې، په دې ډله کې د نظار شورا درې خطرناک ماران شامل دي، چې د کرزي صیب په کینڼ او ښي لستوڼي کې یې ځای نیولی،نور ماران په شمال، جنوب،غرب او نورو سیمو کې دي، چې که غم یې ونه خوړل شي ورو ورو ترې ښاماران جوړېږي، خلکو هیله لرله چې کرزی صیب به په تېرو دوو لویو جرګو کې خپل لستوڼي څنډ وهي او دا ماران به ترې ګوزار کړي او ولس به خپل حساب ورسره وکړي، نه یوازې داسې ونه شول، بلکې داسې اوازې دي، چې نور ماران ، ښاماران او پاړو ګران هم راوغوښتل شول،چې دیو ائتلاف په بڼه یې سره حکومت کې شامل کړي، کرزي صب په دې سره خپل محبوبیت او ګرانښت په ولس کې له لاسه ورکړ، یانې ډېر خلک وایي لکه چې طالبانو د امریکا دښمن (اسامه) ته په خپل لستوڼي کې ځای ورکړی و، نو د هغوی د تباهۍ سبب شو، داسې که کرزی صیب هم د ولس دښمن (شمالتپلوالې) ته په خپل لستوڼي کې ځای ورکړي، نو له امکانه لرې نه ده چې دا به د کرزي صیب د بربادۍ سبب شي، خو مخکې تر دې چې خبره دې حالت ته ورسېږي، ښه به دا وي چې کرزی صیب خپلو لستوڼو ته ټک ورکړي او ځان له دې خطرونو خوندي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ناپییلی ژورنالست دی؟

دا لیکنه د ((قلمِوال)) جریدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

ناپییلتوب یا بې طرفي د ژورنالېزم یو مهم اصل دی، هر خبریال یا ژورنالېست چې د پېښې د څېړنې یا خبر برابرونې پر وخت خپل شخصي لیدلوری او احساس په خبر کې داخل نه کړي، نو دناپییلتوب پر لوري یې یو غټ ګام پورته کړی دی. له څه وخته چې په افغانستان کې دا معاصر مطبوعات رامنځته شوي نو اکثره د واکمنو په فکري انحصار کې وو، اکثره ژورنالېستان مجبور وو د واکمنو فکري لیکه تعقیب کړي، نو ځکه په دې پړاوونو کې ازادو او ناپییلو مطبوعاتو بنه وده ونه کړه او نه په دومره شمېر ازاد او ناپییلي ژورنالیستان رامنځته شول، چې په پوره او کره ډول د ټولنې غوښتنو ته ځواب ووایي: دوه کاله دمخه چې د امریکا د متحده ایالاتو او طالبانو د سیاسي او پوځي ټکر په نتیجه کې نوی نظام او نوي حالات رامنځته شول، نو ددې حالاتو په بهیر کې په ټول هېواد او په تېره بیا په مرکز کابل کې بې شمېره او ناکنټروله خپرونې راوټوکېدې، دې سره د ازادو خپرونو، ناپییلي ژورنالېزم او بې طرفه ژورنالېست شعارونه هم پورته شول او په دې اړه څو ځانګړي ورکشاپونه او سیمینارونه هم جوړ شول، کورنیو او د افغانستان لپاره بهرنیو خبري اژانسونو او راډیوګانو د ژورنالېزم بازار دومره تود کړ، چې یو شمېر کره او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخو لیکوالو هم خپله اره لیکوالي پرېښوده او ژورنالستیکو کارونو ته یې مخه کړه، په افغاني ټولنه کې د ژورنالېزم اوسني بهیر د ژورنالېستانو اقتصادي ژوند ښېراز او د ژورنالېزم ودې ته دپخوا په انډول ښه زمینه برابره کړه، خو د (ازادۍ) او (ناپېیلتوب) واقعیت لا تر اوسه پورې عملي شوی نه دی. اوس داسې خپرونې شته چې نومونه او کلېشې یې ازادي دي، خو په واقعیت کې خپلواکې نه دي، دې خپرونو پورې د تړلو ژورنالېستانو لیکنې هم همداسې در واخله.

اساسي خبره داده چې "ازادي" او "ناپېیلتوب" یوه فکري مسئله ده او د ژورنالېست په فکر او ضمیر پورې اړه لري، که یوه ژورنالېست دضمیر او فکر له پلوه ازاد و او په خپله لیکنه کې یې د خپل فکر او ضمیر د ازادۍ اوناپېیلتوب دا واقعیت ښه وځلاوه، نو هغه ژورنالېست ته موږ ازاد او ناپېیلی خبریال ویلای شو. او که یوازې د (ناپېیلتوب) او (ازادۍ) لپاره معیار نادولتي یا بهرنۍ په اصطلاح ازادې خپرونې وي، نو دا هېڅکله په واقعي مانا د ازادۍ مانا نه ورکوي. یانې دا چې په ازادو مطبوعاتو یا خپرونو کې هم ناخپلواك او تړلي ژورنالېستان شته او په دولتي یا طرفي خپرونو کې هم ناپېیلي یا خپلواك ژورنالېستان پیدا کېدی شي. بي بي سي راډیو په افغانستان کې نسبتاً دیوې بې طرفې راډیو په توګه ګڼل کېږي، خو څوك ویلای شي چې د(منځنۍ اسیا) د خپرونې څو تنه ژورنالېستان چې په افغانستان کې په ښکاره ډول قومي دښمنیو ته لمن وهي دا ناپېیلي او بې طرفه ژورنالېستان دي؟ طرفي ژرونالېست دناپېیلو خپرونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخنیکي او مالي امکانات هم د خپل غرض لپاره استعمالوي او همدارنګه په ترڅو یا دولتي مطبوعاتو کې داسې ژورنالېستان هم شته چې په دولتي یا تړلو خپرونو کې هم خپل رسالت ترسره کوي او داسې څه ولس ته وړاندې کوي، چې د ناپېیلتوب اصل یې په کې مراعت کړی وي. په لنډه توګه ویلای شو، چې په نامه ازادې یا تړلې خپروني یا مطبوعات په پوره ډول دیوه ژورنالېست دناپېیلتوب او خپلواکۍ معیار نه دی، د خپلواکۍ او ناپېیلتوب معیار یوازې او یوازې د فکر او نظر ازادي ده او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چارتراشو فریاد

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

ډېر نظامونه تېر وبېرشول، ډېرې پاچاهۍ رنګې شوې، ډېر والیان رد وبدل شول، خو د هېواد د ښنبترو پر سینو لاد پردیو او خپلو ارو خرپهار همغسې روان دی، اوس هم د ښنبترو متې غو ځېږي او په درنو موټرو کې بارېږي. هر حاکم. محکوم، غریب او بډای یې ننداري ته ولاړ دي، د نورستان له برګمتاله بارېږي او د کابل بې وفا ارګ له مخې څخه پر رڼا ورځ پر لویه لار تېرېږي. دیموکراتان، جنګ سالاران، جنرالان او مارشالان ورته رڼې رڼې ګوري، خو هېڅوک یې د بندولو هڅه نه کوي، داسې ښکاري چې د پردې تر شا ډېرو په دې معامله کې ځانونه شریک کړي دي. د ننګرهار له واکمنو چې وپوښتل شي ولې پر دې لار چارتراش تېرېږي؟ نو هغوی وایي که پر دې لار تېر نه شي هسې په اسمار، مروره او نواپاس ځي، ښه دا ده چې پر دې لار لاړ شي، چې کابل هم ترې محصول واخلي او نورو خلکو ته یې هم ګټه و رسېږي، بل خپله د کابل د ګڼو واکمنو امرونه دي چې موږ ته وایي دومره، دومره لارۍ چارتراشو ته اجازه ورکړئ، د کابل د واکمنو له جملې څخه یو لوی واکمن د خپل یو مشر د قبرد جوړولو لپاره د سلو موټرو چارتراشو امرونه ورکړي، چې یو قبر ته څومره چارتراش په کار دي، سړی به څه ووایي؟ د قبرونو تر څنګ د جوماتونو په نوم هم په سلګونو لارۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارتراشو د ایستلو امرونه ورکړل شوي دي. سره له دې چې کرزي صيب په بېړنۍ لويه جرگه کې د کونړ او نورستان د ځنگلونو د غوڅولو د مخنيوي جدي غوښتنه وکړه او بيا يې هم خپله دغه غوښتنه څو ځله تکرار کړه، خو بيا هم دچارتراشو لړۍ پوره بنده نه شوه.سره له دې چې پخواني او غټ قاچاق وړونکي اوس د پخوا په څېر په سيمه کې نه شته، خو د ځنگلونو د غوڅولو ناورين لادوام لري. د کونړ او نورستان ځنگلونه له خپلو واکمنو فرياد کوي چې هر يو په خپل وار د دوی متې غوڅې کړې دي، په کونړ کې که پوره امپر(نالوستی) او جهادي والي واکمن و، هم ځنگلونه غوڅېدل، چارتراش وړل کېدل که بيا کوم بل لوستی لېونی والي هم حاکم و، نو د ځنگلونو د غوڅونې بهير تم نه شو، که له غربه راغلی باسواده ديموکرات هم واکمن دی، نو دچارتراشو لوبه بيا هم ختمه نه شوه، اوسنيو واکمنو لاورته د محصول او فيصدۍ په نامه قانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

راوویست. محصول د چارتراشو هغه برخه ده چې د ګمرک له لارې د دولت خزانې ته تحویلېږي او فیصدي بیا یوه بله ځانګړې شکرانه ده چې د کونړ له حاکم ملا نه نیولې تر پورته مقام پورې دټولو جیبونو ته د هغوی د قدرت، ظرفیت او ضرورت په تناسب وېشل کېږي. دا پنځه لس کاله کېږي چې د کونړ او نورستان د ځنګلونو لپاره یو سولېدلی منطق کارېږي(د زړو چارتراشو راایستل او د نویو بندول) خو پنځه لس کاله کېږي چې زاړه چارتراش نه خلاصېږي، د واکمنو د خلاصون لپاره د چارتراشو سوداګرو، د درغلۍ یو عجیب منطق رامنځته کړی، زاړه چارتراش راباسو، نویو سره غرض نه لرو!!! اصلي خبره دا ده چې دوی خو اوس زاړه چارتراش راباسي او دې سره نوي ځنګلونه هم غوځوي، څه موده وروسته بیا نوي چارتراش هم په زړوبدل شي او دا لوبه همداسې دوام پیدا کوي، اوس خلکو سره دا پوښتنه ده که واکمن رښتاهم غواړي چارتراش بند شي، نو پر نویو او زړو ټولو دې بندیز ولګوي او یا دې یوازې یوه میاشت وخت ورته وټاکي، چې په اصطلاح زاړه چارتراش راوباسي، نو په دې ډول به د نویو او زړو دا متروکه بېخي بې پدله شي، نو که داسې نه وي کېدی شي خدای (ج) د هېواد د نښترو فریاد واوري، د حاکمانو او ظالمانو خونه داسې سپېره کړي لکه د کونړ ځنګلونه چې سپېره شوي. خدای (ج) ته هېڅ کار هم مشکل نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجمهوري رياست يوه څوکۍ
او يونيم درجن کانديدان

دا ليکنه دجمهوري رياست ترټاکنو دمخه شوې وه او هغه مهال د ((قلموال)) دسريزې په توګه پر ۱۳۸۳ل کال دنومورې جريدې په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

ټاکل شوې ده دتلې مياشتې پر ۱۸ مه نېټه د هېواد دجمهوري رياست دمقام لپاره عمومي ټاکنې ترسره شي ، ددې مقام دګټنې لپاره تراوسه پورې ۱۸ تنو کانديدانو خپل اسناد بشپړ کړي او دانتخاباتو دکميسيون له خوا يې اسناد پوره او کره ګڼل شوي دي، سره له دې چې دافغانستان داساسي قانون ، دانتخاباتو دقانون او خپله دافغان ولس له نظره ددې کانديدانو په جمله کې داسې کانديدان هم شته چې دجمهوري رياست دمقام لپاره دکانديدۍ وړ نه دي ، دساري په توګه عبداللطيف پدرام او عبدالحفيظ منصور دافغانستان داساسي قانون له مخې ددې حق

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه لـري، چـې دجمهـوري رياسـت او ان دافغانسـتان پـه عـامو انتخابـاتو کـې ګډون وکـړي ، ځکـه چې دوی ځانونـه افغانـان نـه بـولي او داساسـي قـانون لـه مخـې يـوازې افغانـان پـه ټـاکنو کـې دګډون حق لري . دانتخاباتو دکميسيون له اعلان سره سم د ولس لـه خـوا پرجنـرال عبدالرشـيد دوسـتم ، کـريم خليلـي او حـاجي محمـدمحقق تـر (۱۱۵) زيـات انتقادونـه شـوي او هغـوی يـې پـر بشري جرمونو تـورن کړي او ددې لپـاره يـې ګڼ شمېر اسناد هم وړاندې کړي، خو دټاکنو کميسـيون دقـانون دتطبيـق پـه برخـه کـې ځان ناګـاره واچـوه ، دکورنيـو چـارو وزارت او سـترې محکمـې تـه يي دامسئله حواله کړه ، هغـوی هم د(نر!) غونـدې سترګې پټې کړې او ويې ليکل چې نه بابا هېڅ خبره نه ده، دې ټولو هېڅ ګناه نه ده کړې، نه يې کابل وران کړی، نه يې تنظيمي جګړو کې برخه اخيستې ، نه يې يو عسکر دچاپر عزت او عفت تېری کړی، نه يې دچاپر سرونومېخونه ټکوهلي او نـه يـې چېرې لـوټ او تـالان کـړی دی ، دا داسې سياسي پرښتې دي چې لـه ګناه او خطا پـاکې دي!! ، دواړو ارګـانونو،کورنيو چـارو وزارت او سـترې محکمـې پـرې دبې ګناهۍ مهرونه ولګول او دانتخاباتو کميسيون هم پـه هسـکه غـاړه اعـلان وکـړ چـې دادی " الا بـلا بـه ګـردن مـلا " مـوږ خـو دامسـئوليت هغـوی تـه حوالـه کـړ چـې پـوليس او قاضـي يـې نـه ملامتوي، نو موږ څه کاره يو چې چا باندې حکم کـوو چـې داګنـاه ګار دی که نه دی؟ يو شمېر نـور کانديـدان بيـا داسې دي چې نـه د(بدو) دي او نه د(ښو) هسې دشهرت نشې پسې اخيسـتي او ځـان يـې کانديـد کـړی، دوی فکرکـوي چـی مـوږ خـو هسـې هـم نـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامیابېږو راځه ځان مشهور کړه ګوندې سبا ګټونکی کاندید یو څه راکړي ، ځینې وایي څه دټاکنو په نږدې کېدو سره به دیو قوي کاندید په ګټه تېرشو یو څه نغده مغده او راتلونکي کې کومه څوکۍ مقام خو به راکړي ، په همدې وجه دکاندیدانو شمېر یو نیم درجن ته ورسېد .که چېرې دټاکنو کمیسیون داساسي قانون او خپله دټاکنو دقانون تطبیق ته جدي پاملرنه کړې وای، نو نن به دکاندیدانو دا بسندوړ جوړ نه وای . دکاندیدانو دا دومره اوږد لست نه یوازې دانتخاباتو کمیسیون ته ستونزې راولاړوي او دانتخاباتو لګښت لوړوي ، بلکې ولس ته هم ستونزې پیداکوي ، یوزیات شمېر خلك د ووټ کارت په ۱۸ عکسونو کې دخپلې خوښې کاندید په پیداکولو کې له ستونزو او تېروتنیو سره مخامخېږي ، سره له دې چې د ۱۸ کاندیدانو له جملې څخه یو زیات شمېر په دې نه بریالي کېږي، چې زیات شمېر رایې ترلاسه کړي، ټول ووټونه تقسیم کړي او انتخابات دویم پړاو ته پاتې شي . خو دګټو کاندیدانو شتوالي کې د دا ډول خطرونو احتمال وي . د ۱۸ کاندیدانو له شتوالي څخه داسې څرګندېږي، چې ځینې یې له انتخاباتي کمپاین څخه یوازې او یوازې دخپل شهرت، مالي ګټو او راتلونکي کې دنورو مادي او نامشروع ګټو دخوندي کولو او ګټلو په نیت ولاړ دي او یو شمېر افغان ضد ، اسلام ضد او افغانستان ضد کاندیدان بیا انتخاباتي کمپاین دخپلو ناوړه اهدافو دبیان لپاره ښه فرصت او طلایي چانس ګڼي . دا ډول اشخاصو ته په نورمالو شرایطو او نورو چارو کې هېڅکله هم داسې تبلیغاتي امکانات نه برابرېږي لکه انتخاباتي کمپاین ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خودي ټولو نادودوسره سره موږ هيله لرو چې افغان ملت به لـه دې ناخوالو او ازمېښتونو څخه بريمن راووځي او ملت دښمنه عناصر به لا پسې مختوري او کوز ګوري شي .

دهمداسې ورځې په ارمان .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاتحې اعلان

دا ليکنه هم د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه گڼه کې خپره شوې ده.

اساسي قانون: پلار

لويه جرگه: مور

ملگري ملتونه: بېواکه قاضيان

د امريکا متحده ايالتونه: کوربانه

د جرگې غړي: ورونه

جمعيت، نظار شورا او ټول ستمي گوندونه: تربوران

حکومت: بې تفاوته خپلوان

افغان ملتيان: احتياط کاري ورېرونه

مشاور وزيران: د لستوڼي ماران

د جمعيت، نظار شورا او نورو ستمي ډلو دهغې اوږدې، دښمنۍ، د حکومت دبې کفايتۍ او د خپلوانو د مضر احتياط له امله، د اساسي قانون (شلمه ماده) په حق رسېدلې ده (انالله وانا اليه راجعون)! د اساسي قانون ددې مادې ټولو خپلوانو اود لويې جرگې وکيلانو ته په خورا درنښت او خواشينۍ سره خبر ورکول کېږي، چې سر له سبا د ټول هېوادپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچه د ښځینه وو فاتحه په کابل کې د ملګرو ملتونو د ځانګړي دفتر (یوناما) په مرکزي او ټولو سیمه ییزو دفترونو او د نرینه وو ،معیوبینو او معلولینو فاتحه د کابل په عیدګاه جومات او د ولایتونو او ولسوالیو په جامع جوماتونو کې د درې ورځو لپاره اخیستل کېږي. د مړو شویو او وژل شویو اشخاصو په چارو کې زموږ خبریال او سیاسي مبصر لیکي چې که ډېر ژر د اساسي قانون د (۱۲)مې مادې غم ونه خوړل شي، نودا ماده هم د شلمې مادې پر برخلیک اخته کېدی شي، نو له همدې امله له ټولو کورنیو او بهرنیو ملا امامانو څخه په ډېر درنښت هیله کېږي، چې د فاتحې د مراسمو په بهیر کې پر شلمې مادې د ویر او تبصرې په ترڅ کې د شپاړسمې مادې رنځور حالت ته هم نغوته او اشاره وکړي.

د اعلان پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

دناسمې سرشمېرنې ناسمې اغېزې

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه گڼه کې خپره شوې ده.

سرشمېرنه د بشري موضوع ترڅنګ يوه مهمه سياسي موضوع هم ګڼل کېږي، په افغانستان کې هره سياسي او قومي ډله د خپلو حقوقو د اثبات او تر لاسه کولو لپاره سرشمېرنه ديوې مهمې وسيلې په توګه کاروي، هېڅوک هم پر خپل واقعي شمېر قانع نه دي او هېڅا ته هم خپله شمېرپه سمه توګه معلوم نه دى، هره ډله د خپل شمېر په زياتونه کې دومره مبالغه کوي، که دا دفرضيې ديو اړخ په توګه ومنل شي، نو دافغانستان نفوس به تر اوسني حالته څو ځله زيات شي، همدغه عوامل، نانندرۍ او جنجالونه په افغانستان کې د يوې دقيقې سرشمېرنې اړتيا تر بله هر وخته زياته په ډاګه کوي، يوه دقيقه سرشمېرنه به دهر چا دحقوقو بريد، حد او حدود وټاکي او د شمېر د زياتونې او کمونې په پلمه به د زياتو امتيازاتو ترلاسه کولو او د نورو د حقوقو د غصبولو مخه ونيسي، خو که سرشمېرنه هم د سياسي غرضونو تر سيوري لاندې ترسره شي او په قصدي او ناقصدي ډول په کې درغلۍ وشي اوبيا همدا ناسمه سرشمېرنه د ټولنې دبېلابېلو پاړکو ترمنځ د سياسي، ټولنيزو، اقتصادي، پرمختيايي او نورو امتيازاتو او حقوقو د وېش مصداق وګڼل شي، نو په ټولنه کې ډېرې زياتې ستونزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولاړولای شي، يوې خوا ته تر خپل ټاکلي حده زيات امتياز او بلې خواته زيات زيان رسېږي. دحقوقو د ناانډولۍ په دغسې يو حالت کې عدالت له منځه ځي او يو لوری مجبورېږي، چې د خپلو حقوقو د اعادې لپاره مبارزه پيل کړي اوبل لوری هڅه کوي له هرې ممکنې لارې تر خپل استحقاق پورته امتياز خوندي کړي، دا حالت د دواړو لوريو ترمنځ د ذهني او فزيکي ټکر سبب ګرځي او په پای کې دواړو لوريو ته زيان رسېږي، کېدی شي ناسمه سرشمېرنه په لنډمهالي توګه يوه لوري ته ګټه ورسوي، خو په وروستۍ نتيجه کې يې هېڅ لوري ته ګټه نه شته، دلته به د ټولنې دژوندانه پر ځينو مهمو خواوو د ناسمې احصايې منفي اغېزو ته لنډه اشاره وکړو.

۱- پرسياسي برخه: په افغانستان کې د احصايې د ناسمې ښوونې يا ناسمې اخيستنې يو اساسي علت همدا سياسي اړخ دی، څوک چې په افغانستان کې قومي، سيمه ييزو او ژبنيو مسايلو ته لمن وهي اويايې تردې عنوان لاندې ګوندونه او ډلې جوړ کړي دي، هغوی د سياسي امتيازاتو د ترلاسه کولو لپاره احصايه د يوې اساسي وسيلې په توګه کاروي، که په افغانستان کې اوسنۍ سرشمېرنه بيا هم په سمه توګه وانه خيستل شي او په شعوري يا ناشعوري ډول درغلي په کې وشي، نو دې ډول تبر ته به ښه لاستی جوړ شي، ځينې قومي ډلې تر خپل استحقاق پورته او ځينې به کښته امتياز ترلاسه کړي. يوشمېر سياسي امتيازونه کېدی شي هرې سيمې يا ولايت ته د هغوی د نفوسود مجموعي شمېر له مخې په پام کې ونيول شي، دبېلګې په توګه د پارلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوکې که د ناسمې احصایې له مخې ووېشل شي ځینې ولایتونه به زیانمن شي او ځینې به زیات امتیاز ترلاسه کړي، هغه ولایتونه چې د ناسمې احصایې له مخې ورته خپل حق نه دی رسېدلی هغوی به دخپل حق لپاره هڅه کوي او هغوی چې زیات امتیازات ترلاسه کړي خپل امتیازت به خوندي کوي، په دې وجه سیاسي بحران او ټکر ته لار اوارېږي، ددې پرځای چې د هېواد وده وکړي له کړکېچ سره مخامخېږي او کورنی بحران منځته راځي.

۲- پر ټولنیزه برخه: دولت د ټولنیزعدالت دتامین په خاطر مجبور دی دهېواد دهرې سیمې دټولنیزو اړتیاوو د پوره کولو او اجتماعي ښېرازۍ لپاره د سیمې نفوس په پام کې ونیسي او د هغوی د شمېر له مخې ورته پانګه بېله کړي، خو که دلته هم عرضه د ناسمې احصایې پر بنسټ ولاړه وي او تقاضا تر هغې زیاته وي، نو په واقعیت کې د خلکو مشکل نه حلېږي او ځینو سیمو ته چې تر تقاضا او استحقاق پورته امتیاز ورکړل شوی په دې حالت کې هم د ملت پانګه بې ځایه لګول کېږي، دا حالت په هېواد کې ټولنیزه نانډولي رامنځته کوي. د ټولنې د نانډولۍ وروستي حالت نارضایتي اوبیا ټکر دی، اکثره هېوادونه غواړي د ټولنیزې نانډولۍ له بحرانه ځان وژغوري او نه غواړي په خپل هېواد کې یې یوه سیمه پر بلې هغې برلاسې شي، په دې ډول به هغه یوه سیمه ټول عمر د محکومیت او بله د حاکمیت احساس وکړي، په ټولنه کې د افراط او تفریط د حالت ټینګښت په پای کې دټولې ټولنې دبربادۍ سبب کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- پر پرمختيايي يا ودانيزه برخه: په افغانستان کې د فردي مساوات او عدالت د تامين لپاره په کار ده، چې په ټول هېواد کې متوازنه پرمختيا رامنځته شي او په متوازنه پرمختيا کې د هېواد هر وګړی د هېواد هر ګوټ کې چې اوسېږي له خپلو مساوي حقوقو برخمنېږي، د متوازنې پرمختيا لپاره هم ښه مصداق دقيقه سرشمېرنه ده، که دولت سره د هېواد د هرې سيمې، ولايت يا ولسوالۍ دقيقه احصايه موجوده وي، نو دولت کولای شي د هغې سيمې د نفوسو په پام کې نيولو سره د ښوونې او روزنې مرکزونه، روغتونونه، ورکتونونه، فابريکې او نورې پرمختيايي ادارې او نور اړتيا وړ مرکزونه جوړ کړي. د ساري په توګه که يوه ولسوالۍ کې يو لک تنه ژوند کوي، په هغې کې دوه روغتونه خو که بله کې چې پنځوس زره تنه ژوند کوي هغې کې څلور روغتونونه جوړ شي، نو په داسې حالت کې اجتماعي عدالت تامين نه شو اود خلکو ترمنځ توپيري چلند وشو، د خلکو د مشکل د حل لپاره تر ټولو ښه معيار همدا د نفوسو معيار دی، البته جغرافيايي ستونزې، موقعيتونه او ځينې نور مسايل هم د استثناتو په توګه د منلو وړ دي، خو د متوازنې پرمختيا لپاره ښه معيار د نفوسو شمېر دی، ځکه چې که په هېواد کې متوازنه پرمختيا رامنځته شي، د خلکو ترمنځ د نارضايتۍ احساس له منځه ځي، ملي يووالی لا ټينګېږي او دا کار د ټولنې د لاپرمختيا سبب ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکمه خپله د محاکمې ور ده

دا لیکنه هم د ((قلمروال)) جریدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

په یو کتاب کې مې لوستي وو : " خلکو به ویل داپلانی دومره سپین سترګی دی، چې له کالیو سره دې په سترګو کې راننوزي، خو ما نه منل ځکه چې سترګې خو ډېرې کوچنۍ دي سړی له کالیو سره څه چې یوماشی په کې ننوزي څومره سړی په عذابوي، خو کله چې لږ رالوی شوم نو پوی شوم چې خلك له کالیو سره څه چې له بسته بسته موټرو ، تعمیرونو او بلډنګونو سره دسړي په سترګو کې راننوزي، پرون یې هېڅ نه لرل ، خو نن یې موټرې ، بلډنګونه او تعمیرونه ولاړ دي ، خو چې ورته ووایې دادې له کومه کړل ؟ نو فوراً به ځواب درکړي کوم؟ څه شی؟ داڅه دي بابا داخو هېڅ هم نه دي، نو دې ټولو سره دې په سترګو کې راننوزي، نو زه هله پوی شوم چې له کالیو څه چې له غټو غټو ماڼیو سره هم سړی دچاپه سترګو ورننوتی شي . " لکه څنګه چې په طبعیت کې ډېر ځیزونه دانکشاف په حال کې دي او انساني ژوند خو ترهرڅه زیات د ودې په حال کې دی، نو په دې سترګو کې راننوتل هم بېخي ډېر پرمختګ کړی دی . اوس خلك له بسته بسته ښارونو، ولایتونو ، مملکتونو ، لویو لویو جنایتونو سره دسړي په سترګو کې راننوزي . یانې سپین سترګي تردې حده زیاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي چې نور نو هېڅ سترګې او عقل پرې کار نه کوي، په تېره بيا په سياسي برخه کې. په افغانسان کې به دهېڅ سياسي ګوندمشر په دې پړ نه کړې چې ده ګنې افغانستان کې کوم وران کارکړی، د دوی په وينا ټول ناوړه کارونه مقابل طرف کړيدي او که کوم ځای کې ده نه کوم ورانی او خطا شوي داهم مقابل لوري پرې تحميل کړيدي .

له استاد رباني سره چې کېنې نو ته به هېڅ فکر ونه کړې چې په روسيې کې چاپ شوې شپاړس نيم زره مليارده افغانۍ دده په نازکو ګوتو د تنظيمي جنګونو لپاره لګول شوي دي، که د انجينر حکمتيار پلويانو سره کېنې، نو هېڅ به داثابته نه کړې چې دوی ګنې پر کابل ښار توغندي اورولي ، که دانجنير احمدشاه مسعود له پلويانو سره کېنې ، نو هېڅکله به پرې ثابته نه کړې چې دوی هم چېرې پلونه، پلګوتې او ښارونه نړولي، يايې هم له روسانو سره اوربند کړی او يايې هم له وحدت حزب او اسلامي حزب سره په جګړو کې دکابل پراخه برخه ورانه کړې او افغانستان کې يې دقومي جنګ دپيل لپاره هڅې کړې دي. دعبدالعلي مزاري ، کريم خليلي ، اکبري او محقق پلويانو سره چې کېنې هغوی خو ببخي دامني نه چې دوی هم کوم مېخ بې ځايه کارولی اوټکوهلی او يايې چاته بې ځايه دمړي نځا ور ښودلې ده. ددوستم پلويان خو هېڅکله دانه مني چې ددوی عسکرو دې چېرې هم دچا ور ټکولی وي او خلک دې ددوی دعسکرو له ژبې او لاس څخه ازار شوي وي ، دوی دخپل سياسي ژوند په ټول بهير کې دهېچا پرکور بريد نه دی کړی، لنډه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټول بې ازاره توتکۍ دي،ددې ټولو دبې ګناهۍ ثبوت هغه وخت وړاندې شو چې کله دانتخاباتو کميسيون دکانديدانو په اړه وويل که څوك پرې څه نيوکه لري، نو کميسيون ته دې ولېږي. تر دريو ورځو په کمه موده کې پرجنرال دوستم ، کريم خليلي او حاجي محمدمحقق تر (۱۱۵) زيات تورونه پورې شول چې اکثره په کې دبشري ضد جرمونو تورونه وو، کېدی شي پر ښاغلي قانوني او نورو کانديدانو هم تورونه وو ، ياکميسيون ته نه وي رسېدلي او ياهم کېدی شي هغوی پرې ځان غلی کړی وي ، څرنګه چې دانتخاباتو کميسيون ډېر زيات قوت نه لري، نه داساسي قانون او نه هم دخپل انتخاباتي قانون دتطبيق وس لري نو مسئوليت يې له خپل سره تېرکړ او خبره يې کورنيو چارو وزارت او محکمې ته راجع کړه، هغوی هم دنر غوندې سترګې پټې کړې ، سم له لاسه يې حکم او فتوه صادر کړل چې لګېدلي تورونه نامستند او بې بنسټه دي او دا درې واړه ښاغلي بې ازاره توتکۍ دي، نو ماته بيا هغه دسپين سترګۍ خبره رايادة شوه چې دې وطن کې رښتيا هم دروغو او سپين سترګۍ ښه انکشاف کړی دی . وګورئ له بسته بسته ښارونو، دهېواد له پايتخت ، له دې دومره ولايتونو، ورانيو، دکابل ښار له (۶۵) زرو وژلوشويو ښاريانو سره دسړې په سترګو کې رانيوزي، افرين دې په دې جرئت !!. او بل دې پردې اخلاقي جرئت افرين وي چې ويل يې تورونه مستند نه وو ، عجيبه خو داده، چې اکثره وخت قاضي په قياس استدلال کوي، چې له دې ايت شريف اوحديث شريف څخه قياس دادی . يو چاويل : يوشی دی ګرد دی ، ژېړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ، تریو دی ، لاس کې ځایېږي، نو سړی خپله پوهېږي چې نارنج دی . خو چې بیا هم څوك نه پوهېږي سړی به څه ووایي!؟ ایا دکابل ښار ورانی ثبوت نه دی ، ایا دکابل ښار (۶۵) زره وژل شوي ښاریان سند نه دی ، آیا ددې اشخاصو خپل خپل مطبوعات سند نه دی، ایا خپله دکورنیو چارو وزارت او دسترې محکمې ودانۍ سندونه دي چې څو څو توغندي یې دهمدې تنظیمي جنگونو پروخت پر سینه ورتش کړي دي ؟ دا د دنیا په تاریخ کې یو ډېر بدرنگه مثال دی، چې دیومملکت دوه ستر ارگانونه اجرائیه اوقضایه (پولیس او قاضي) دې همزمان پر جنایتکار پرده وغوړوي، دوی هغه دعوامو په اصطلاح غر په پر پټوي .

وایـــي دسورلۍ په یوه موټر کې گڼ خلك ناست وو ، له یوه څخه دباد خطا وشوه نورو ځان ناگاره کړ، دده پرشرم یې پرده خوره کړه، چې څه گڼې موږ لاڅه نه دي اورېدلي، خو خطا شوي شخص به خپله پښه دموټر پر یوه ټیم راکشوله او هڅه یې کوله چې هغه ته ورته اواز تولید کړي اوپه دې ډول یې غوښتل چې داگڼې دموټر دټیم او دده دپښې ترمنځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټکر اواز و، نه دده هغه اصله خطا ،دده داهڅه په دې خاطر وه
چې نوره سورلۍ تېرباسي. خو په سورلۍ کې يو تن چې دده دې
حرکت ډېرپه تنګ کړ، له لږ جرئت څخه کار واخيست، نو پر ورو
يې ورته وويل : " ماما دغې چاره خو دې ورته وکړه، چې دبوی
چاره به يې څنګه کړې ؟ " دې سره خطا شوی شخص پر اصلي
موضوع پوه شو، نو اوس هم ولس دې سترې محکمې او کورنيو
چارو وزارت ته وايي چې تاسې خو ددې کانديدانو دغې چاره وکړه
خپله غاړه مو بنده کړه او دوی مو بې ګناه وبلل، خو د بوی چاره
به يې څنګه وکړئ ، دا دکابل ورانی او دهېواد نوره ويجاړې داهم
تاسو ورودانوئ که نه دا کار خپله دوی ته ورپرېږدئ ؟

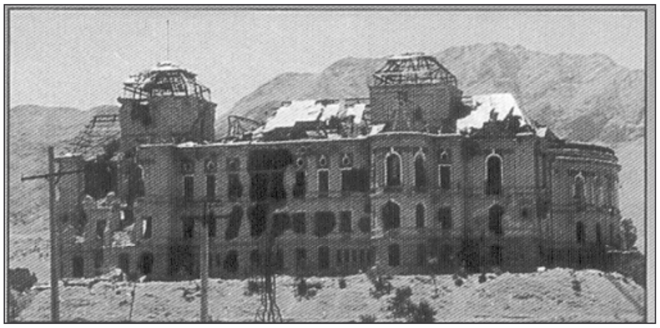

زه نه پوهېږم چې پرکورنيوچارو وزارت او سترې محکمې يا
پوليس اوقاضي باندې به انتقاد دڅومره سزا سبب شي، خو دا
بايد هم وويل شي چې زموږ مظلوم ولس پر هرڅه پوهېدلی که
څوك جنايتکار او غله ته د اتل لقب هم ورکړي، نو ولس يې
پېژني او که څوك پر رښتينو اتلانو خاورې هم واړوي، نوبيا هم
ولس پرې پوهېږي ، که ستره محکمه او کورنيو چارو وزارت
هرڅومره هم ترسياسي فشار لاندې وای بايد داسې پرېکړه يې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واى کړې ، خپل تاريخ يې نه واى بدرنګک کړى . لږ ترلږه يې ځان
غلى نيولى واى او چاته يې دبېګناهۍ سند نه واى ورکړى ،
عجيبه خبره خو داده چې دوى له خلکو نه دمجرمينو د جرمونو
سندونه غواړي . نو دوى ته هم داسوال راجع کېږي چې ايا تاسو
ته ښاغلي دوستم ، خليلي او محقق هم دخپلې نېکنامۍ سند
وړاندې کړى چې تاسو دهغه له مخې هغوى بې ازاره مرغۍ
وګڼلې که څنګه؟ د دوستم ، خليلي او محقق کيسونو خو ستاسو
په وينا اسنادو ته اړتيا درلوده ، ايا دعبدالحفيظ منصور او
لطيف پدرام موضوع، چې دواړه په جار نارې وهي چې افغانان نه
دي هم اسنادو ته اړتيالري؟ بل تاسو سندڅه ته وايئ ؟ خلك ،
مړي ،ورانى، ښارونه ، هديرې ؟ سند نه دى ؟ افرين دهغه
قاضي او هغه پوليس پرضميرشي، چې تر داسې پرېکړې وروسته
هم ورته په خپله بستره کې ارام خوب ورځي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښاغلي حامد کرزي يو سياسي جرئت

دا ليکنه هم د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه گڼه کې خپره شوې ده.

دټېرو دوه نيمو کلونو په بهير کې د ښاغلي حامد کرزي سياست د زيات احتياط يوعلت شايد دا وي، چې نړيوالې ټولنې اوپه سرکې يې د امريکا متحده ايالتونو، نه غوښتل خپل افغاني کورني ائتلافي ملگري، چې په دولت کې يې تر خپل استحقاقه زيات اوپورته امتياز ترلاسه کړی، په لنډه موده کې له دې امتياز څخه محروم شي، په خپله کورنيو جنگسالارانو هم هڅه کوله چې د ټوپک د زور ترځنگ ځانته د ((جهاد)) او ((مقاومت)) په نامه د مشروعيت نورې لارې چارې ولټوي. خو ددې ټوپکوالو واکمنو سپين سترگي تر دې بريده ورسېده، چې له ځان پرته يې نور هېڅوک ته هم مجاهد نه ويلې، ان خپلو استادانو ته، که څه هم د افغان ولس او نورو اکثرو مجاهدينو په نظر دوی رښتيني مجاهدين نه وو، هر وخت يې د ائيتلافونو او سازشونو له لارې ځان قدرت ته رسولی او په سياسي ډگر کې مطرح کړی دی. لنډه دا چې په خپله د عام ولس او د ملت د ديموکراتو شخصيتونو په ذهن کې د دوی پر وړاندې کرکه موجوده وه. دوی نه يوازې په نامشروع ډول زيات واک تر لاسه کړی و، بلکې زياته هڅه يې کوله چې خپل واک وځواک نور هم زيات کړي، د ښاغلي کرزي او نړيوالې ټولنې له خوا د روانې شوې ډيموکراتيکې او سمونپالې پروسې پر وړاندې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات خنډونه را ولاړ کړي وو. پر ښاغلي کرزي د ولس له خوا ډېرزیات انتقادونه وو، چې ولې له دې جګړه مارانو خپله لاره نه بېلوي، د ښاغلي کرزي د محبوبیت ګراف د هغه د واکمنۍ په پیل کې ډېر پورته و، خو کله چې د کورنیو جګړو یو زیات شمېر اصلي لوبغاړو ته په دولت کې زیاته ونډه ورکړل شوه، نو دې ګراف متوسط او ددې اشخاصو و اک په دوام سره نزولي حالت خپل کړ، د سیاسي کتونکو په نظر که ښاغلي کرزي له دې ډول ځوکۍ پالو او ملت ناخوښو اشخاصو څخه خپله لاره نه وای بېله کړې، نو ددې ډېر امکان و، چې ډېر خلک به په انتخاباتو هډو ګډون ونه کړي او یا به کم خلک کرزي ته رایه ورکړي، بل که ښاغلی کرزی کامیاب هم شي ایا همدا اشخاص او همدا کابینه به ولس ته د منلو وړ وي او دوی به هېواد ته څه ګټه ورسولای شي؟ ښاغلی کرزی کېدی شي د خپلې واکمنۍ له پیله دې نیمګړتیا ته متوجه و، خو د ائتلافي حکومتونو مجبوریتونه همداسې وي، خو اوس هم ښه او مناسب وخت و، چې کرزي صیب له ملیشه یي واکمنو او دهغو له قومندانانو څخه خپله لاره بېله کړه، خلکو همېش کرزي صیب ته ویل چې ښاغلي محمد قسیم فهیم ستا په لستوڼي کې د ولس له بریده ځان ژغورلی او ستاسوله شهرت او محبوبیت نه د خپل ځان په ګټه کار اخلي، که دی رښتیا هم لکه څنګه چې دی یې وایي په ولس کې مطرح سیاسي شخصیت وي، نو په مستقل ډول دې ټاکنو ته ودرېږي، هله به معلومه شي، چې دی په ولس کې څومره رایې لري، کله چې ښاغلي کرزي اعلان وکړ، چې محمد قسیم فهیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په راتلونکو ټاکنو کې زما مرستيال نه وي، نو د خلکو زړونه باغ باغ شول او داېې د کرزي يو ستر سياسي جرئت وباله، ولس شکر وويست، چې د جمهوري رياست د معاونيت پوست کې له داسې يو شخص څخه خلاص شو، چې د کابل په ورانيو کې يې غټ لاس درلود. د يوې سروې له مخې په سلو کې (۹۵) خلکو د کرزي دا عمل په غوښه تائيد کړ، يوازې (۵) په سلو کې خلکو د احتياط په قيد وويل چې اوس به فهيم د ټاکنو د ګډوډولو لپاره هڅه کوي.

ولس نه يوازې د ښاغلي کرزي په دې عمل خوشاله دی، بلکې پردې هم ډېر خوشاله دی، چې کرزي وويل: ((که په راتلونکو ټاکنو کې بريالی شم، نو ائتلافي حکومت نه جوړوم او زما د تېر حکومت کمزوري همدغه ائتلافي حالت و)) خدای (ج) دې وکړي چې ښاغلی کرزی په انتخاباتو کې تر بري وروسته رښتيا هم يو مسلکي او نا ائتلافي حکومت جوړ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلموال، ټوپکوال او نړیوال

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۶ل کال په (۱) ګڼه کې ددې جریدې د سریزې په توګه خپره شوې ده.

درې لسیزې کېږي چې افغانستان د ټوپکوالو په منګولو کې راګیر دی، ځینې وختونه داسې وو، چې ټوپکوالو په کې په یو نه یو ډول مشروعیت درلود، هغه وخت کې دوی د جنګ له مشروعیت سره سره ځینې نور ناوړه کارونه تر سره کول، ولس بیا هم په چوپه خوله زغمل. د بن تر کنفرانس او دنوي حکومت تر جوړېدو وروسته هیله دا وه چې نور به نو ټوپک، قلم او منطق ته ځای پرېږدي او د زورواکۍ دوران به پای مومي. کله چې د نړیوالو عمل څرګند شو، خبره تر بدو بدتره شوه، په پیل کې خلکو فکر کاوه چې نړیوال ځواکونه به له دې زورواکو څخه وسلې واخلي، خو وروسته څرګنده شوه چې دوی دا قومندانان ځان ته دومره نږدې کړل، چې خپل باډیګارډان یې مقرر کړل، دې سره نو د زورواکانو مړی لا غوړه شوه، څو موده وړاندې د همغو یاغي قومندانانو له جملې څخه درېو غټو قومندانانو، جنرال عبدالرشیددوستم،جرئت او امان الله ګذر د دولت پر وړاندې بغاوت او د دولت پر حیثیت یې تېری وکړ، یو د هېواد ملي بیرغ او د ولسمشر د عکس توهین وکړ، بل لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال ته لاس واچاوه او دربیم د دولت پولیس بې وسلې کړل او ویې ټکول، خو کله چې له نړیوالو ځواکونو سره د دوی دا عمل مطرح شو، هغوی وویل چې د اخو نو د حکومت خپله معامله ده او موږ په کې غرض نه لرو، کله چې له هغوی څخه پوښتنه وشوه، چې یو جابر چې په جوزجان کې د هېواد ملي بیرغ راکوزوي، د حکومت د والي د له منځه وړلو هڅه کوي، او د هغه طالب ترمنځ چې په هلمند کې د حکومت پر والي برید کوي څه تفاوت دی؟ نو هېڅ منطقي ځواب یې نه درلود، حقیقت دادی چې دا زور واکي له ځینو بهرنیو منابعو سره رابطې لري، خپله دین محمد جرئت د هغو نیمه رسمي ملېشو مشري کوي، چې همدا اوس د بهرنیانو ساتنه او هغوی ته د اجیرو عسکرو په توګه خدمت کوي، نو دوی بهرنیو ځواکونو ته ددغه خدمت په مقابل کې دا مجوز او صلاحیت تر لاسه کړی، چې د حکومت د تکلیف سبب شي. د نړیوالو «د یوه بام او دوه هوا» دا سیاست تر اوسه پورې روان دی، که حالت همداسې روان وي، نود عدالت د تطبیق لپاره به هېڅکله لاره اواره نه شي، نه به کار د هغه اهل ته وسپارل شي، نه به د ټوپک منطق ختم شي او نه به د قلم منطق واکمن شي، ټوپکوال به د خپل د ټوپک پر زور اود نړیوالو په ملاتړ خپل جیبونه نور هم ډک کړي، اود وسله وال قوت تر څنګ به پر پانګوال قوت هم بدل شي، په آینده کې به دولسواکۍ محور هم د همدوی په لاس کې وي، عامه ذهنیتونه به هم اغوا کوي، کلونه کلونه به ظلمت او وحشت د ولسواکۍ او دولت په نامه پر ولس حاکم وي، غوره بېلګه یې په ولسي جرګه کې ځینې ټوپکوال پانګوال دي، چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې دواړو وسايلو څخه يې د خپل ځان د حاکميت لپاره کار واخيست او د خلکو مخالف اوس دخلکو د نماينده په توګه امتياز تر لاسه کوي، بله بېلګه يې هغه رسنۍ دي، چې په يو نه يو ډول يې سلسله همدې ټوپکوالو پانګوالو ته رسېږي.

له نړيوالو او د افغانستان له حکومت څخه د قلموالو هيله داده، چې خپلې لنډ مهالې ځاني ګټې په پام کې ونه نيسي، د عدالت د تطبيق لپاره دې هر اړخېزې هلې ځلې وکړي، قانون او عدالت دې پر ټولو يو شان تطبيق کړي، هم پر ټوپکوالو، هم پر پانګوالو، هم پر سياستوالو ، هم پر غريبانو او هم پر قلموالو.

د همداسې يو ارمان د عملي کېدو په ارمان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسمشر کرزی یې ګټې او مخالفین یې لوټې

دا لیکنه هم د ((قلمowال)) جریدې پر ۱۳۸٦ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

په تېرو پنځو کلونو کې پر ګڼو ستونزو سربېره یو زیات شمېر مثبت او ګټور کارونه هم تر سره شوي، چې د افغانې ټولنې د هر اړخیزې بیا رغونې او نوې جوړونې په برخه کې ډېر مثمر واقع شوي دي، په تېرو پنځو کلونو کې دوه لویې جرګې جوړې شوې، چې یوې د افغانستان لپاره زعامت وټاکه اوبلې یې نوی اساسي قانون تصویب کړ، د جمهوري ریاست لپاره په ازاده او دیموکراتیکه فضا کې انتخابات وشول، د ولسي شورا او ولایتي شوراګانو لپاره انتخابات تر سره شول، دا هغه سیاسي پرمختیاوې وې، چې پر دې لنډ وخت یې کېدن ناشونی ښکارېده او د خلکو په فکر کې هم نه ګرځېدل. افغانستان په تېرو پنځو کلونو کې له نړیوالې انزوا څخه راوکښل شو، اوس افغانستان د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو کې ځلورپنځوس سیاسي نماینده ګۍ لري او همدغه راز په افغانستان کې د نړۍ د پنځه دېرش هېوادونو سفارتونه فعال دي، د ملګرو ملتونو شل نماینده ګۍ فعالیت کوي او تر (۱۳۰) زیات نړیوال سازمانونه او انجوګانې پر کار بوخت دي، د عامې روغتیا او ښوونې او روزنې په برخه کې هم د پام وړ پر مختګ شوی دی، د ټول هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کچه شپږ ویشت لوی روغتونونه، څوارلس کلینیکونه او یو سلو شل شخصي کلینیکونه جوړ شوي دي، د زده کوونکو شمېره له یو میلیون څخه شپږ میلیونو ته پورته شوه، په پنځو کلونو کې د ټول هېواد په کچه د درې زره او پنځه سوه ښوونځیو ودانۍ نوې جوړې شوې دي، یو زر او پنځه سوه نورې هم د جوړېدو په حال کې دي، دغه راز په ټول هېواد کې دوه سوه پنځه اویا دیني مدرسې هم جوړې شوي دي، چې شپېته زره طالب علمان په کې زده کړې کوي، همدارنګه په هر ولایت کې یو یو عالي دارالمعلمین جوړ شوی او د پوهنتونونو شمېر د ټول هېواد په کچه (۱۹) ته رسېدلی دی، چې د محصلینو شمېره یې څلوېښت زرو تنو ته پورته شوې ده.

د کلیو پراختیا او بیار غونې په برخه کې (۱۰۲۰۷) پروژې تکمیل شوي او د مخابراتو په برخه کې تر لسو زیاتو شرکتونو (اووه سوه میلیونه) ډالره پانګه اچولې، د هغو بهرنیو او کورنیو موسسو او خصوصي شرکتونو شمېر چې په افغانستان کې یې پانګه اچولې (اووه زرو) او دټولې پانګې رقم یې پنځه ملیارده ډالرو ته رسېږي، دغه راز په سلګونو نور مهم کارونه تر سره شوي دي. په مجموعي ډول په تېر و پنځو کلونو کې له نړیوالې ټولنې څخه نږدې شل ملیارده ډالره مرسته راجلب شوې ده، سربېره پر دې ولسمشر چې هر کله هېواد ته سفر کړی په لسګونو او سلګونو ملیونه ډالره مرسته یې را جلب کړې، خود ملت غټ تشویش او انتقاد په دې کې دی، چې دا ټولې راجلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې مرستې پر خپل ځای او د ولس په درد نه لګېږي، ددوی مخالفان لکه طالبان او نور د دولت بیا رغول شوې پروژې له منځه وړي، مکتبونه سیزي او روغتونونه ویجاړوي، د دولت دولتي مخالفان بیا په درغلۍ او کرپشن ککړ دي او جمهور رئیس چې څه په سارا کې ګټي، دوی یې په کور دننه لوټي، تر څو چې دولت د دغو حکومتي او نا حکومتي مخالفانو پر وړاندې یو قوي دریځ غوره نه کړي، ډېره سخته ده چې دا مرستې ولس ته ورسېږي، دا مرستې اوس د اوبو هغه سربند ته ورته دي، چې ډېرې اوبه پرې سورې وي، خو د لارې په اوږدو کې له هر سوري څخه دا اوبه بېرته وځي او اصلي ځای ته بیا ډېرې کمې اوبه رسېږي او یا هېڅ نه رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان دولت په دوو جبهو کې

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸٦ل کال د په (۱) گڼه کې خپره شوې ده.

د بن کنفرانس په توافقاتو او تر هغه وروسته پړاوونو کې د نړيوالې ټولنې او د افغانستان د حکومت يوه غټه اشتباه دا وه، چې ټوله توجه يې يوازې تر حکومت بهر مخالفينو (طالبانو) ته واړوله او هغه ډلې يې بېخي له ياده ووتلې، چې تر طالبانو دمخه يې افغان ولس ته خپله بدرنگه ماضي پرې اېښې وه او اوس د امريکايي ځواکونو په زور يو ځل بيا واک ته رسول شوي وې. دې کې هېڅ شک نه و، چې افغان ولس له طالبانو تر پوزې رسېدلی و، خو پخوانيو تنظيمونو په تېره بيا شمال ټلوالې هم د خلکو په ځنو کې گلونه نه وو اېښي، بلکې په کورنيو جگړو کې يې تر ټولو بد ريکارډ درلود. دولت او نړيواله ټولنه ورو ورو له رنگ شويو طالبانو سره په جنگ کې پرېوتل. دولت د داخلي ريفورم او اصلاحاتو پرځای د طالبانو پر ضد جگړې ته ترجيح ورکړه، څرنگه چې خلک د دولت له يو شمېر زورواکو جنگياليو څخه نا ارامه شول، نو طالبانو د خپل بهرني ملاتړ تر څنگ له دې حالت څخه هم ښه گټه پورته کړه او د زور او رضا له لارې يې د خلکو په منځ کې بيا ځالې جوړې کړې، پر کليوالي سيمو د بهرنيو ځواکونو بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمه بمبارۍ او د هغو په ترڅ کې د بې شمېره ملکي وګړو وژنه، د طالبانو تېر ته ښه لاستی برابر کړ او هغوی یې له دولت څخه د ولس د لرې کولو په هیله کې تر ډېره حده بریالي کړل. له بلې خوا د طالبانو پخوانۍ مخالفې جبهې یا په ځرګندو الفاظو پخوانۍ او اوسنۍ شمال ټلوالې چې هر وخت یې د بهرنیو ځواکونو له موجودیت او لاسوهنې څخه د خپل ځان په ګټه کار اخیستی، له دې ترینګلې حالت څخه لاګټه پورته کړه او په دولت کې یې خپل موقف لاپسې قوي کړ. ان تر دې پورې چې د دولت هر اصلاحي حرکت یې له وسلوال چیلنج او ګواښ سره مخامخ کړ. دوی له بهرنیو ځواکونو سره د ساختماني، اقتصادي او امنیتي قراردادونو او همدارنګه د دولت له څوکیو څخه د نامشروعو ګټو له لارې پر یوه ستر اقتصادي قوت بدل شول، اوس نه یوازې د یوه نظامي قوت په توګه مطرح دي، بلکې د اقتصادي ځواک په کار اچولو سره یې اجیرې رسنۍ هم په کرایه رانیولي او عامه ذهنیت هم اغوا کولای شي، غوره مثال یې څو رسمي او نا رسمي جنګیالي لکه دوستم، جرئت، امان الله ګذر او نور دي، چې د امنیتي کمپنیو په نامه یې خپلو او خپلوانو ته جوازونه اخیستي او په دې کمپنیو کې یې خپلې پخوانۍ ملېشې ځای پر ځای کړي، په دې ډول په اصطلاح، د خارجي کمپنیو ساتنه کوي او هغوی یې په مقابل کې موټې له پیسو ډکوي. په دې ډول ددې خلکو ملېشې هم خوندي شوې او په اصطلاح قانوني بڼه ورکړل شوې او پیسې هم ترلاسه شوې، د افغانستان په تېر دېرش کلن سیاسي بهیر کې وسلې او پیسې دوه هغه اساسي عناصر وو، چې د پوهې، اخلاقو، عدالت او حقوقو ځای یې نیولی دی. په همدې خاطر که جرئت، ګذر، دوستم او نور هر ډول عمل ته لاس اچوي، د خطر احساس نه کوي، نو که خلک له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې اشخاصو څخه تر پوزې راشي، نو له طالبانو پرته د خلاصون بله هېڅ مرجع نه شته.

د دوو ولس دښمنه عناصرو پر وړاندې د نړیوالې ټولنې دوه ګونې چلند ، افغانستان له داسې یوه سخت ناورین سره مخامخولای شي چې تر تېرو ناورینونو به یې دخطر احتمال زیات وي. د بهرنیو ځواکونو او د افغانستان د دولت دا چلند ، حکومت د ولس په عامه ذهنیت کې د بې باورۍ له بحران سره مخامخوي او مشکلات لاپسې ژوروي. دې کې هم شک نه شته حکومت ددې پوره وس نه لري، چې پر یوه وخت له دواړو مضرو پدیدو سره جګړه وکړي یوازېنۍ مرجع چې باید له حکومت سره هر اړخیزه پوځي او سیاسي همکاري وکړي، هغه نړیواله ټولنه ده، چې د دولت داخلي مخالفین د دوی د الوتکو او تورو ترسیوري لاندې ژوند ته دوام ورکوي، نړیواله ټولنه چې په هلمند ، زابل، کندهار او نورو سیمو کې د دولت د یوه مخالف وسلوال لپاره بې دوه پنځوس (B۵۲) الوتکې پورته کوي او د یوه طالب په خاطر ټول کلي له خاورو سره برابروي، ولې د هغه باغي قومندان پر ضد چې په شبرغان کې د حکومت والي کلا بندوي او وژلو هڅه یې کوي او د زرګونو افغانانو قاتل ګڼل کېږي، د خپلو الوتکو تشه یوه ګزمه نه ورلېږي؟ څو چې نړیوال ځواکونه او د افغانستان حکومت د نږدې او لرې زورور او کمزوري خطر تر منځ تفاوت ونه کړي او یا لږ تر لږه د دولت ټولو مخالفینو ته په یو نظر او موافقینو ته په یوه سترګه ونه ګوري، ډېره مشکله ده، چې ددې مشورې سر پیدا شي، جنګ به همداسې دوام کوي د افغانستان ودانۍ به ورو ورو تباه کېږي او نړیوال ځواکونه به هم بلاخره د شوروي اتحاد د پوځونو پر برخلیک اخته کېږي. هغه وخت بیا د شمال ټلوالې ملېشې دوی د ډوبېدو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطر سره نه شي ژغورلای، ځکه چې دا ملېشې، په لږ تغير سره له پخواني شوروي اتحاد سره هم ملګرې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناټو او ائتلاف ځواکونه او قومي تصفيه

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸٦ل کال په (۳)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

د ائتلاف او ناټو ځواکونه ورو ورو هغه حالت او عمل ته ورنږدې شوي چې د شوروي د پوځونو د يرغل پر مهال هغوی په پښتون مېشتو سيمو کې تر سره کاوه. شورويانو داسې فکر کاوه چې په افغانستان کې به د پښتون مېشتو سيمو د ځپلو له لارې د افغاني ټولنې د واک عنعنوي سيستم بدل کړي او دوی به د خپلو څو تنو لاسپوڅو له لارې پر افغانستان واکمن شي، نو په همدې وجه يې په ټول افغانستان کې نږدې دوه نيم مليونه کورونه وران کړل او سلامتې سيمې او ولسوالۍ يې له وګړو تشې کړې، ټول افغانستان خو په تېره بيا کونړ، ننګرهار، پکتيا، خوست، پکتيکا، کندهار، هلمند، فراه، زابل او نورې هغه سيمې وې، چې روسانو ډېرې زياتې ځپلې، د ائتلاف او ناټو ځواکونه هم په قصدي يا نا قصدي ډول هغې مرحلې ته رسېدلي چې روسان په کې واقع وو. پر ودونو بمباري، پر جنازو بمباري، د شپې له خوا پر کليو بمباري ټول هغه شباهتونه دي، چې د روسانو له چلندونو سره سمون خوري، په تېرو شپږو مياشتو کې لږ تر لږه لس زره کسان په جنوب او جنوب شرق کې د ژوند له نعمت نه بې برخې شوي، چې ددې مطلق اکثريت ملکي وګړي دي. سره له دې چې د ملکي وګړو پر وژنه د افغانستان ولسمشر حامد کرزي څو ځله خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوره خواشیني ځرګنده او دناټو او ائتلاف ځواکونو ته یې خپله اند ښنه په ډاګه کړه، خو هغوی لکه چې په افغانستان کې هېڅ حکومت نه وي، د ولسمشر په خبره او اند ښنه سر نه ګروي. ناټو او ائتلاف ځواکونه په حقیقت کې هغو خلکو ته د خپل عمل سزا ورکوي چې د اوسني دولت مشر حامد کرزي ته یې په ډېره مینه، اخلاص او اتفاق رایه ورکړې او دا عامه وژنه او قومي تصفیه دهمغه عمل «انعام» دی. که نړیوال ځواکونه او دهغوی کورني تالي ختې، مخبرین او جاسوسان پر دې فکر کې وي، چې د طالب او القاعده له نامه څخه په غلطې استفادې به د اکثریت دقومي تصفیې او عامه ورانۍ له لارې خپلو شومو هدفونو ته ورسېږي او کورني مخبرین به د پردیو په زور، ځان اکثریت او پر دولت واکمن کړي، نو دا خوب دې د افغانستان تېر تاریخ او د عوامو په اصطلاح اوبو ته تېر کړي، دچنګیز، هلاکو، انګرېز او روس پر وړاندې دې د افغانانو د جګړو تاریخ وګوري، هغوی هم ډېرې قومي وژنې وکړې، ډېر کله منارونه یې جوړ کړل، ډېر سرونه یې تر خاورو لاندې کړل، خو بیا هم په پای کې په خپله مات شول، داسې مات شول چې د ځان د راټولولو وس یې هم پیدا نه کړ. یو ځل بیا بهرنیو ځواکونو ته وایو، هغه څوک چې تاسو په غېږ کې نیولي او تاسو ته ناسم رپورټونه درکوي، دا اشخاص نه تاسو، نه افغانستان او نه دې نظام ته وفادار دي، دوی له روس او ایران سره د یارانې ډېر پخواني تارونه لري، دوی ستاسو له زور او ځواک څخه ګټه پورته کوي، د خپلو اوخپلو بادارانو د ارمانونو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار کوي او که تاسې خپل چلندونه بدل نه کړئ، نو پر یو ډېر ناوړه برخلیک به مو اخته کړي.

وما علینا الاالبلاغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲) ګڼه کې دهغې د سريزې توګه راغلې ده.

کله چې جاپان په دويمه نړيواله جګړه کې ماتې وخوړه او درانه زيانونه ورته واوښتل، نو سم له لاسه ورسره د جاپان د بيارغونې مساله مطرح شوه. دا چې بيا رغونه بايد له کومه ځايه پيل شي او څه ډول پيل شي؟ په دې باب ګرم بحثونه وشول، دجاپان په پارلمان کې ځينو وکيلانو وويل، چې جاپان بايد زراعتي شي، ځينو وويل جاپان بايد صنعتي شي، له دې لارې به هم جاپان اباد شي او هم به د جګړې د ناورين جبيره وشي، خو د پارلمان يو وکيل وويل:((جاپان بايد انساني شي)) ((انساني په دې مانا چې موږ بايد تر هرڅه دمخه تعليم ته توجه وکړو، کله چې موږ په تعليمي ډګر کې زيات پرمختګ وکړو، هم خپل هېواد صنعتي او هم زراعتي کولای شو، خو که علم ونه لرو، نه په زراعت او نه په صنعت کې پرمختګ کولای شو)) همغه و چې جاپان تر هر څه دمخه او تر هر څه زيات تعليم ته پاملرنه وکړه، نن جاپان هغه هېواد دی چې هېڅ نالوستی شخص نه لري، له همدې کبله د نړۍ تر ټولو پرمختللی هېواد دی. دا چې په افغانستان کې ولې د تعليم مخه نيول کېږي، ښوونځي تړل کېږي او سوځول کېږي، دا څه تصادفي خبره نه ده، په افغانستان کې د جګړې اوربلوونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دې پوهېږي چې کله يو چا تعليم وکړ، هغه د انسانيت او سړيتوب مدارجو ته رسېږي او کله چې څوک په انساني ارزښتونو سمبال شو، په هغه کې د زغم، تحمل او ښه ژوندانه روحيه پياوړې کېږي او دا ډول اشخاص بيا په اسانۍ نه حاضرېږي، چې د چا په مقابل کې ناشعوري وسلواله جګړه وکړي. نو دافغانستان فزيکي دښمنان مخکې تر دې چې په يوه سيمه کې اساسي جګړه پيل کړي، فکر کوي هلته بايد د جګړې لپاره ذهني محيط برابر کړي او د جنګ لپاره پراخه بشري قوه په پام کې ونيسي،کله چې په افغانسان کې د پخواني شوروي د يرغل پرمهال افغانانو جهاد او جنګ پيل کړ، نو يو شمېر بهرنيو او کورنيو کړيو افغانستان کې ښوونځي په نښه کړل، ښوونه او روزنه يې په کمونيستي رژيم پورې وتړله او دا يې له کفر او الحاد سره معادل وګڼله، سره له دې چې افغان ولس له زده کړې سره مينه لرله، خو د روسانو پر ضد د جګړې عامه روحيه دا وه چې ښوونځي بايد وسوځول شي، په نتيجه کې په ټول افغانستان کې نږدې درې نيم زره ښوونځي ويجاړ او وسوځول شول او د نږدې اوه مليونو افغانانو د زده کړې مخه ونيول شوه، ددې وقفې په نتيجه کې په هېواد کې داسې يو نالوستی قشر راوټوکېد، چې د تعليم په اړه د وسلې له کلتور سره ډېر نږدې و. دا نسل بيا د يوې ارزانه بشري قوې او نسبتا وړيا کارګر په توګه په پاکستان او ايران کې استخدام شو او د پرديو هېوادونو د ماڼيو په ابادونې يې خپله انرژي ولګوله. اوس يو ځل بيا يو شمېر ګاونډي هېوادونه په تېره بيا ايران او پاکستان غواړي له هغه زوړ فورمول څخه کار واخلي، يو ځل بيا زموږ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد د تيارو لمن خوره او د رڼا لاره ډب کړي. پاکستان پخوا د جهادي فعاليتونو په ترڅ کې د افغانستان ښوونځي تباه کړل او دا ځل پاکستان او ايران دواړه په ګډه غواړي دطالبي فعاليتونو په بهير کې د افغانستان ښوونځي يو ځل بيا د اور له کومي تېر کړي. طالبانو که لږ عقل هم لرلای، نو له تېرې تجربې څخه يې بايد ښه پند اخيستی وای، نه يې بايد د پاکستان او نه يې هم د ايران هيلې پوره کړې وای، دوی ته يو ځل تجربه شوه، چې حکومت په څو طالبانو او ملايانو نه چلېږي، نو که دوی چېرته د حکومت کولو ارمان لري، هم ښوونځي ورته پکار دي او که ژوند کول غواړي، هم ښوونځي ورته په کار دي. د دنيا په تاريخ کې به ډېر کم مثالونه پيدا شي، چې کوم سياسي يا نظامي حرکت دې د مکتب او تعليم مخالفت وکړي، موږ له نړيوالې ټولنې څخه هيله کوو چې د ښوونځيو د سوځولو په برخه کې د ايران او پاکستان اوږدې ستراتيژۍ مخه ونيسي، له طالبانو څخه مو غوښتنه ده چې نور نو د رڼا مخالفت ونه کړي، د ښوونځيو له سوځولو لاس واخلي او زموږ معصوم کوچنيان پرېږدي، چې په ارامه د خپلې مور، خپل کلي، خپل جومات او خپل ښوونځي په لمن کې په مينه درس ولولي او خپل راتلونکي ته پانګه جوړه کړي.

هر څه رانه واخله خيال او فکر مې مه وژنه

دې کې مې وطن ته لوی تاوان ليدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نړیوالې ټولنې پاملرنه: د افغانانو لپاره یو طلایي چانس

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

په نړۍ کې کمو ټولنو او ولسونو ته داسې یو چانس برابرېږي، چې د ټولې نړۍ په تېره بیا د شتمنو هېوادونو د پاملرنې وړ ګرځي، پر افغانستان باندې د پخواني شوروي د یرغل پر مهال افغانستان ته د ټولې نړۍ د ځواکمنو هېوادونو پام را واووښت ، خو هغه وخت نړۍ پر دوو قطبونو وېشل شوې وه او پوځي انډول په نړۍ کې نسبتاً برابر برېښېده. دې پوځي او سیاسي انډول هغه وخت افغانستان ته ځکه زیات زیان ورساوه، چې هر یوه په افغانستان کې د خپلې خوښې نظام د راوستلو لپاره پوره پوځي امکانات رالېږل، دې کار جګړه اوږدوله او د افغانانو د بشري زیان کچه یې اوچتوله، د یوه اوږده، خونړي، نا اټکله او نا انډوله جنګ په نتیجه کې د جګړې یو لوري (شوروي پلو) کمزوری او له ماتې سره مخ شو. لویدیزې او په اصطلاح ازادې نړۍ چې د شوروي په حذف سره په افغانستان کې خپل اصلي ارمانونه او تشویشونه بریالي او حل وګڼل، نوافغانستان یې له ځېرمه هېر کړ، همدا وخت پر افغانستان د تنظیمي ګډوډۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ترخه څپه تحمیل شوه او ورپسې د طالبانو سخت دریځی او تریخ نظام واکمن شو، دې حالاتو لس کاله دوام وکړ او په نتیجه کې د افغانستان زیاتره شتمنۍ، فرهنګ او د اقتصاد شیره وزبېښل شول، د طالبانو او امریکې د متحده ایالتونو تر منځ د ټکر په نتیجه کې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو د نړیوالو پاملرنه یو ځل بیا افغانستان ته را واووښته، د نړۍ د پاملرنې له امله په افغانستان کې نه یوازې د سیاسي نظام رنګ بدل شو، بلکې د هېواد د فزیکي بیارغونې په برخه کې هم ډېر ګټور ګامونه پورته شول، خو دا ګامونه بیا هم دومره نه دي، چې د هېواد د خلکو ټولې هیلې او اړتیاوې دې خړوب کړي. د شمېرنو له مخې پر افغانستان باندې د شوروي د یرغل پر مهال د افغانستان پر خپلو شتمنیو سربېره، په مجموعي ډول(۹۵) ملیارده ډالره پخواني شوروي اتحاد او (۲۵) ملیارده ډالره د امریکا متحده ایالتونو او د هغو ملګرو، په افغانستان کې د جنګ د دوام لپاره لګولي دي، که ددې ټولو پیسو تخریبي ظرفیت محاسبه کړو، نو افغانستان ته یوازې په مالي برخه کې په سلګونو ملیارده ډالره زیان ور اوښتی دی. په تېرو شپږو کلونو کې د نړیوالې ټولنې د ټولې شوې مرستې یا وعدو کچه نږدې د پرشو ملیاردو ډالرو ته رسېږي، دا په داسې حال کې ده، چې ددې پیسو تر نیمایي زیاته برخه په یوه نه یو ډول بېرته د همدې مرستندویه هېوادونو او په هغو پورې تړلو موسساتو له خوا، له افغانستان څخه ایستل شوې او پاتې نیمایي یې هم د هېواد په داخل کې د پوره ټولنیزو او دولتي ظرفیتونو د نشتوالي له امله، په مناسب ډول نه ده لګول شوې. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينو شمېرنو له مخې افغانستان لږ تر لږه دوه سوه مليارده ډالرو ته اړتيا لري، چې له جګړې راپيدا شوي ټول ټپونه پرې ورغول شي او د ټولنې اساسي فزيکي او فرهنګي جوړښت پرې جوړ شي. خو له دې سره سره د نړۍ له خوا چې کومې مرستې همدا اوس افغانستان ته ورکړل شوي، که دا هم په سمه بڼه او کيفيت لګول شوې واى، د نوې رغونې لپاره به يې اساساً ښه کار ورکړى واى. که چېرته په هېواد کې جګړه له منځه تللې واى او دجنګ نوې څپې نه واى راټوکېدلې نو کېدى شول، چې په حکومت کې د هغو کسانو لمن هم ژر ټوله شوې واى چې همدا اوس يې په نامشروع توګه د حکومت د واک او ځواک اساسي رګونه نيولي او لاهم ګډوډي ټوکوي او د نور امتياز په لټه کې دي. اوس په افغانستان کې په حقيقت کې دوه ډلې د بې ثباتۍ لپاره سخت لېوال دي، يوه ډله د طالبانو تحريک دى، چې په ښکاره او څرګند ډول يې د حکومت او ټولې نړۍ په مقابل کې جګړه پيل کړې او بله د حکومت په داخل کې يو شمېر هغه ډلې دي، چې له روسيې، ايران او ځينو نورو هېوادونو سره خواږه اړيکي لري او په اوسنۍ سياسي ترمينالوژۍ کې«د ملي جبهې» په نوم نومول شوې ده. د طالبانو او ددې ډلې د مخالفت توپير دادى، چې دوى د نړيوالې ټولنې له مرستو څخه برخمن دي، هم د حکومت امتيازات اخلي، هم د نړيوالې ټولنې ددوستۍ وياړ لري او هم د هغوى پر ورانديې، په پټو غونډو او ناستو کې، د ايران او روسيې له هيلو سره سم حرکت کوي، دوى له همغې ميډيا څخه چې د غرب په تېره بيا د امريکا د متحده ايالتونو په مالي لګښت ميدان ته راوتلې، د ايران

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلتوري يرغل، مذهبي او سياسي اهدافو لپاره کار اخلي او هم د تصنعي ديموکراسۍ په ښودلو سره ځان د طالبانو د مخالفينو په توګه څرګندوي او امريکا ته ځان نږدې کوي، په نتيجه کې دواړه ډلې هم طالبان او هم پخواني شمال ټلواله (اوسنۍ ملي جبهه) دواړه د هېواد په بې ثباتۍ کې د اساسي عاملينو په توګه کار کوي. دا دواړه يوه د هېواد په جنوب او بله په شمال کې سوله او ثبات ګواښي، د شمال ټلوالې د خطر امکاناتو ته بايد پام وشي، په دې هم زيات چې د دوی خطر ډېر نږدې دی. د طالبانو او شمال ټلوالې د نامشروع حرکتونو په نتيجه کې کېدی شي زموږ هېواد يو ځل بياله سياسي بحران سره مخامخ شي او که حالت همداسې په منفي ډول دوام وکړي، ددې امکان شته چې د نړۍ يو شمېر هېوادونه ورو ورو له افغانستان څخه خپلې پښې سپکې کړي، دا احتمال هم شته چې ګاونډي هېوادونه په تېره بيا پاکستان له غربي نړۍ سره موافقې ته ورسېږي او د افغانستان سياسي برخليک يو ځل بيا پاکستان ته ور حواله کړي، پاکستان غربي نړۍ ته په ذهن کې دا خبره کېنولې، چې د لوديزې نړۍ د ګټو د خونديتوب په تضمين د افغانستان د سياسي ادارې او کنترول وس لري، نو په دې وجه به پاکستان د يوه احتمال په توګه د پخوا په څېر هم د غربي نړۍ مرستې تر لاسه کړي او هم به د افغانستان پر برخليک لوبې وکړي او دا هغه حالت دی، چې تر دې د مخه يو ځل په افغانستان کې پېښ شوی و. کېدی شي د پاکستان اصلي چارواکي په دې محاسبه کې تېروتي وي، ځکه که نړيوال ځواکونه له افغانستان څخه ووځي او نړۍ يوځل بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان هېر کړي. افغانستان به یو ځل بیا د سیمه ییزو ځواکمنو هېوادونو د سیالۍ پر ډګر بدل شي، دا ځل ایران په سیمه کې هغه هېواد دی چې تر پخواني حالته ډېر غښتلی او د اتومي وسلو د درلودلو په درشل کې دی، په افغانستان کې یې هر اړخیزې مذهبي، سیاسي او ژبنۍ ریښې ځغلولي او د یو شمېر اقلیتونو د حقوقو مدعیان یې هم په لوړه بیه رانیولي، روسیه هم یو ځل بیا د یوه غښتلي پوځي او اقتصادي قوت په توګه څرګندېږي، چین او هند د سیمې غټ اقتصادي قوتونه دي. په دې سیمه ییزو قوتونو کې روسیه ، هند او ایران د پاکستان اساسي سیالان دي، هېڅکله هم دې ته حاضر نه دي، چې په افغانستان کې د پاکستان پراخ نفوذ وزغمي، په نتیجه کې به یو شمېر پاکستان ضد ډلې او قوتونه منسجم کړي او په افغانستان کې به یو ځل بیا داسې جګړه پیل شي چې دا ځل کېدی شي، د هېواد سیاسي هویت او ځمکنۍ بشپړتیا هم له ګواښ سره مخامخ کړي، نو اوس د ټولو هېوادپالو افغانانو دا دنده ده، چې په دقیق ډول د هېواد کورني او بهرني دښمنان تشخیص کړي، د هغوی له نیتونو، توطئیو او حرکتونو څخه ټول هېوادوال خبر کړي او د هغو مخه ونیسي. د نړیوالې ټولنې له دغې پاملرنې څخه چې اوس یې افغانستان ته لري ، باید تر خپلې وروستۍ کچې ګټه پورته کړي، له دې حالت څخه باید داسې ګټه واخیستل شي، چې د افغانستان ټول تېپونه پرې ورغول شي او مهم ضرورتونه پرې پوره کړي، افغانستان باید په خپلو پښو ودرېږي، له ګاونډیو سره په واک و ځواک کې برابر شي آن تر دې چې په هر ډګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دخپلو ګټو د ساتنې او پالنې وس لري، موږ باید د خپلو ګاونډیو همېشني ګواښ ته همېشه متوجه اوسو، د تل لپاره پر پردیو مرستو ډډه ونه لګوو، د نړیوالو مرستې، کومکونه او ځواکونه به همېشه نه وي، خو زموږ د ګاونډیو رقابتونه او ګواښونه کېدی شي، همېشه وي او په تېره بیا تر هغه وخته پورې چې موږ کمزوري یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمدي نژاد په افغانستان کې نژادي پارونې کوي

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲)مه گڼه کې چاپ شوې ده.

د ايران د اخوندانو رژيم چې داسلامي جمهوريت تر چتر لاندې د اسلام په نامه جوړ شوی ، په حقيقت او ماهيت کې د اسلام روح نه تمثيلوي. دوی هم لکه د يو شمېر نورو سياسي ملايانو په څېر دين او مذهب د خپلو سياسي اهدافو د خونديتوب وسيله گرځولې، خپلو مخالفينو ته يې له دين او مذهب څخه يو لاځوابه منطق جوړ کړی او خپل مشروع او نا مشروع مخالفين پرې له منځه وړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرقي ټولنو په تېره بیا په اسلامي نړۍ کې ځینو ډلو د دین د احکامو خلاف له دین څخه یوه داسې وسیله جوړه کړې، چې که هر سیاسي ګروپ په پیل کې ونیوله، نو د همغه شوه او خپل مخالف پرې په اسانۍ سره وهلای او ټکولای شي. د ایران اخوندانو هم په پیل کې اسلام جر کړی(نیولی) دی، خو په اسلام کې هم دوی ټول اسلام ته نه، بلکې یوازې جعفري فقهې یا شیعه مذهب ته ترجیح ورکوي. د ایران شیعه اخوندان غواړي په نورو اسلامي هېوادونو کې د شیعه اقلیتونو له لارې خپله مذهبي پراختیا او د هغې تر چتر لاندې خپله فاشیستي نظریه او هیله برې ته ورسوي. دوی د ایران له طبیعي منابعو نه په ګټې اخیستو سره غواړي په نورو هېوادونو کې شیعه لړکي د خپلو حکومتونو پر ضد راوپاروي او هلته سیاسي او ټولنیزه بې ثباتي رامنځته کړي. دوی په لبنان، عراق، افغانستان او ځینې نورو هېوادونو کې همدا اوس دا جنګ ګرم ساتلی او په ځینو هغو هېوادونو کې چې شیعه ګان په کې نه شته هلته بیا د فارسي ژبې د پراختیا او کلتوري یووالي تر نامه لاندې خپل فعالیتونه کوي، لکه تاجکستان او د منځنۍ اسیا ځینې نور هېوادونه. ایران په افغانستان کې د جهاد په کلونو کې د اهل تشیع اته بېلابېلې ډلې جوړې کړې او بیا یې د ((حزب وحدت اسلامي افغانستان)) په نامه سره متحدې کړې، دا ډلې اوس کله سره بېلې او کله سره یو ځای وي، ریموټ کنټرول یې د ایران په لاس کې دی ، راټولول او بېلول یې د ایران له خوا کېږي، القاب، تخلصونه او نومونه یې د ایران له خوا ټاکل کېږي، چاته شیخ، چاته اخند ، چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجة الاسلام او چا ته ایت الله لقبونه او رتبې ورکول کېږي، ږیرې، تورې لونګۍ او سلیقې یې په ایران کې ډیزاینېږي او بیا افغانستان ته صادرېږي، چا ته د قم مدرسې جوړوي، چا ته ((خیابانونه)) چا ته ((دانشګاوې)) او چا ته هم ((استانونه))، چاته ((تلویزونونه)) او چا ته ((کوثر))، ((نور))، ((نورین)) او ((تمدن)) خو دا ټول داستانونه چې ګورې سر یې دلته او بېخ یې ایران ته رسي. د افغانستان په حکومت کې هم د پاکستان ځای اوس ایران نیولی، ایران که هر څه وغواړي کولای یې شي، حتی حکومت یې له ډاره امریکایانو ته هم نه شي ویلای، کله چې ایرانۍ وسله ونیول شي، نو بیا د حکومت ځیني ایران پلوه ډنډورچیان وایي، چې دا نو په ((تور بازار)) کې نیول شوې، له دې څخه معلومېږي، چې یوازې د ایران وسله په تور بازار کې اخیستل شوې او بیا دلته خرڅېږي او د نورو ټولو هېوادونو وسلې په ((سپین بازار)) کې.ایران اوس په هرات، بامیان، میدان وردک، کابل، غزني، فراه، نیمروز، بلخ او نورو ولایتونو کې د مذهب تر چتر لاندې پراخ نژادي کمپاین پیل

کړی، خپلو پلویانو ته پیسې، وسلې او امکانات لېږي، چې هم په حکومت کې حساسې سیاسي څوکۍ ترلاسه کړي، هم ځمکې راونیسي، هم ځان ته مخصوص ښارګوټي جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، چې سبا ته د ایران د سیاسي اهدافو لپاره ښه وسایل برابر شي. که د افغانستان حکومت په ملي کچه د ایران د لاسوهنې مخه ونه نیسي، نو یو وخت به افغانان د ایران د هر اړخیز یرغل د دفعې او رفعې لپاره ډېره زیاته قرباني ورکړي او د شوروي تر یرغل به هم افغانستان ته په زیاته او درنه بیه پریوزي.

د مذهب دعـــوه دې پرې ږده سړي خوره
ستا دعوه هله صحیح ده چې انسان شې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان اساسي قانون او انتخابات

دا ليکنه په کابل کې د ودان افغانستان د موسسې له خوا د انتخاباتو په اړه په يوه جوړ شوي سيمينار کې اورول شوې او هم په رڼا مجله کې چاپ شوې ده.

د انتخاباتو قانونيت: په افغانسان کې د انتخاباتو د قانونيت تر ټولو غټه او معتبره سرچينه د افغانستان اساسي قانون دی. ددې قانون (۴، ۳۳، ٦۰، ٦۱، ٦۲، ٦۷، ۸۳، ۸۴، ۸۵) ماده په مستقيم او نامستقيم ډول د انتخاباتو او د هغو د څرنګوالي يادونه کوي:

۴ مه ماده: په افغانستان کې ملي حاکميت په ملت پورې اړه لري، چې په مستقيم ډول يې په خپله يا يې استازو له لارې عملي کوي.

۳۳ مه ماده: د افغانستان اتباع د انتخابولو او انتخابيدلو حق لري.

٦۰ مه ماده: د جمهوري رياست کانديد د خپلو مرستيالانو نومونه د ځان له کانديدولو سره يو ځای ملت ته اعلاموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١ مه ماده: جمهور رئيس د رایې ورکوونکیو د ازادو، عمومي، پټو او مستقیمو رایو له لارې په سلو کې تر پنځوسو زیاتو رایو په ترلاسه کولو انتخابېږي.

- د جمهور رئیس وظیفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کال د غبرګولي په لومړۍ نېټه پای ته رسېږي.
- دجمهور رئیس د کار تر پای ته رسېدو دمخه د نوي جمهور رئیس د ټاکلو لپاره انتخابات له دېرشو تر شپېتو ورځو پورې موده کې کېږي.
- که چېرې په لومړي پړاو کې له کاندیدانو څخه یو هم ونه کړای شي چې په سلو کې تر پنځوسو زیاتې رایې ترلاسه کړي، انتخابات د دوهم ځل لپاره د انتخاباتو نتایجو دنېټې تر اعلان وروسته د دوو اوونیو په اوږدو کې تر سره کېږي، دا ځل هغه دوه تنه کاندیدان په انتخاباتو کې برخه اخلي چې په لومړي پړاو کې یې تر ټولو زیاتې رایې ترلاسه کړې وي.
- د انتخاباتو په دویم پړاو کې هغه څوک چې د رایو اکثریت ترلاسه کړي، جمهور رئیس ګڼل کېږي.
- که چېرې د جمهوري ریاست یو کاندید د رای ګیرۍ د لومړي یا دویم پړاو په جریان او یا تر انتخاباتو وروسته او یا د انتخاباتو د نتایجو له اعلان څخه پخوا مړ شي، نوي انتخابات د قانون له حکمونو سره سم کېږي.

٦٢ مه ماده: څوک چې جمهوري ریاست ته کاندیدېږي، باید د لاندنیو شرطونو لرونکی وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږېدلی وي او د بل هېواد تابعیت ونلري.

۲- د کاندیدو پر ورځ یې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي.

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي.

• هېڅ شخص نشي کولای له دوو دورو زیات د جمهور رئیس په توګه وټاکل شي.

• په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رئیس دمرستیالانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

٦٧ مه ماده: • د جمهور رئیس د استعفی، عزل، مړینې او یا په صعب العلاجه ناروغۍ د اخته کېدلو په صورت کې چې د وظیفې د اجرا مخه نیسي د جمهور رئیس لومړی مرستیال د جمهور رئیس واکونه او وظایف په غاړه اخلي.

• جمهور رئیس خپله استعفی په خپله ملي شورا ته اعلاموي.

• د صعب العلاجه ناروغۍ تثبیت د هغه طبي هئیت له خوا کېږي چې ستره محکمه یې ټاکي.

• په داسې حالاتو کې د نوي جمهور رئیس د ټاکلو لپاره په درې میاشتو کې دننه ددې اساسي قانون د یوشپېتمې مادې له حکم سره سم انتخابات کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د جمهور رئیس مرستیالان ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم کولای شي ځان جمهوري ریاست ته کاندید کړي.

۸۳ مه ماده: د ولسي جرګې غړي د خلکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقیمو انتخاباتو له لارې انتخابیږي.

• د ولسي جرګې د کار دوره د پنځم کال د چنګاښ په لومړۍ نېټه د انتخاباتو د اعلان څخه وروسته پای ته رسیږي او نوې شورا په کار پیل کوي.

• د ولسي جرګې د دورې تر ختمېدو دمخه له دېرشو څخه تر شپېتو ورځو پورې موده کې د ولسي جرګې د غړو انتخابات کیږي.

• د ولسي جرګې د غړیو شمیر د هرې حوزې د نفوسو د شمیر په تناسب زیات نه زیات تر (۲۵۰) کسانو پورې دی.

• انتخاباتو په قانون کې باید داسې تدبیرونه ونیول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازیتوب تامین کړي او د نفوسو په تناسب دې له هر ولایت څخه په اوسط ډول لږ تر لږه دوه ښځینه وکیلې په ولسي جرګه کې غړیتوب ترلاسه کړي.

۸۴ مه ماده: • د مشرانو جرګې غړي په لاندې ډول انتخاب او ټاکل کیږي.

۱- دهرې ولایتي جرګې له غړیو څخه یو تن دمربوطې جرګې په انتخاب، د څلورو کلونو لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د هر ولایت د ولسوالیو د جرګو له غړیو څخه یو تن، دمربوطو جرګو په انتخاب، د دریو کلونو لپاره.

۳- پاتې دریمه برخه غړي دمعلولینو او معیوبینو د دوو تنو او کوچیانو د دوو تنو استازیو په ګډون د هیواد له خبیرو او تجربه لرونکو کسانو څخه د پنځو کلونو لپاره دجمهور رئیس له خوا ټاکل کېږي.

• جمهور رئیس له دې اشخاصو څخه په سلو کې پنځوس ښځې ټاکي.

• هغه شخص چې د مشرانو جرګې د غړي په توګه انتخابېږي، په مربوطه جرګه کې خپل غړیتوب له لاسه ورکوي او دده پر ځای د قانون له حکمونو سره سم بل شخص ټاکل کېږي.

۸۵مه ماده: دا ماده د ملي شورا دغړیتوب لپاره د کاندیدانو شرایط په ګوته کوي. د ولسي جرګې لپاره د عمر (۲۵) کاله او د مشرانو جرګې لپاره (۳۵) کاله قیدوي.

۸٦ مه ماده: د ملي شورا د غړیو انتخاباتي وسیقې، د انتخاباتو د څارنې خپلواک کمیسیون له خوا د قانون له حکمونو سره سم څېړل کېږي.

دغه راز د اساسي قانون (۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۰۰) ماده د ولسي جرګې د داخلي چارو لپاره انتخاباتي عناصر لري.

د اساسي قانون شپږم فصل، ۱۱۰ مه ماده د لویې جرګې په باب ده، په دې ماده کې راغلي چې لویه جرګه دملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شورا له غړیو او د ولایتونو او ولسوالیو د جرګو له رئیسانو جوړېږي.

۱۳۸ مه ماده: د ولایتي جرګو په باب ده.

دغه راز په اساسي قانون کې په ځینو نورو ځایونو کې هم په ضمني او تلمیحي ډول د انتخاباتو او یا د انتخابي جرګو د جوړښت او په هغو کې د رایو ځرنګوالي ته اشاره شوې ده.

د افغانستان تر اساسي قانون وروسته دقانونیت بله مرجع د انتخاباتو هغه قانون دی، چې د انتخاباتو د خپلواک کمیسیون له خوا جوړ شوی او دې اساسي قانون کې یې د جوړېدو سپارښتنه شوې: دې قانون په (۱۱) څپرکو او (۶۹) مادو کې د انتخاباتو څرنګوالی رانغاړلی دی. دا قانون اوس په ولسي جرګې کې تر کتنې او ځیرنې لاندې دی.

د انتخاباتو مشروعیت: د انتخاباتو تر قانونیت وروسته بل مهم ټکی چې د انتخاباتو لپاره ډېر مهم دی، هغه د ټاکنو مشروعیت دی. د ټاکنو د مشروعیت لپاره دغه لاندې څو ټکي ډېر مهم دي:

- **د انتخاباتي کمیسیون ناپېیلتوب:** کوم شی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه دادی چې د انتخاباتو ناظمین باید بې طرفه، ناپېیلي او ناګوندي اشخاص وي، چې د ټولو کاندیدانو د باور وړ وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• **شفافیت:** بل ټکی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه د انتخاباتو د پروسې یا بهیر شفافیت دی، هر ډول، ابهام، شک او د پوښتنو نه ځوابونه د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسوي.

• **درایو کمیت:** د رایو ورڅ اشخاصو او رایو ورکوونکو د شمېر زیاتوالی د انتخاباتو له مشروعیت سره مستقیمه رابطه لري، څومره چې د ثبت شویو اشخاصو او رایه ورکوونکو شمېر زیات وي، همغومره پر پروسې د خلکو د باور څرګندویي کوي او د ټاکنو مشروعیت قوي کېږي.

• **د امکاناتو متوازن او متناسب وېش:** که چېرې د انتخاباتو چارواکي ټولو سیمو ته انتخاباتي امکانات په متوازن او متناسب ډول ونه وېشي، نو طبعاً یوه خوا یا ځینې کاندیدان په کې زیانویني، عدالت نه رامنځته کېږي او دا کار د ځینو خلکو د نارضایتی سبب ګرځي.

• **د شکایتونو اورېدنه او ځوابونه:** د انتخاباتو په بهیر کې او د نتیجو تر اعلان وروسته که د معترضینو غوښتنو او شکایتونو ته معقول ځواب ور نه کړای شي او د هغوی مشروع غوښتنې او پوښتنې په سم ډول ځواب نه شي، نو طبعاً د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسېږي. د پورتنیو یادو ټکو ترڅنګ یو شمېر نور مسایل هم شته، چې د انتخاباتو مشروعیت ته ګټه او زیان رسولای شي، په مجموعي ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمولاً همغه انتخابات بریالي او درست ګڼل کېږي، چې قانونیت، شفافیت او مشروعیت ولري.

انتخاباتي سیستمونه

په نړۍ کې له بېلابېلو انتخاباتي سیستمونو څخه ګټه اخیستل کېږي، دا حتمي نه ده، چې هر انتخاباتي سیستم دې د هرې ټولنې او هېواد لپاره ښه وي، یو انتخاباتي سیستم په یو هېواد کې ډېر ګټور وي، خو په بل کې نه وي، اصلاً د یوه انتخاباتي سیستم دنده داده چې د خلکو رایه په دولت کې په متناسبه توګه په استازیتوب بدله کړي، یانې، سیاسي، سیمه ییز، جنسي، نژادي، قومي، اقتصادي، تعلیمي، تحصیلي، مسلکي، مذهبي، عمري، اداري او نور استازیتوبونه یا نمایندګۍ. یو سیستم په یوه ټولنه او بل په بله ټولنه کې ښه نتیجه ورکوي، داسې هم شوي، چې له یوه واحد سیستم څخه په یوه ټولنه کې ګوندونه او په بله کې ازاد کاندیدان ښه ګټه پورته کړي، لکه جاپان او اردن دواړه له یوې واحدې نه انتقالېدونکې رایې (SNTV) څخه کار اخلي خو په جاپان کې سیاسي ګوندونه او په اردن کې خپلواک کاندیدان له دې ډول سیستم څخه د ځان لپاره ډېره ګټه اخلي.

دلته به د ځینو انتخاباتي سیستمونو یادونه وکړو او وروسته به یې پر ګټو او زیانونو هم رڼا واچوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د واحدې نه انتقالېدونکې رايې سيستم: (SNTV)
Single Non Transferable Vote په دې سيستم کې يو رايه ورکوونکی حق لري د کانديدانو په ډله کې يوازې يوه کانديد ته رايه ورکړي، دا رايه به پټه، سري، مستقيمه او نه انتقالېدونکې وي، يانې کانديد د نتيجو تر اعلان وروسته او دمخه حق نه لري، چې دا رايه بل کانديد ته انتقال کړي.

۲- د ټاکنو اکثريتي سيستم:

دا ډول سيستم يوه واحده حوزه لري، يانې هره حوزه يوه څوکۍ لري، د ساري په توګه د افغانستان ولسي جرګه (۲۴۹) څوکۍ لري، دا پر (۲۴۹) حوزو وېشل کېږي، په هره حوزه کې چې هر چا تر ټولو زياتې رايې وګټلې، همغه ګټونکی ګڼل کېږي، په دې سيستم کې هم له واحدې نه انتقالېدونکې رايې څخه کار اخيستل کېږي.

۳- د متناسبې نمايندګۍ د لست سيستم

(Proportional Representation list System):

هره سياسي ډله او ګروپ د خپل لست د رايو په تناسب په ولسي جرګه کې څوکۍ ترلاسه کوي او رايې نه ضايع کېږي. دساري په توګه په يوه ولايت يا حوزه کې (۱۰) څوکۍ دي، که يو لست د ټولو رايو ۳۰% پوره کړي، نو درې څوکۍ به په دې ولايت کې ترلاسه کوي.

۴- مخلوط يا مختلط سيستم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د واحدې نه انتقالېدونکې رایې او د سیاسي ګوندونو د استازیتوب له متناسب لست څخه منځته راځي، لکه که په افغانستان کې د ولسي جرګې نیمایي څوکۍ په موجوده یا تېر سیستم او نیمې هم د سیاسي ګوندونو له لستونو څخه انتخاب شي.

ددې ترڅنګ د واحدې نه انتقالېدونکې رایې په سیستم کې د تعدیل یوه بله بڼه هم شته، د ساري په توګه په افغانستان کې د لویو ولایتونو څوکۍ پر څو وړو حوزو ووېشل شي. دغه راز دملي لست سیستم هم شته چې ټول هېواد یوه حوزه وي، هر ائتلاف چې څومره رایې وګټي، همغومره څوکۍ به اخلي. اوس دنړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې له پورتنیو انتخاباتي سیستمونو څخه ګټه اخیستل کېږي، دا سیستمونه اکثره د پارلماني څوکیو لپاره کارول کېږي، خو په ریاستي سیستمونو کې چې ولس نېغ په نېغه ولسمشر ټاکي، له واحدې نه انتقالېدونکې رایې څخه زیات کار اخیستل کېږي او نتیجه د اکثریت پر بنسټ اعلانېږي.

خو له دې سیستمونو څخه زیاتره په پارلماني او نورو شورایي انتخاباتو کې ګټه اخیستل کېږي. د نړۍ په کچه د رایو د سیستمونو دکمیت څرنګوالی په دې جوړښت کې وګورئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې استعمالېدونکي انتخاباتي سیستمونه

(د ملي شوراګانو او ولسي جرګو لپاره)

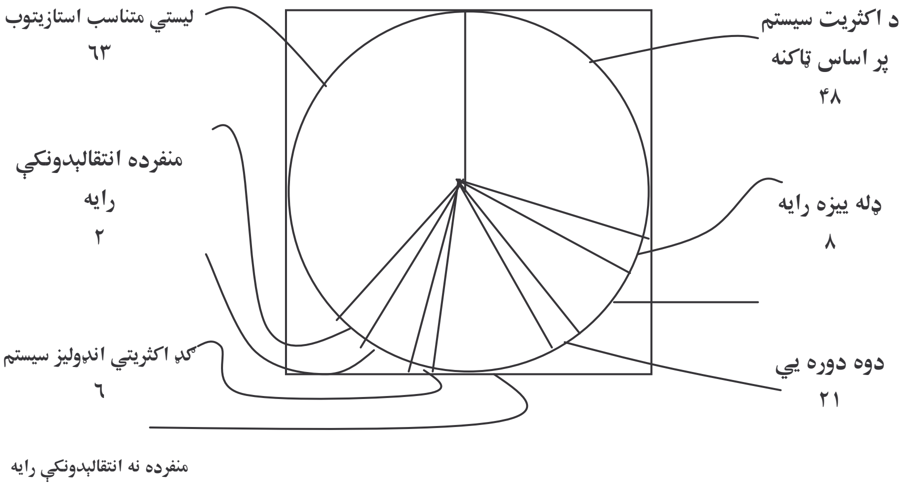

اوس دهر سیستم ګټې او زیانونه په لنډه توګه یادوو، البته دا ټکی هم د یادونې وړ دی، چې دهرې ټولنې لپاره دهغې دسیاسي، اقتصادي، ټولنیزو، قومي او مذهبي مناسباتو په پام کې نیولو سره یو یو سیستم ګټور تمامېږي، نه هر سیستم د همدې ټولنې لپاره، داسې هم کېدی شي، چې یو سیستم په یوه دوره کې ګټور وي، خو بله کې نه، یا هم برعکس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د واحدې نه انتقالېدونکې رایې سیستم ګټې، نیمګړتیاوې او زیانونه:

الف- ګټې:

- رایه په مستقیم ډول د رایه ورکوونکي په خوښه د خپلې خوښې کاندید ته ورکول کېږي.
- ازاد کاندیدان په کې د بري زیات چانس لري.
- د زر او زور خاوندان په کې تر یوې څوکۍ د زیاتو څوکیو د ګټنې چانس نه لري.
- د قومي، مذهبي لږکیو د بري چانس هم په کې زیاتېږي.
- انتخابات یې هم نسبتاً اسانه، لګښت یې کم او د شمېرنې کار یې اسان دی.
- سیاسي ډلې په اسانۍ نه شي کولای د انتخاباتو بهیر او د څوکیو شمېر تر خپل کنټرول لاندې راولي.

ب – نیمګړتیاوې او زیانونه:

- د ډېرو زیاتو رایو د ضایع کېدو احتمال شته.
- کېدی شي اقلیت رایه ورکوونکي انتخابات وګټي او اکثریت یې بایلي چې دا بیا پر خپل ځای د انتخاباتو مشروعیت زیانمنوي.
- مشروع سیاسي ګوندونه هم په کې وده نه شي کولای او زیاتې څوکۍ نه شي ګټلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د زياتو او کمو رايو د بريااليو کانديدانو ترمنځ د رايو وزن له منځه ځي.
• د بېلابېلو حوزو د بريااليو او ناکامو کانديدانو د رايو د شمېر تضاد ښکاره کوي.

مانا دا چې په يوه حوزه کې يو شخص په شل زره رايو ناکام او په بله حوزه کې يو کانديد په دوه زره رايو بريالی دی.

• د تصادفي اشخاصو دبرياليتوب چانس هم زياتوي او په دې ډول د لست د اوږدوالي سبب کېږي او داسې نورې نيمګړتياوې.
• له داسې اشخاصو څخه جوړ شوی پارلمان هېواد ته سياسي لوری نه شي ورکولای.

۲- د ټاکنو اکثريتي سيستم:

الف- ګټې: دا يو ښه سيستم دی، ځکه چې په هره حوزه کې د همدې واحدې نه انتقالېدونکې رايې په واسطه د اکثريت رايې اخيستونکی ګټونکی بلل کېږي.

• که په دې سيستم کې اکثريت پنځوس + يو وي نو عدالت نور هم تامينېږي.
• په دې سيستم کې هغه ګوندونه چې د ټول هېواد په کچه نفوذ ولري ډېره ګټه کوي.

دهېوادني او ګوندي نفوذ پر اساس پارلمان يو لاس او منسجمه ښه خپلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب – نیمګړتیاوې او زیانونه:

• ازاد کاندیدان په دې ډول ټاکنو کې د بري کم چانس لري.

• دقومي او مذهبي لړکیو چانس هم کمېږي.

• که پرېکړه د نسبي اکثریت پر بنسټ وشي، نو بیا هم د ډېرو رایو د ضایع کېدو احتمال شته.

۳- دمتناسبې نمایندګۍ د لېست سیستم:

الف- ګټې: • د رایو د ضایع کېدو مخه نیول کېږي.

• هر څوک د خپل کمیت په اندېول پارلمان ته لاره پیدا کوي.

• سیاسي ګوندونه په کې زیات غوړېږي.

• اکثریت په کې د اکثریت او اقلیت په کې د اقلیت په اندېول څوکۍ اخلي.

ب- نیمګړتیاوي زیانونه: • ازاد کاندیدان په کې په اسانۍ څوکۍ نه شي ترلاسه کولای.

که نا مشروع ګوندونه په ټولنه کې وي، نو دا پروسه د ځان په ګټه څرخولای شي.

۴- مخلوط یا مختلط سیستم:

الف- ګټې: • ګوندونو ته په کې هم د ګټې چانس شته.

• ازادو کاندیدانو ته هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• تر يوه حده د رايو د ضايع كېدو مخه نيول كېدى شي.

ب- زيانونه: • ګوندونه به هم خپلو اختصاصي څوكيو ته كانديدان ودروي او هم به د ازادو كانديدانو څوكيو ته!

• د ازادو او ګوندي كانديدانو تفكيك سخت دى.

• مخكې تر مخكې ګوندونو ته يو ډول امتياز دى.

د پورتنيو سيستمونو ترڅنګ د ملي لېست سيستم هم بد نه برېښي، خو هغه هم د ټول هېواد په كچه خپلې ګټې او زيانونه لري. دا چې ټول هېواد يوه واحده حوزه وي، ګټې يې دا دي چې د څوكيو د وېش مسله له منځه ځي او عدالت تامينېږي، خو په دې سيستم كې له سراسري ګوندونو پرته ازاد او محلي كانديدان وده او كمپاين نه شي كولاى او ګټونكي كانديدان به هم د خپلو موكلينو پر وړاندې د مسوليت احساس ونه كړي.

د افغانستان تېرو پارلماني ټاكنو ته يوه كتنه:

تر څلوېښتو كلونو وروسته په افغانستان كې پارلماني ټاكنې وشوې، دې ټاكنو طبعاً برياوې او نيمګړتياوې لرلې، دلته يې په لنډيز سره دواړو ته اشاره كوو.

الف – برياوې او ګټې: • خلكو په خپله خوښه په مستقيمه او سري توګه د خپلې خوښې كانديدانو ته رايه وركړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تر نیمایي زیات هغه کاندیدان بریالي شوي، چې ولس غوښتل.
- د ټولنې د بېلابېلو قشرونو یوه نسبي نمایندګي تمثیل شوه.
- یو زیات شمېر ازادو کاندیدانو هم پارلمان ته لاره پیدا کړه.
- خلکو د انتخاباتو یوه ښه تجربه تېره کړه.

ب- نیمګړتیاوې او زیانونه:

- د ډېرو رایه ورکوونکو رایې ضایع شوې، یانې دا چې ٦٨% رایه ورکوونکو انتخابات بایلولي، نږدې ۵-۸ % رایې باطلې شوي او یوازې ۲۵% رایه ورکوونکو انتخابات ګټلي دي.
- د دومره کمو رایه ورکوونکو په خوښه د ټاکنو د برخلیک ټاکل، د انتخاباتو مشروعیت او قانونیت ته ډېر زیان رسوي.
- ګڼ شمېر هغو کاندیدانو هم پارلمان ته لاره پیدا کړه چې لاسونه یې د ملت په وینو سره دي، خو دوی د زور او زر په استعمال پارلمان ته لاره مونده. د (۳۱۵) هغو کاندیدانو له جملې څخه چې په تور لېست کې وو، نږدې (۷۰) تنه د پارلمان غړي شول.
- د انتخاباتو پروسه په تېره بیا د شمېرنې بهیر شفاف نه و، د کاندیدانو له خوا (۷۰۰۰) شکایتونه وشول، خو یوه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ځواب ونه ویل شو، دا په داسې حال کې ده، چې پر همدې کال په عراق کې د پارلماني انتخاباتو په ترڅ کې یوازې (۳۵۰) شکایتونه شوي وو.

او داسې نورې زیاتې نیمګړتیاوې خو بیا هم تر (نه پارلمان) دا (نسبي پارلمان) هم غنیمت دی. په یوه جنګ ځپلې ټولنه کې اوسمهال د ایډیال پارلمان جوړونه ممکنه نه ده.

د راتلونکو پارلماني ټاکنو لپاره څو وړاندیزونه:

لکه څنګه چې مو دمخه یادونه وکړه، هر انتخاباتي سیستم د همغې ټولنې د شرایطو په پام کې نیولو سره د پام وړ او ګټور دی، فکر کوم چې د افغانستان د اوسنیو شرایطو په پام کې نیولو سره (د یوې واحدې نه انتقالېدونکې رایې سیستم) له خپلو ډېرو نیمګړتیاوو سره سره ګټور بریښي، په دې برخه کې ځینې دلایل په دې ډول دي:

- خلک له دې سیستم سره اشنا دي.
- د ازادو کاندیدانو د بري چانس زیات دی.
- څرنګه چې سیاسي ګوندونه د پوخوالي مرحلې ته نه دي رسېدلې او اکثره یې بهرنی ملاتړ لري، نو ځکه په ولس کې خلک ورته د زړه له تله درناوی نه لري، که دې سیستم څخه ټاکنې بل سیستم (لیست سیستم) ته واړول شي، نو ګوندونه به په کې په نامشروع ډول زیاته ګټه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زر او زور خاوندان یوازې د ځان د بریالي کولو چانس لري، نه دنورو ځان ته ورته او نړدې ملګرو د کامیابۍ چانس.
- که ازادو کاندیدانو او سیاسي ګوندونو ته څوکۍ بېلې هم شي، بیا به هم دوی دواړو ته کاندیدان ودروي.

دا سیستم د نسبي ګټو ترڅنګ د پام وړ نیمګړتیاوې هم لري چې په تېرو ټاکنو کې پېښې شوي، دهغو د مخنیوي په خاطر لاندې وړاندیزونه کېږي:

- د ټاکنو کمیسیون باید په رښتیا هم، ناپېیلی، غښتلی او د کاندیدانو د غوښتنو او شکایتونو ځواب ویونکی شي.
- د نفوسو د دقیق شمېر له مخې دې د پارلماني څوکیو وېش ترسره کړي ، په تېره دوره کې نږدې لس پارلماني څوکۍ په نا عادلانه ډول وېشل شوې وې.
- له داسې یو میتود څخه دې کار واخیستل شي، چې اکثریت رایې ګټونکی وګڼل شي، ددې یوه حل لاره داده چې د کاندیدو شرایط دومره سخت کړي، چې شهرت طلبي او د کمو رایو ګټونکي اصلاً کاندیدېدو ته زړه ښه نه کړي. دا کار کېدی شي د احتمالي جریمو او د ټاکنو د لګښت د یوې برخې د جبران په واسطه ترسره شي.
- د ټاکنو پروسه باید شفافه او رڼه وي او د خلکو پر شکایتونو، پر خپل وخت غور وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سواد او بشري حقونو د معيارونو تطبيق هم کولای شي د کانديدانو شمېر راکم کړي.

او داسې نور وړانديزونه.

- وروستۍ يادونه: په افغانستان کې د انتخاباتو په اړه ډېر بحث ته اړتيا ده او اوږدې خبرې پرې کېدی شي، خو د وخت د اوسېلې په پام کې نيولو سره دا بحث همدلته ختموم.

سرچينې

۱- د افغانستان اساسي قانون.

۲- د افغانستان لپاره مرستندوی لارښود، الف څخه تر يا، د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره. ۱۳۸۵ ل کال.

۳- د انتخاباتو د قانون په اړه لنډ لارښود کتاب، د امريکا متحده ايالاتو د خلکو له خوا، ۲۰۰۷ سپتمبر.

۴- د پارلماني انتخاباتو موقت قانون او ځينې نورې سرچينې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې سره سرشمېرنه

دا ليکنه د ((قلمـوال)) جريدې د ۱۳۸۷ل کال په (۱) گڼه کې خپره شوې ده.

ټاکل شوې ده د نړيوالې ټولنې او زموږ د يوه گاونډي هېواد په مرسته او لېوالتيا د افغانستان احصايې د مرکزي ادارې له خوا د افغانستان عمومي سرشمېرنه واخيستل شي. د احصايې دمرکزي ادارې د مامورينو په وينا، دا سر شمېرنه به د ۱۳۸۷ل کال د زمري مياشتې پر (۱) نېټه پيل، پر (۲۱) نېټه به ختمېږي او ټولو شلو ورځو کې به د نږدې (۳۰) زرو مامورينو په مرسته په ټول افغانستان کې بشپړېږي. د هېواد په نامناسبو سياسي او امنيتي حالاتو کې په بيړنۍ توگه ددې ډول يوې لويې پروژې پيلول د هېواد پالو افغانانو په ذهنونو کې گڼې پوښتنې راولاړې کړې دي. اساسي اندېښنه داده، چې يو شمېر کورنۍ او بهرنۍ کړۍ غواړي په افغانستان کې طبيعي قومي اکثريت پر يوه اقليت بدل کړي يا لږ تر لږه د اکثريت اصطلاح له منځه يوسي، يا اکثريت راکم کړي او يا هم اقليتونه ورزيات کړي، په دې ډول به نو دوی له خپل نظر سره سمه سياسي موخه ترلاسه او تر دې وروسته به بيا نورې سياسي بې عدالتۍ ته لاره اواره کړي. ټول پر دې پوهېږي، چې په اوسني حکومت کې د يوه اقليت زياته ونډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د لوی اکثریت محرومیت، د سرشمېرنې پر رښتینوالي مستقیم تاثیر لري، خو بیاهم محدودې کړي، په دې هڅه کې دي، چې له خپل دې موقعیت او زماني چانس څخه د ځان په ګټه کار واخلي. اوسمهال څو داسې مهمې ستونزې دي، چې د سرشمېرنې پر وړاندې پرتې دي، تر هغې پورې چې دا ستونزې حل نه شي، سرشمېرنه اصلاً واقعي مفهوم نه لري. یوه خیالي او جنجالي موضوع به وي او بس.

دلته به په لنډیز سره ددې ستونزو یادونه وکړو:

- **امنیتي ستونزه:** د سرشمېرنې پر وړاندې تر ټولو غټه ستونزه امنیتي ستونزه ده، شپږ- اوه داسې ولایتونه دي، چې عملاً په کې ګرمه جګړه روانه ده، هلته له درنو وسلو او ځواکونو پرته ان د پولیسو تګ راتګ ګران دی، نو پاتې لا د سرشمېرنې د مامورینو شل ورځنی فعالیت. اوه - اته داسې ولایتونه دي، چې په هغو کې د جګړه ییزو پېښو اطلاعات شته او څلور- پنځه داسې ولایتونه دي، چې ناوړه امنیتي پېښې په کې کله کله پېښېږي، په مجموعي ډول (۱۹) ولایتونه داسې دي چې په سم ډول په کې سرشمېرنه نه شي ترسره کېدلی او نورو ولایتونو ته هم د سرشمېرنې د زماني واټن او تثبیت شوي مهال له مخې د نا امنۍ پېښې غځېدلای شي، په داسې حال کې چې د احصایې مامورینو یوازې د هلمند ولایت نا امنه ګڼلی اود سرشمېرنې له محاسبې یې ویستلی دی. د سرشمېرنې مامورین د کوم تضمین له مخې غرو، رغو، کلیو او بانډو کې سمه سرشمېرنه ترسره کولای شي؟ ایا د سرشمېرنې محلي او مرکزي مامورین به د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر د قیمت په بیه د نورو د سرونو شمېرنې ته حاضر وي؟ پوره باور دی چې نه!

- **د مهاجرو ستونزه:** نږدې په سلو کې (۱۵-۲۰) افغانان بهرنیو هېوادونو کې مهاجر دي، په دې عمومي سرشمېرنه کې هغوی له پامه غورځول شوي، نو چې په سلو کې شل خلك د شمېرنې له بهیره وغورځي، نو دا خو د سرشمېرنې مشروعیت ته غټ زیان رسوي. دغه راز ګڼ شمېر افغانان دهېواد په داخل کې بېځایه شوي دي، د هغو شمېرنه هم د اصلي او اوسني استوګنځي په پام کې نیولو سره ستونزمنه ده، دا هم د سرشمېرنې پر وړاندې یوه ستونزه ده.
- **کلتوري ستونزه:** په کلیوالي او لرې پرتو سیمو کې ګڼ شمېر افغانان د ځینو کلتوري مناسباتو له امله دېته حاضر نه دي چې د خپلې کورنۍ د ښځینه غړو شمېر، نومونه، مدني حالت او د هغو د عمر کچه په دقیق ډول وښیي، که د احصایې مامورین دا ټول معلومات په دقیق ډول ثبت نه کړای شي، نو هغه به څه احصائیه وي او د څه شي درد به دوا کړي؟
- **د کوچیانو ستونزه:** د افغانستان دنفوسو یوه درنه او پام وړ برخه په ګرځنده او کوچیاني ډول ژوند کوي، چې زیاتره وخت په حرکت کې دي، ددوی د شمېرنې لپاره هم په دې سرشمېرنه کې کوم خاص پروګرام په پام کې نه دی نیول شوی، نو چې دا هم له محاسبې ووځي، د احصایې مامورینو ته له ځینو لویو ښارونو پرته نور څه پاتې کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **د ګاونډيانو لاسوهنه:** اساساً خو سرشمېرنه د يوه هېواد د بشري پرمختګ او سوکالۍ لپاره يوه مهمه بشري موضوع ده، خو په افغانستان کې له دې موضوع څخه يو جنجالي او سياسي موضوع جوړه شوې، ځينې بهرني هېوادونه په تېره بيا زموږ ځينې ګاونډي هېوادونه غواړي، چې په دې مسئله کې هم مداخله وکړي، د افغانستان پر هر اړخيزو معلوماتي مسايلو واکمن شي او په دې ډول خپل مذهبي او ژبني اړيکوال دلته زيات وښيي. دا په داسې حال کې ده، چې د نړيوالو معيارونو له مخې هېڅ ګاونډي هېواد په داسې مهمو کورنيو معلوماتي مسايلو کې د ګډېدو يا ککړتيا حق نه لري. که چېرې دا کار وشي، نو سرشمېرنه خپل باور له لاسه ورکوي. اوس چې ايران د نړۍ په کچه تر بل هر هېواد زيات د افغانستان د سرشمېرنې لېوال، مينوال او په کې دخيل دی دا طبعاً د افغانانو شکونه پيداکوي، د افغانستان هغه سرشمېرنه چې د ايران او يا پاکستان د لاسوهنو، همکاريو! او يا هم مداخلو له امله واخيستل شي، پر هغې به کوم رښتينی افغان باور وکړای شي؟
- **د احصايې پر مرکزي ادارې د باور دنشتوالي ستونزه:** په تېرو څو کلونو کې د احصايې مرکزي اداره تر ډېرې کچې سياسي او قومي شوې ده، په هغې اداره کې چې مشر او ځينې مهم مامورين يې يو مشخص جنجالي تنظيم ته وفادار او له قومي پلوه هم د يوه قوم غړي وي او سرشمېرنه هم د دوی له خوا اخيستل کېږي، نورې سياسي او قومي ډلې به پرې څنګه باور وکړي؟ د ځينو معلوماتو له مخې د احصايې د مرکزي ادارې مشر د اسلامي جميعت د تنظيم وفادار غړی دی، د مامورينو شمېر يې د قومي ترکيب له مخې نږدې (۷۰) سلنه تاجک قوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې تړلی دی او نور پاتې د افغانستان نورو ټولو قومونو پورې اړه لري، نو داسې یو سیاسي، سمتي او قومي ترکیب چې د احصایې په اخیستلو کې اساسي نقش ولري، څه فکر کېږي چې نور قومونه به پرې باور وکړي؟ د احصایې په الکترونیکه برخه (سافټ ویر) او نورو په جوړونه کې هم چې ایرانیان دخیل وي، نو بیا به ښه او شفافه احصائیه ترسره شي!؟

• **د احصایې تخنیکي ستونزې:** د پورتنیو منفي عواملو ترڅنګ د احصایې ریاست پر وړاندې ګڼې تخنیکي ستونزې هم پرتې دي، هغه پوښتنلیکونه چې دوی چاپ کړي او د هغو په واسطه سرشمېرنه کوي، ډېره مشکله ده، چې د ښوونځیو ښوونکي او یا هم کم لوستي محلي خلك دې پر کم وخت، د هغو په سمې کارونې او دقیق ثبت پوه شي. د زماني واټن په تناسب د خلکو عامه پوهاوی هم ډېر سخت ښکاري، د احصایې مامورین وایي هغه سیمې چې د مامورینو تګ ورته د بېلابېلو عواملو له مخې ګران دی هلته د سپوږمکۍ یا سټلایت له لارې د کورونو احصائیه اخیستل کېږي او هر کور د منځي حد (۶) تنو غړو په ضریب ضربېږي او د هغې سیمې مجموعي کمیت معلومېږي. اول خو د (شپږو ضریب) په اطرافي سیمو کې دقیق ځکه نه دی چې دلته کورنی منځی حد تر دې پورته دی بیا که دا هم سم وي نو په دې کې خو د سړي (سر) معلوم شو، د عمر، جنس، مدني حالت، سواد، شغل او نور چې د احصایې اصلي هدفونه دي څنګه معلومېږي؟ که چېرې موږ پر احتمالي احصائیه ډډه لګوو، نو دا ډول احتمالي احصایې خو اوس هم شته، پر هغو ولې ډډه نه لګوو او د نړیوال معیار له مخې دې هر کال یو ټاکلی ضریب ورسره ضربېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۳۵۸) ل کال احصائیه یوازې په دې دلیل نیمګړې ګڼل کېږي چې هغه وخت د جګړو له امله د نورستان او پکتیکا په ځینو سیمو کې سرشمېرنه په سمه توګه ترسره نه شوه، خو اوس چې په (۱۹) ولایتونو کې سرشمېرنه په سمه توګه ترسره کېدی نه شي، ولې بیا د نوې احصایې پر اخیستلو ټینګار وشي؟ ددې ټینګار له مخې ښکاري، چې د احصایې اخیستلو تر شا سیاسي هدفونه پراته دي او دا مشخصې کړی غواړي، د نړیوالو له شتوالي او مصداق څخه په غلطه توګه ګټه پورته کړي، له دې عملیې څخه هداف دادی چې دوی به ناسمه احصائیه واخلي او پر نړیوالو به یې تصدیق کړي، بیا به څوك ددې وس نه لري چې دروغ په رښتیا دروغ ثابت کړي. په دې برخه کې ډېر نور دلایل هم راوړل کېدی شي، چې دا لیکنه یې د ټولو د ځایولو وس نه لري، خو دولت ته زموږ وړاندیز دادی، چې اوس دې له نړیوالې ټولنې څخه د سرشمېرنې لپاره پانګه راټوله کړي، په دې پانګې دې په ولسوالیو او ولایتونو کې د احصایې د مامورینو لپاره دفترونه جوړ کړي، خپل مامورین دې وروزي، د احصایې مرکزي ریاست دې د یوې ډلې او یوه قوم له انحصاره وباسي، د عامه پوهاوي کارونه دې ترسره کړي، کله چې په هېواد کې سراسري امنیت ټینګ شو، کورني کډوال او بهرمېشتي افغان مهاجر خپل هېواد ته راستانه شول، په حکومت کې د ځینو ډلو سیاسي ناقانونه واك ختم شو، په احصایې او نورو چارو کې د ګاونډیو هېوادونو د مداخلې هر ډول امکان له منځه لاړ، نو بیا دې تر هغه وروسته دا لویه ملي او بشري پروژه عملي شي، له هغې پرته دا ډول احصائیه چې نه په کې سرونه شمېرل کېږي او نه هم په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او ښارونه، يوه خيالي او سياسي احصائيه ده او له يو سياسي بحران او بشري غميزې پرته به بله نتيجه ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

كه نړيوال ماته وخوري...؟

دا ليکنه هم د((قلموال)) جريدې د ١٣٨٧ل کال په(١) ګڼه کې چاپ شوې ده.

د افغانستان يو ټولنپوه ويلي وو: " افغانستان داستثناتو هېواد دی، دلته د سياسي او نورو پېښو وړاندوينه نه شي کېدی، هر ناممکن شی ممکنېدی او هر ممکن کار نا ممکنېدی شي." ددې خبرې مانا داده، چې د فزيکي واقعيتونو او د رياضي د خاصو ارقامو د محاسبې له مخې د افغانستان د پېښو ارزونه او شننه دقيقه محاسبه نه ده. هر بهرنی ځواك او هر کورنی جابر چې د افغانستان د واك پر ګدۍ ناست دی، نو اکثرو خپل اټکليز برى د وسلو، پيسو او سرتېرو د کميت له مخې ارزولی دی. له همدې کبله خو دلته د شلمې پېړۍ په لر کې انګرېزي امپراتورۍ او په بر کې يې کمونيستي يا روسي امپراتورۍ په ګونډو شوه. د خلکو ملي، عقيده يي او کلتوري ارزښتونه، چې د رياضي په فورمولونو کې يې محاسبه ګرانه ده، هېڅ بهرني او کورني زبر ځواك د جګړې په معاملاتو کې په سمه توګه نه دي ارزولي، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کبله خو له سکندره تر چنګېزه او لـه چنګېزه تـر انګرېزه او بیا تر هغو وروسته، سرو، شنو او سپینو لښکرو یوه هم دلتـه ښه ورځ نـه ده لیـدلې. تـر اوږدو کورنیـو جګـړو وروسـته یـو ځـل بیـا افغانستان د ډول ډول بهرنیو ځواکونو او د هغو د کورنیو پلویـانو او مخـالفینو تـرمنځ د سرې او تـودې جګـړې پـر یـو لـوی ډګـر بـدل شوی دی.

دا ځل د جګړې شعار، مانا، رنګ او خوند بدل دی، د کمیت او کیفیت کچه او د مخالفو ځواکونو انډول هم ډېر توپیر کوي، د افغانستان هر وګړی او هر بوټی هم له جګړې څخه ستړی شوی دی. د جګړې ظاهري بڼه، شعار او څومره والی که هر څومره بدل دی خو یو شی چې بدل نه دی هغه دادی چې د جګړې محتوا او خصلت پر خپل ځای پاتې دي، د چنګیز، هلاکو، سکندر ، روسي او انګریزي لښکرو په لښکر کشیو کې هم افغانان وژل کېدل اوس هم وژل کېږي. که هغه وخت د زورواکۍ په نامه خلك وژل کېدل، خو اوس بیاهم همغه خلك وژل کېږي او همغه سیمې ورانېږي او همغه ولس کړول کېږي، چې پخوا کړول شوي وو، خو دا ځل د ولسواکۍ او ازادۍ په نامه. هېڅ شعار او هېڅ کورني او بهرني ځواك د جګړې اصلي خصلت (ویجاړي) ته بدلون ورنه کړ او هېڅا د جګړې په خصلت کې د (ابادۍ) عنصر زیات نه کړای شو. دا چې د جګړې خصلت وژنه او تباهي ده، دا ورانی او تباهي بیا خپل خپل غبرګونونه لري او د تباهي له پاسه نورې تباهۍ رامنځته کوي. زه دېته ډېر ځورېږم؛ افغانانو چې د تاریخ په اوږدو کې کومه جګړه ګټلې هم ده، دوی په کې زیان کړی او که

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې بايلولې هم ده د دوی په زيان تمامه شوې، د انګريزي او روسي امپراتورۍ تر ماتې وروسته د نړۍ ګڼ شمېر هېوادونو خپله خپلواکي ترلاسه کړه او د ژوند د سوکالۍ تر پولې ورسېدل خو موږ دواړه ځله پر کورنۍ انارشۍ او جګړې اخته شوو او کله که مو مغولي او نورو همدينه يرغلګرو ته جګړه بايللې، نو بيا خو يې زموږ له سرونو کله منارونه جوړ کړي دي.
افغانستان اوس بيا له يو سخت سياسي، پوځي او ټولنيز بحران سره مخامخ دی، که افغانان او نړيواله ټولنه په ګډه له يو ډېر دقيق تدبير او پلان څخه کار وانه خلي، نو پايله به يې دواړو ته ډېره زړه بوږنوونکې او زيان رسوونکې وي. اوس غټه پوښتنه داده چې متفرق نړيوال ځواکونه به د افغانستان په اوسنۍ سريښنډنډې جګړه کې بريالي شي او که نه؟ يو اټکل چې اکثره جګړې پرې محاسبه کېږي دادی چې نړيوال ځواکونه ډېر امکانات او وسايل لري، پرمختللې وسلې او ډېر سرې لري او جګړه په همدې امکاناتو کېږي، نو که دا اټکل سم وګڼل شي، دې سره سرې ويلای شي، چې بهرني ځواکونه به دلته له کورنيو طالبانو او د هغو له بهرنيو ملاتړو جګړه وګټي. که بهرني سياسي او پوځي ځواکونه او په خپله د افغانستان د حکومت ولسواک اړخ په حکومت کې دننه پوره پوره سمون راولي او حکومت مخالفه حکومتي ډله له حکومته وباسي او يايې کمزورې کړي، متوازن اقتصادي پرمختګ رامنځته کړي، د محلي او تنظيمي جنګسالارانو امتياز ختم او پر ځای يې د ولس ونډه په حکومت کې زياته کړي، د بهرنيو لاسوهنو په تېره بيا د ايران، پاکستان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسيې لاسوهنې بندې او د هغو ځانګړې ډلې دلته په حکومت او تر حکومته بهر کمزورې او يا مهار کړي، نو ددې امکان شته چې په افغانستان کې سوله او ثبات ټينګ شي. واقعيت خو دادی چې د افغانستان د حکومت پر وړاندې اصلي چلينج طالبان نه دي، طالبان يوازې داسې يو جنګېدونکی نظامي قوت دی چې نه کوم سياسي او نه هم کومه کلتوري او اقتصادي پاليسي لري، دا ډول قوتونه يوازې د وسلې په بنديز او د اقتصادي سرچينو په مهارولو سره بندېدلای شي، خو د افغانستان خلکو او حکومت ته هغه مخالفې ډلې چې په افغانستان کې مختلفې کلتوري، سياسي، مذهبي،پوځي او اقتصادي اجنډاوې لري، هم د افغانستان دملي ګټو مخالفې دي او هم د بې ثباتۍ او ګډوډۍ سبب کېږي، دا ډلې تر هر چا زياتې خطرناکې دي. ددې ډلو د خطر کچه ځکه زياته ده، چې دوی مستقيماً له ځينو هغو هېوادونو څخه خړوبېږي چې دوی ورسره پوځي، اقتصادي، سياسي، ژبني او مذهبي اړيکې لري او په ستراتيژيکه توګه د هغو هېوادونو د ګټو د خونديتوب لپاره کار کوي. که پر دې ډلو بهرنۍ نامشروع مرستې بندې شي، دوی د افغانستان په سياسي تحولاتو کې د ځان د مطرح کولو توان نه لري. دا ډلې يو داسې سياسي مهارت لري چې اکثره هېوادپال افغاني ګوندونه يې نه لري او يا يې نه غواړي. ددې ډلو مهارت دادی، چې دوی له بهرنيو ځواکونو سره ډېر ژر سازښت او جوړ جاړی کولای شي. دوی له تبليغاتي پلوه هم ډېر فعال دي او ددې توان لري، چې خپله ملامتي پر بل چا واچوي. د ساري په توګه د جهاد په کلونو کې دې ډلو لومړی ځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له روسي لښکرو سره اوربند وکړ او هماغه وخت د شوروي اتحاد له پټو خوړلنیو برخمن شول، خو کله چې روسي لښکرې ماتې شوې، د جهاد امتیاز هم دوی د ځان وګاڼه، که شوروي لښکرې افغانستان ته نه وای راغلې او بیا یې د وتو پرمهال او تر هغه وروسته دې ډلو ته لاره نه وای اواره کړې، دا محال وه چې د استاد برهان الدین رباني په شان یو څوك دې ددې توان پیداکړي، چې په افغانستان کې د واك پر ګدۍ کښني. دویم ځل بیاهم تاریخ تکرار شو، که چېرې امریکایي لښکرې افغانستان ته نه وای راغلې، نو بیا هم محال وه چې د رباني، فهیم، محقق، قانوني او دوستم په شان څېرې دې د افغانستان په سیاسي چارو کې دومره مطرح څېرې وي لکه اوس چې دي. دا ډلې هر وخت د بهرنیو لښکرو د وزرونو تر سیوري لاندې وده کوي. اوس چې د اکثرو لویدیزو هېوادونو لښکرې په افغانستان کې دي، د دوی د ودې لپاره ښه زمینه برابره ده، ځکه چې له خپل اصلي غلیم (طالبانو او د حکمتیار له اسلامي حزب) څخه یې بهرني ځواکونه ساتي او دوی پوره وخت او وس لري، چې دولتي څوکۍ د قومي او سمتي اړیکو پر بنسټ اشغال کړي، د ولسمشر حامدکرزي له فکري روحیې څخه چې د سوله ییز سیاست پر بنسټ ولاړه ده، هم ناوړه ګټه پورته کوي، ولسمشر ته د انارشۍ د زیګنال په ښودلو سره په حکومت کې نور نور امتیازات ترلاسه کوي. دا امتیازات ددې سبب کېږي چې د افغانستان په حکومت کې د افغانستان د بېلابېلو سیمو، قومونو او قبیلو ونډه او تناسب او د لیاقت اصل له منځه لاړ شي او د حکومت طبیعي جوړښت زیانمن شي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ددې زمینه برابروي چې د طالبانو، اسلامي حزب او نورو مذهبي جګړه، قومي او سیمه ییز عنصر هم له ځان سره ملګرې او د مخالفانو د جګړې د مشروعیت لمن پراخه کړي، په حکومت کې له دغسې یو نابرابره حالت سره سره بیا هم د اسلامي جمعیت په مشرۍ ځینې ډلې لا په دې امتیاز قانع نه دي او د حکومت د نا پېیلو او دیموکراتو عناصرو پروړاندې بېلابېلې جبهې او خنډونه جوړوي. دا کار به په پای کې ددې سبب شي، بهرني ځواکونه چې اوس په افغانستان کې د سولې د ټینګښت او ترهګرۍ د ځپلو دندې پر غاړه لري، په یوه بله نامفهومه او ځو بعدیزه جګړه کې راښکېل شي، دا به داسې یوه جګړه وي، چې هدف، لوری او پای به یې یې معلوم نه وي، ضایعات او تلفات به یې هم زیات وي. اوس راځو دېته که دغسې یو حالت رامنځته شي افغانانو او نړیوالو ته به یې احتمالي زیانونه څه وي؟

الف – افغانانو ته یې زیانونه: که نړیوال ځواکونه په افغانستان کې ماتې وخوري په لومړي ګام کې یې تر ټولو ستر زیان افغانانو ته دی، افغانستان به یو ځل بیا د لسګونو څه چې د سلګونو وړو او لویو تنظیمونو ترمنځ د جګړو پر یوه ډګر بدل شي، څه ابادي چې د تېرو څو کلونو په ترځ کې رامنځته شوې، هغه به بیا پر خاورو ایرو بدله شي، د حکومت نوې اډانه به بیا ویجاړه، قومي، ژبني، سمتي، ولایتي او ان کوڅه یي جګړې به پیل شي، په ملیونو افغانان به بیا مهاجرت ته اړ شي، په هېواد کې د پوهې او تمدن روان بهیر به پر ټپه ودرېږي، یو علمي کدر به هم په هېواد کې د کار او فعالیت مجال پیدا نه کړي او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاجرت لمن به ونیسي. افغانان به له هر پلوه دومره کمزوري شي، چې د حکومت د جوړولو توان ونه لري، فردي مصئونیت او د ژوند د سمبالښت چارې به له منځه لاړې شي. په داسې یو حالت کې ګاونډیو هېوادونو لکه ایران، پاکستان، روسیې او زموږ ځینو سیالو یا رقیبو ګاونډیو ته به ددې زمینه برابره شي، چې په افغانستان کې پراخې لاسوهنې وکړي. ددې لاسوهنو نتیجه به دا وي چې یا به افغانستان ټوټې ټوټې کېږي، یا به په کې جګړه دوام پیدا کوي او یا به هم د طالبانو په څېر یو، افراطي مذهبي تحریك د پاکستان او ځینو عربي هېوادونو د خاصو کړیو

په مرسته رامنځته کېږي او افغانستان کې به د منځنیو پېړیو داسې یو زورواکی نظام جوړوي، چې نسبي امن په کې وي، خو د تمدن او ژوند د نورو نښو نښانو څرك به په کې نه لیدل کېږي، د تېرو تجربو پر بنسټ داسې یو نظام هم، ځینو ګاونډیو هېوادونو ته د زغم وړ نه دی او هغوی به بیا هم هڅه وکړي، چې دا ډول نظام بې ثباته کړي. طبیعي خبره ده چې په وروسته پاتې ټولنو کې افراطي مذهبي حکومتونه ډېر دوام کوي او ولسي ملاتړ لري، کېدی شي دا ډول مذهبي حکومت د ژوند له اسانتیاوو پرته خپلې پښې ټینګې کړي او که چېرې دا ډول نظام ټینګ شو، نو زیان به یې نړۍ ته څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوالو ته یې زیان: که په افغانستان کې د نړیوالو ځواکونو ترماتې وروسته ددین له اصلي جوهر پرته د مذهب تر چتر لاندې یو افراطي نظام واکمن شو، نو دا نظام به داسې نه وي، چې یوازې د افغانستان پر جغرافیایي محدودې بسنه وکړي، دوی به لومړی هغو ګاونډیو اسلامي هېوادونو ته چې سیکولر یا نامذهبي حکومتونه پرې واکمن دي، دبې ثباتۍ لارې ګودرې وګوري، کله چې یې دا ډول نظامونه رنګ کړل، پوځي او مالي امکانات او بشري قوت یې زیات شو، بیابه هغو هېوادونو ته چې مسلمانان په کې اقلیت دي او تر ځینو محرومیتونو لاندې دي، لاس وروغځوي او بیا به په وروستۍ کټګورۍ کې نورې نا اسلامي نړۍ ته. که چېرې احیاناً اټومي او یا هم عصري وسله ددې ډول خلکو لاس ته ولوېده، نو بیا خو به له غربي نړۍ سره د مفاهمې خبره بېخي له امکانه ووځي، بیا نو دوه لارې دي: یا دا چې غربي نړۍ به له کوم دلیل پرته په مطلق ډول د دوی خبره مني او یا به هم د جنګ لاره خپلوي، دا دواړه هغه لارې دي، چې د اوسنۍ نړۍ د بېلابېلو تمدنونو، کلتورونو، ادیانو او خلکو لپاره د تحمل وړ نه دي، د بشر د سوکاله ژوندانه لپاره د نړۍ د بېلابېلو سیمو، خلکو او کلتورونو ترمنځ توازن، همکارۍ، همغږۍ او تفاهم په کار دی. که هره کینه او بنې افراطي نظریه د نړۍ له یوه لوري پر بل لوري تحملېږي، نتیجه یې له ټکر او تباهۍ پرته بل څه نه ده، اوس چې نړۍ د یوه کلي حیثیت لري او د علم د یوه جال په واسطه یوه سیمه له بلې سره نښلول شوې، دغسې یو بل ته د ګټې او زیان رسولو لارې چارې هم اسانه شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، اوس که د نړۍ کومه جنګي ډله وغواړي نورو ته په اسانۍ سره زیان رسولای شي، نو ددې زیان د مخنیوي په خاطر ښه لاره داده، په هره هغه سیمه کې چې منفي، افراطي او جګړه مار ګروپونه او ډلې را پیدا کېږي، د هغه محیط د وقایې له لارې باید دا ګروپونه له منځه لاړ شي، په افغانستان کې د څو محدودو افراطي ډلو د مخنیوي لاره دا نه ده چې دلته له ډېر زور او بمبارد څخه کار واخیستل شي، ځکه دا خپله یو افراطي عمل دی او زموږ په ټولنه کې دا ثابته ده چې یو افراط بل تفریط او بل تفریط بیا بل افراط زېږولای دی، نو دلته که نړیواله ټولنه غواړي خپل انساني مسئولیت ادا او په راتلونکي کې ځان هم له جنجاله خلاص کړي، ښه لاره دا ده، هغه عوامل تشخیص کړي، چې په سیمه کې د جنګ او افراط د ټوکېدو سبب شوي دي، ددې جګړې او افراط داخلي عوامل په سیمه کې فقر، لوږه، بېسوادي او بېکاري ده، که په سیمه کې د تمدن بېلابېلې پروژې عملي شي، پوهنه عامه او خلکو ته د کار او روزګار چارې برابرې شي او دغه راز په حکومت او ځینو نورو ارګانونو کې د هغو افراطیونو او جنایتکارانو لمن چې پخوا هم په هېواد کې د بدمرغۍ سبب

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي او اوس هم د ځينو بهرنيانو تر وزرونو لاندې په هېواد کې د اقتصادي او سياسي مافيا له لارې غواړي سوله او امن ګډوډ کړي، لمن راټوله شي، نو پوره باور دی، چې په افغانستان کې تلپاتې سوله ټينګېدی شي. افغانان اساساً سوله دوست خلك دي، ځنګه چې سوله د افغانانو او ټولې نړۍ لپاره د نوش دارو حيثيت لري، نو بايده دي، چې ټول په ګډه په پوره تدبير د سولې د ټينګښت لپاره کار وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثور اوومه او اتمه د

یوې غمیزې دوه سرونه

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۱)
ګڼه کې چاپ شوې ده.

د افغانستان اوسنۍ غمیزه د ۱۳۵۷ ل کال د ثور پر اوومه نېټه پیل او په تېرو دوو لسیزو کې یې بېلابېل بشپړتیایي پړاوونه ووهل. ویل کېږي چې د خلکیانو په یوویشت میاشتنۍ واکمنۍ کې تر (۳۰) زرو زیات افغانان په جابرانه تو ګه ووژل شول او بې شمېره نور مهاجر شول، د شوروي لښکرو له یرغل سره سم د کارمل –نجیب د واکمنۍ پر مهال نږدې یو نیم ملیون افغانان ووژل شول، نږدې همدومره معیوب او معلول شول او اټکل شپږ میلیونه افغانان تر هېواده بهر مهاجرت ته اړ شول، ددې مهال جګړو په ترخ کې نږدې دوه ملیونه کورونه ړنګ شول. تر دې مهاله د شوروي لښکرو او د هغو د لاسپوڅي حکومت شتوالي د مختلفو جهادي ډلو پر ګڼو عیبونو پرده غوړولې وه او د دوی هر ناوړه عمل ته یې د مشروعیت رنګ ورکاوه، خو کله چې د روسیې په ملاتړ شمال تړوالي د ملګرو ملتونو سوله ییز پلان له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه یوړو، نو د ډاکټر نجیب الله حکومت هم رنګ شو. دا وخت د اصلي او جعلي مجاهدینو اصلي څېره هم څرګنده شوه، هغه چا چې د مجاهدینو نقاب یې اغوستی و هغوی هم هغه کارونه وکړل، چې که تر کمونیستي ډلو زیات نه وو، نو کم خو هم نه وو، دې ښاغلو یوازې په کابل ښار کې تر پنځه شپېته زرو زیات کابل ښاریان ووژل او تر اتیا زرو زیات کورونه یې رنګ کړل، ملي موزیم یې لوټ کړ او د افغانستان وسلوال پوځ یې له منځه یووړ، یو ځل بیا بهرنیو هېوادونو ته په لکونو څه چې په ملیونونو افغانان مهاجر شول، لنډه دا چې خلکو پر زاړه کفن کش شکر وویست. د شوروي لښکرو د شتوالي پر مهال د جګړې زیات بار پر نا ښاري یا کلیوالي لرې پرتو سیمو پروت و او ددې نورو ښاغلو بیا پر ښارونو. په افغانستان کې جګړه داسې کور پر کور وګرځېده، چې نه یې په ښار کې څه پرېښودل او نه هم په اطراف کې، د هېواد ټوله شتمني یې له یوې مخې جارو کړه. افغان ولس فکر کاوه چې د وخت په تېرېدو سره به ټول سیاسي او ملي جنایتکاران پر خپلو جنایتونو اعتراف وکړي، نور به نه په سیاسي چارو کې ګوتې وهي او نه به د قدرت لېوال وي، خو دوی له تېرو تجربو څخه بیا هم عبرت وانه خیست؛ د امریکا د بې دوه پنځوس الوتکو تر وزرونو لاندې په افغانستان کې پر جهادي او الحادي ډلو له نوې را لورول شوې ولسواکۍ بیا یو بل ډول ګټه پورته شوه، دوی ولسواکي بیا د ګډوډۍ، سازشونو او ائتلافونو په مانا وانګېرله او له دې فضا څخه یې د خپلو تېرو جنایتونو د پاټې برخې د غځونې او اتمام لپاره کار واخیست، یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل بیا ډلې جوړې شوې، یو ځل بیا جبهې سازې شوې او یو ځل بیا د پردې تر شا او د پردې پر مخ، وراسته ، زیږه او کرغیړن ائتلافونه را وټوکېدل. پخوانيءِ ارزښتونه او معیارونه بدل شول او د زمانې او عصر له نوي ډول سره سم د اتڼ نوې جامې واغوستل شوې، پخوانی ملحد نن مجاهد شو او نني مجاهد دملحدینو له ګریوانه سر وکېښ، سړی حیران پاتې شي چې دا دومره اوښتنې راوښتنې او دا دومره رنګبدلونه د څه لپاره؟ دوی فکر کوي که افغانستان کې د ملحدینو او مجاهدینو ائتلاف جوړ شي، نو دا به له خلکو څخه د دوی هغه پخواني جنایتونه هېر کړي؟ نه هېڅکله نه داسې نه ده، هر کله چې دې ډول عناصرو د ائتلاف کومه غونډه کړې، پر همغه ورځ لوی خدای(ج) په خپل قدرت سره د دوی د جنایتونو یوه بېلګه خلکو ته څرګنده کړې ده، کله چې ددې جبهه یانو د ائتلاف صحنه له تلویزیونونو ښکاره شوې، پر همغه ورځ یا په بدخشان کې ددې جبهه یانو د یوې ډلې له خوا د وژل شویو افغانانو ډله ییز قبرونه موندل شوي یا د چمتلې په دښته کې، یا هم په مزار شریف او نورو سیمو کې ، نو جنایت، جنایت دی، پټېدونکی نه دی، که دوی هرڅومره هلې ځلې وکړي، بیا هم (غر) په (پر) نه شي پټولای، خو تردې هم لا د شرم خبره دا ده، چې دوی اوس د ثور (۸) چې د ثور (۷) زېږنده ګڼل کېږي، د ملت په وینو د شاندارو(!) مراسمو په ترڅ کې نمانځي او تردې لا هم د شرم وړ بله مسئله دا ده، چې دا ورځ د منتخب حکومت له خوا دبیت المال په پیسو چې ټول ولس، کونډه رنډه، یتیم، صغیر، معلول، معیوب، خوار اوغریب په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حق لري، نمانځل کېږي. ایا منتخب حکومت ددې حق لري چې د بیت المال پیسې په تېره بیا د کابل ښاریانو مال د هغو (سرو او (تورو) ورځو نمانځلو ته وقف کړي، چې د دوی له ورونو، اولادونو، مېرمنو، پلرونو او تنکیو ماشومانو یې د ژوند حق اخیستی دی؟ ایا هغه

ښاغلي چې د ثور پر (۸) نېټه واك ته رسېدلي هغوی خپله هم دې ورځې ته وفادار دي؟ او که وفادار وای نو ولې یې ددې فاجعې د لومړۍ ورځې له وارثینو، سید محمد ګلاب زوی، نورالحق علومي، عبدالرشید دوستم او نورو ښاغلو صاحبانو! سره یوه نا مقدسه او نا متجانسه جبهه جوړه کړې ده؟ ایا دا جبهه ددې لپاره ده چې د کابل پر شهیدانو او د افغانستان پر ټولو شهیدانو ریشخند ووهل شي؟ چې څنګه مو د نر غوندې ووژلئ او څنګه مو درته له اولادونو ډله ییز قبرونه جوړ کړل؟ او اوس هم دادی داسې زور لرو چې خپل لاسونه ستاسو په وینو او خولو ووینځو، ځانونه پاك کړو او خپل جنایت در باندې د افتخار په توګه ومنو! نږدې یوه میاشت کېږي چې د کابل د حضوري چمن په سیمه کې یا د ماښام له خوا لاره بنده وي او یا هم د سهار له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا، په لکونو افغانان چې له دې لارې تېرېږي، نو د لارې د بندښت له امله له ګڼو ستونزو سره مخامخېږي، ټول په يوه خوله اوسني حکومت ته داسې کنځلې کوي، چې د کاغذ پر مخ د ليکلو وړ نه دي، له خلکو سره دا سوال دی، هغو خلکو چې د همدې چمن شا او خوا سيمه او بيا ټول کابل له خاورو سره برابر کړي دي، د همغې ورانۍ پر ايرو اوس جشن جوړوي؟ دا داسې مانا ورکوي لکه چې څوك په هديره کې د خوښۍ سازوسرود جوړوي، دولت په شپږو کلونو کې حضوري چمن چې د کابل ښاريانو د لوبو ځای دی اباد او شين نه کړای شو او اوس د يوې سپېرې دښتې بڼه لري، چې د لوبو پر وخت ګردونه ترې پورته کېږي، ميوند واټ او نورې ورانې سيمې خو څه کوې، نو دا دومره په لسګونو ميلونو افغانۍ چې په اصطلاح پر دې جشنونو لګېږي دا د څه لپاره؟ ددې جشنونو(!) نمانځل د کابل ښاريانو پر ټپونو د مالګې دوړولو په مانا دي. جمهور رئيس حامد کرزي ته د افغانستان خلکو په دې خاطر رايه نه ده ورکړې چې دی به د خلکيانو او جمعيتياتو د کودتاوو ورځې نمانځي او دبيت المال پيسې به پر دې ورځو مصرفوي. که د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په شپږو کلونو کې د ثور د اتمې د نمانځنې ټول لګښت محاسبه کړو نو د کابل ښار ډېر سړکونه، په تېره بيا د جشن د تاريخي سيمې ټولې ورانې ويجاړې برخې پرې ښې ښکلې ابادېدلای شوې. په هديرو او کنډوالو کې سندرې او جشنونه خوند نه کوي، تاسو يو عاطفي شخص ياست، تاسو نه د چا مال خوړلی او نه دې څوك وژلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردي مړي پر ځان مه را اړوه، هغوی چې خلکو ته د مړي نڅاوې (رقص مرده) ښودلای شي ، هغوی چې د کابل له جګو غونډيو کابل ښار ورانولای شي، هغوی چې د پرديو په لمسون او ملاتړ سور او تور ائتلاف جوړولای شي، هغوی دا ډول غملړلي ورځې هم نمانځلای شي، هغوی له ځانه د شرم جامې ايستلي دي، هغوی د هر ډول ګناه پر وړاندې واکسين شوي او د ولس ښېرا او پېغور پرې تاثير نه کوي، نو تاسو بايد د ائتلافيانو دليکو پر ځای د مظلوم ولس په ليکه کې ودرېږئ، دومره مظلوم ولس چې پر ښارونو او کورونو يې د خپل قاتل عکس ځړېدلی، خو دی يې نوم هم نه شي اخيستلای....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي ((کمال)) بې کماله څرګندونې

څو ورځې دمخه د پاکستان د سند ايالت د کراچۍ ښار ناظم اعلی (ښاروال) ښاغلي ((مصطفی کمال)) له يوې پاکستانۍ رسنۍ سره داسې څرګندونې وکړې، چې هېڅکله هم له يوه متمدن او عاقل انسان سره نه ښايي. هغه ټول پښتانه ((ترهګر، مفسد، وحشي او د القاعدې غړي وبلل)) او څرګنده يې کړه، چې ((دوی غواړي د پاکستان د کراچۍ ښار اشغال کړي)). ښاغلي کمال په دې ډول وغوښتل د کراچۍ پخواني تاوتريخوالي ته چې د ښار د بېلابېلو اوسېدونکو، سنديانو، پښتنو، مهاجرو، بلوڅو او نورو قومي ډلو ترمنځ د ګڼو عواملو له امله وخت پر وخت پېښېده او لا پېښېږي، بله بڼه ورکړي او په دې ډول خپله بې کفايتي پټه کړي. ځينو فاشيستانو، متعصبو او بې کفايته واکمنو ته القاعده او طالبان داسې يوه وسيله ده، چې هر وخت پرې خپله بې کفايتي پاکولی شي. نو اوس چې د پاکستان په شان يوه بې ثباته او ګڼ قوميزه ټولنه کې هر فساد خپور شي، واکمن يې سم له لاسه له القاعدې او طالبانو سره وتړي، که څه هم دا فساد په ټولنه کې د سياسي او حکومتي ډلو د بې غوريو او يا هم د ځينو وسلوالو داړه مارانو له خوا رامنځته شوی وي، خو حکومت او ځينې مغرض اشخاص يې ژر طالبانو ته منسوب کړي، طالبان او القاعده هم تش په دې خاطر چې په مطبوعاتو کې يې سياسي او نظامي حضور مطرح شي، پردي مړي پر ځان را اړوي او د هرې وړ او ناوړې پېښې مسئوليت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر غاړه اخلي، دا چې طالبان يا القاعده څه وايي او څه کوي دا د هغوی خپل کار دی، خو دا چې ځينې اشخاص او ډلې يو بشپړ قوم او ملت په طالبانو او يا هم القاعدې پورې تړي، دا خبره د غور،تامل، دقت او تحليل وړ ده، په تېره بيا دا چې پاکستاني چارواکي د خاصو غرضونو له مخې يوه مذهبي افراطي ډله په يو قوم پورې تړي او هغه ته يې منسوبوي دا نو بيا له هغه قوم سره يوه ډېره لويه جفا ده.

ټولو ته معلومه ده چې طالبان او القاعده چا راټوکولي، څه کوي او څه يې وکړل او چاته يې ډېر زيات زيان واړاوه؟ که عادلانه قضاوت وکړو طالبان او القاعده هغه ډله ده چې تر ټولو زيات زيان يې پښتنو ته واړاوه او اړوي يې، تراوسه طالبانو د لروبرو پښتنو د اولادونو پرمخ په سلګونو ښوونځي تړلي او که د دواړو غاړو پښتانه ماشومان حساب کړو، نو لږ تر لږه دوه مليونه ماشومان د دوی له لاسه ښوونځيو ته نه شي تللای، ايا دا دوستي ده؟ او دوستي همداسې وي؟ که دې تراژيدۍ ته څوک دوستي وايي، نو دا دوستي دې دوی ته مبارک وي او که څوک ورته دښمني وايي، نو بيا خو دې دښمنۍ ته ورودانګي او پښتنو سره دې له دې تراژيک حالته په راوتو کې مرسته وکړي. حقيقت دا دی چې د پښتنو پر وړاندې د سيمې د هېوادونو د ځينو خاصو کړيو او سياستوالو له خوا يوه ژوره توطيه روانه ده، چې دا ډول څرګندونېددې توطيې يوه برخه ده، له ښاغلي کمال څخه که وپوښتل شي، چې د القاعدې زيات او مهم غړي تراوسه پورې چېرته نيول شوي دي؟ نو څه به ووايي؟. لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر لږه دې د جنرال پرويز مشرف ارقامو ته مراجعه وکړي، هغه په خپله اعتراف کوي، چې موږ تراوسه پورې د القاعدې (۷۵۰) تنه مهم غړي امريکايانو ته په لاس ورکړي، دا به کمال صاحب ته معلومه وي چې ددې شمېر اکثره برخه، په کراچۍ، اسلام اباد، راولپېنډۍ، فيصل اباد او د پاکستان په نورو مهمو ښارونو کې نيول شوې او بيا پر امريکايانو پلورل شوي دي، دا چې دوی جنګ ولې په لروبرو پښتون مېشتو سيمو کې متمرکز کړی، دې کې د پښتنو د دښمنانو چل دی؛ هم به د پښتنو سيمه ورانه ويجاړه شي، هم به د پښتنو سرونه غوڅ شي او هم به له نړيوالې ټولنې سره د ټکر له امله په نړۍ کې بدنام شي. عجيبه خبره خو داده چې جنګ د پښتنو په سيمه کې روان ساتل شوی، خو د القاعدې د مشرتابه غړي بيا په ناپښتون مېشته لويو ښارونو کې نيول کېږي. له ښاغلي کمال څخه که وپوښتل شي، چې رمزي يوسف، ابو زبيده، رمزي بن الشيبي، خالد شيخ محمد، ياسر الجزيری، توفيق اتش خالد او د القاعدې نور په سلګونو مهم غړي چېرته نيول شوي او چېرې يې پر امريکايانو مړي او ژوندي پلورل شوي دي؟ نو دی به څه ووايي؟. که کمال صاحب کې واقعاً د عدالت کمال وي، نو دې پوښتنو ته بايد سم ځواب ووايي.

ايا همدا پاکستان او د هغوی استخباراتي سازمانونه نه وو، چې هم يې د طالبانو او القاعدې په جوړولو او ځواکمنۍ کې اساسي ونډه لرله او هم يې بيا د له منځه وړلو او کمزورۍ لپاره له امريکايانو سره لاس يو کړ او ډېره پانګه يې ترې ترلاسه کړه او ايا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم همدا کړي د طالبانو او القاعدې د تقویې لپاره کار نه کوي؟ له یوې خوا له امریکایانو پیسې اخلي او له بلې خوا ورته د طالبانو او القاعدې په واسطه جنګ ګرموي، جنګ یې هم بیا په پښتنو سیمو کې متمرکز کړي، چې ټول زیان یې همدې قوم ته واوړي، نو ښاغلی کمال صاحب! کوم جنګ او لوبه چې تاسو او ستاسو استخباراتي کړیو پیل کړې او ټول سود او ګټه یې تاسو ته درځي او زیان یې پښتنو ته، نو مهرباني وکړئ د ملامتیا مسئولیت یې هم پر ځان ومنئ، د خپل بام واورې د بل پر بام مه اچوئ، اوس د کمپیوټر زمانه ده، هر څه ښکاره کېږي، ډېر ژر به، هم پښتانه او هم نړیواله ټولنه پوه شي چې د چا په اوږو کې شګه ده؟ څوک اوبه خړوي او کبان په کې نیسي؟ څوک ظالم دی څوک مظلوم دی؟ څوک منافق دی څوک صادق دی؟ څوک ترهګر دی او څوک د ترهګرۍ قربانیان دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

((نه دي د ويلو هغه څه چې ما ليدلي دي))
(راسته پوښتنې او سرچپه ځوابونه)

دا ليکنه هم د((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۷ل کال په(۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

پوښتنه	ځواب
په افغانستان کې ملي اتل څوک دی؟	چې پر کابل يې ډېر توغندي توغولي وي.
افغنستان چا وران کړ؟	بې وسلې افغانانو.
کابل چا وران کړ؟	کابل ښاريانو!
د ولسمشر کرزي دښمنان څوک دی؟	هغوی چې ورته ډېره رايه يې ورکړې وه.
دوستان يې څوک دي؟	ټلواله او هغوی چې هېڅ رايه يې نه ده ورکړې.
افغانستان کې څوک ډېره مداخله کوي؟	برازيل او نيکاراګوا.
په افغانستان کې څوک هېڅ مداخله نه کوي؟	ايران او پاکستان.
مجاهدين څوک دي؟	هغوی چې هېڅ جهاد يې نه دی کړی.
چې جهاد يې کړی هغوی څوک دي؟	فراريان او باغيان.
شيخ محمداصف محسني ته څوک پيسې ورکوي؟	خپله يې پيداکوي، څه ايران خو يې نه ورکوي؟.
افغنستان ته د چا مرستې بې غرضه دي؟	د روسيې ا وامريکا.
څوک د پنجشير د زمردو قاچاق کوي؟	طالبان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا نظام پر تړول افغانستان واکمن و؟ د استاد برهان الدین رباني.
مارشال چاته ویل کېږي؟ چې دبهرنیوهېوادونوپه عسکرو یې خپل هېواد نیولی وي.
په افغانستان کې د فکري ثبات خاوند سیاستوال څوک دی؟ حضرت صاحب صبغت الله مجددي.
انجنیر چاته ویل کېږي؟ چې د خپل هېواد دورانۍ نقشۍ جوړوي.
څوک دی چې له ځوانۍ تردې دمه دهېواد پر ابادۍ او سوله ییزو چارو بوخت دی؟ انجنیر ګلبدین حکمتیار.
د افغانستان لوی ولایت کوم دی؟ پنجشېر.
کوچنی کوم دی؟ هلمند.
د حامدکرزي ډېر لرې مخالفین څوک دي؟ احمدضیا مسعود او کریم خلیلي.
کوم تلویزیون د ایراني کلتور پر ضد سخته مبارزه کوي؟ طلوع تلویزیون.
کوم تلویزیون افغاني کلتور نه خپروي؟ شمشاد.
څوک له پښتو ژبې سره ډېره مینه لري؟ رهنورد زریاب.
څوک په افغانستان کې ملي وحدت غواړي؟ لطیف پدرام.
کوم تنظیم په حکومت کې هېڅ ونډه نه لري؟ جمعیت اسلامي.
کوم وکیل دی چې هېڅ انتقاد رمضان بشردوست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کوي؟

افغانستان کې ډېر جنګیالی حامدکرزی.

سیاستوال څوک دی؟

څوک د سولې او امن کوتره ده؟ جنرال دوستم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نړیوالو ځواکونو د شتوالي ضرورت او قانونیت

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې چاپ شوې ده.

له نږدې دوو کلونو راهیسې شمال ټلوالې (اوسنۍ (متحده ملي جبهه) او ددې ترڅنګ د بېته د ورته اهدافو لرونکې بله جبهه (متحده ملي شورا)، په خپلو تبلیغاتي غونډو، میټینګونو، مظاهرو او مرکو کې په پرله پسې ډول ټینګار کوي، چې په افغانستان کې د نړیوالې ټولنې شتوالی دې ((قانوني)) شي. له ((قانوني کېدلو)) څخه ددې پورته دوو ټلوالو خپل تعبیر او خپل تفسیر دی، چې غواړو وروسته پرې رڼا واچوو، خو اوس په عام ډول راځو دېته، چې افغانستان کې د نړیوالو ځواکونو د شتوالي اړتیا شته که نه؟ او که اړتیا یې وي، نو د ((قانون)) کومې ځواکمنې کورنۍ او بهرنۍ سرچینې باید دا تائید یا رد کړي؟

۱- په افغانستان کې د نړیوالو ځواکونو ضروروت: په عام ډول افغان ملت په خپله خاوره کې د هېڅ بهرني ځواک شتوالی نه شي زغملی، خو کله که د بهرني ځواک شتوالی د بېلابېلو کورنیو او بهرنیو عواملو له امله حتمي او ضروري شي، نو بیا افغانان خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي ګټو ته د تعقل له مخې په دې باب فکر کولای شي، چې کوم ځواکونه د څومره وخت لپاره ضروري دي.
هغه افغانان چې د هېواد د ملي ګټو د ساتنې پر رازونو پوهېږي، هغوی ددې ضرورت احساسوي، چې دا بهرني ځواکونه باید تر هغه مهاله په افغانستان کې پاتې شي، چې افغانستان او د هغه پوځ، د مغرضو ګاونډیو هېوادونو د پټو او ښکاره لاسوهنو د مخنیوي جوګه شي، نوره نړۍ له افغانستانه د خوندیتوب احساس وکړي، د دې ولس په رګونو کې د متمدن ژوند وینه وچلېږي او په هر اړخیز ډول دا هېواد د جګړې او جګړه مارو له اسارته خلاص شي. تر دغسې یو حالت وروسته نه نړیوال دلته د پوځونو د رالېږلو پلمه جوړولای شي او نه ورته ضرورت لري او نه افغانان بیا د بهرنیو ځواکونو راتګ زغملای شي، اوس خو چې افغانانو د طالبانو د سقوط پر مهال د بهرنیو ځواکونو پر وړاندې سخت حساسیت ونه ښود، علت یې دا و چې طالبانو او تر دې دمخه شمالتلوالې له خلکو سره داسې بد چلند کړی و، چې خلک تري تر پوزې راغلي وو او هر نوي تحول ته یې اړتیا لرله. د بهرنیو ځواکونو په راتګ سره دلته سیاسي او قانوني بهیرونه که څه هم پوره پوره عادلانه نه وو، پیل شول، د افغانستان د پرمختګ لړۍ روانه شوه، که چېرې ځینې سیاسي تېروتنې نه وای شوې، نو اوسنۍ بریاوې به تر دې هم زیاتې وې. په تېرو پنځو کلونو کې په افغانستان کې شوې رغونه د افغانستان د پنځوسو کلونو له رغونې سره انډول ده. څرنګه چې افغانستان د پرش کلنې جګړې دومره ځپلی چې هر څومره ابادي په کې کېږي، بیا هم نه معلومېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ځکه اوسنۍ ابادي د چا په نظر ډېره زياته نه ښکاري. د خلکو تقاضا هم د خلکو عادلانه قضاوت ته زيان رسوي، ځکه د بهرنيو ځواکونو په راتګ سره د خلکو تقاضا دومره لوړه شوه، چې له واقعيت سره يې مطابقت نه درلود، هر کله چې د واقعيت او تقاضا ترمنځ واټن رامنځته شي، د خلکو سالم قضاوت ته زيان رسېږي.
نو ځکه خو په افغانستان کې د تېرو څو کلونو پر مهال پر شوي کار، هم شوې تبصرې او هم قضاوت عادلانه نه دي. البته شکايت که پر دې وي چې له دې امکاناتو څخه نوره هم موثره ګټه اخيستل کېدلای شوه، خو د سياسي بې عدالتيو او اداري نيمګړتياوو له امله له دې نړيوالې پانګې او طلايي چانس څخه مثبته ګټه پوره نه شوه، دا انتقاد بيا پر ځای برېښي. د نړيوالې ټولنې له سياسي او پوځي حضور سره سره اوس هم افغانستان په داسې يو حالت کې دی، چې مرستې او لاسنيوي ته لاړتيا لري. که همدا اوس هم، نړيواله ټولنه خپل پوځونه له افغانستانه وباسي او خپلې مالي مرستې بندې کړي، نو دلته به بيا څه غوبل جوړ شي؟ ايا د نويمو کلونو لوبې به بيا تکرار؟ او ان تر هغه بدتر حالت به رانه شي؟ د تجربو له مخې وايو، چې همداسې به کېږي، نو افغانان بايد د خپلوملي ګټو په پام کې نيولو سره، ګاونډيو هېوادونو، په تېره بيا ايران او پاکستان ته ددې مجال ورنه کړي، چې نړيوال ځواکونه دلته په تنګ او په شا کړي او وروسته بيا د هغوی پر ځای د دوی پټ او ښکاره عسکر او ملېشې دلته داخل شي. د يو شي يا مسلې قانونيت د هغو د ضرورت له مخې معلومېږي، نو اوس چې مونږ، د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضرورت ته په ژور نظر ګورو، نو په ډاګه ښکاري، چې د نړیوالو ځواکونو شتوالي ته اړتیا ده، همدغه ضرورت ددې ځواکونو قانونیت ته لاره اواروي. که څه هم ددې خبرې زغم یو خپلواک انسان ته ډېر سخت پرېوزي.

۲- د نړیوالو ځواکونو د شتوالي قانونیت: لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه؛ د نړیوالو قوتونو د شتوالي ضرورت، د هغو د قانونیت سرچینه ده، خو بیا هم د نړیوالو او ملي اصولو او حقوقو له مخې داسې قانوني او حقوقي سرچینې شته، چې دوی له هغو څخه قانوني مجوز ترلاسه کړي. په دې قانوني سرچینو کې یو هم د ملګرو ملتونو سازمان او بل هم خپله د افغانستان دولت دی. د سپتمبر د یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته، ملګرو ملتونو د خپل (۱۳۶۸) پرېکړه لیک له مخې پر امریکا شوی برید وغانده، د امریکا متحده ایالت یې متضرر یا قرباني شوی هېواد وګاڼه او د خپلې دفاع حق یې ورته ورکړ. بیا د ملګرو ملتونو د امنیت شورا (۱۳۸۶) پرېکړه لیک چې تطبیق یې اجباري حکم لري، د امریکا متحده ایالاتو ته د دې حق ورکړ، چې خپل دښمن، په هره سیمه کې چې وي، تعقیب کړي، هغوی د همدې پرېکړه لیک له مخې د طالبانو حکومت ړنګ کړ او بیا یې د بن نړیوال کنفرانس ته لاره اواره کړه. په دې کنفرانس کې چې د ځینو سیاسي ډلو، له هغې جملې نه د شمالتړلوالې استازي یې هم اساسي غړي وو، د ملګرو ملتونو د غړو هېوادونو له خوا پرېکړه وشوه، چې افغانستان ته به نړیوال سوله ساتي ځواکونه ځي، په پیل کې به د کابل او وروسته به

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا د نورو سیمو امنیت تېنګوي، په دې ډول په افغانستان کې د ائتلاف او ایساف دواړو ځواکونو شتوالي لپاره نړیوال حقوقي مجوز رامنځته شو، دا چې دا مجوز د ځینو په نظر عادلانه دی که نا عادلانه دا نو بیا بېله خبره ده. البته د ملګرو ملتونو د نورو ایجنسیو د پرېکړو تطبیق اختیاري دی، خو د امنیت شورا د پرېکړو تطبیق اجباري دی، نه اختیاري ، که ددې شورا د پرېکړې مطابق کوم هېواد ته نړیوال ځواکونه لېږل کېږي، هغه هېواد یې مخالفت نه شي کولای، په هر حال دا یو اوږد بحث دی، چې موږ ورته په اجمالي ډول اشاره وکړه، ددې ترڅنګ د افغانستان د دولت درې واړه ارګانونه چې په واقعیت کې د همدغو نړیوالو ځواکونو د شتوالي زېږنده دی، هم تر اوسه پورې له حقوقي او قانوني پلوه د نړیوالو ځواکونو شتوالی نه دی چلنج کړی، د افغانستان دولت پر دې پوهېږي، چې که نړیوال ځواکونه همدا نن له افغانستانه ووځي، نو د دوی شتوالی به هم ورسره ختم شي، نو هغه دولت چې شتوالی یې د بل چا په شتوالي پورې تړلی وي، هغه به له عملي پلوه څومره مشروعیت او توان ولري چې د بل چا د مشروعیت په اړه فیصله وکړي. ددې ترڅنګ افغانستان د امریکا متحده ایالاتونو سره یوه اوږد مهالې ستراتیژي هم لري، دا هم ددې ایجاب کوي، چې په افغانستان کې تر بشپړ ثبات پورې نړیوال ځواکونه دلته مېشت وي.

خو دا چې ولې یو شمېر ډلې او سیاسي اشخاص، د بهرنیو ځواکونو د قانونیت خبرې کوي، د دوی بګراونډ (شالید) ته هم باید لږ نظر وشي، چې دا ډول څرګندونې د صداقت له مخې دي که د چل

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فریب له مخې؟: دا هغه ډلې دي، چې تر ټولو د مخه همدوی چغې وهلې چې ژر ژر دې امریکایي ځواکونه راشي او مورږ دې د طالبانو له مرګونو ګوزارونو وژغوري؛ هغه څوک چې نن د ناټو او ایساف ځواکونو د وتلو او یا قانوني کولو غوښتنه کوي، دا همغه خلک دي چې ستوني یې هغه وخت له ډېرو چغو کېناستل او تر ټولو د مخه یې امریکایي ځواکونو ته لبیک ووایه، هغه وخت یې د «قانونیت» نوم هم په خوله وانخیست، خپل کورونه یې امریکایي ځواکونو ته په ډبله کرایه ورکړل او اوږه پر اوږه لکه د اجیرو ملېشو په څېر د امریکایانو ترڅنګ د طالبانو پر ضد وجنګېدل، تر ډېره وخته یې امریکایي پوځونو سره باډیګارډي وکړه او اوس هم لګیا دي همدې کسب ته ادامه ورکوي، خو دا چې اوس د نړیوالو ځواکونو د قانوني کېدو خبرې کوي، علت یې دا دی چې دوی لا نورو سیاسي امتیازاتو ته دام ایښی دی، دوی فکر کوي، چې نړیوال به په دې «قانونیت» ووېروي او په پای کې به هغوی دوی سره سیاسي امتیاز او معاملې ته غاړه کېږدي. دوی فکر کوي، چې د ولسي جرګې مشرتابه دوی سره دی او په حکومت کې هم د ټلوالې ونډه درنه ده، نو له دې قوت څخه به پر بهرنیو ځواکونو د فشار د یوې وسیلې په توګه کار واخلي.

ایران او پاکستان هم دلته د بهرنیو ځواکونو له شتوالي څخه په تشویش کې دي، نو دا ډلې هم له پخوا نه د دې هېوادونو له سیاسي او نورو کړیو سره پټې او ښکاره یارانې لري، نو ځکه خو د دې هېوادونو پټه رابطه هم له دې قضیې سره رد بدلای نه شي. دې کې هم هېڅ شک نه شته، چې د بهرنیو ځواکونو خپل سري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوړه عملیات او په هغو کې د سلګونو افغانانو بېګناه وژنه د هیڅ افغان پر زړه نه اوارېږي او نه دا ډول عملیات د امنیت په ټینګښت کې کومه مرسته کولای شي، بلکې تاثیرات یې لامنفي دي. هیڅ شعوري او ملتپال افغان د ډېر وخت لپاره د بهرنیو ځواکونو شتوالی حتی قانوني او ناقانوني، دواړه نه شي زغملای، خو ملتپال افغانان پر دې پوهېږي، چې اوسمهال نړیوالو ځواکونو ته پلمې جوړول، د مغرضو ګاونډیو هېوادونو اشغالګرو ځواکونو راتګ ته د لارې اوارولو په مانا دي. څه فکر کوئ، هغه څوک؛ په تېره دوه ټلوالې ((متحده ملي جبهه)) او ((متحده ملي شورا)) چې دواړه د یوې سکې دوه مخونه دي، که همدا نن امریکایي او نړیوال ځواکونه نه وي، نو دوی به د یوې شېبې لپاره هم په کابل کې پاتې شي؟ بیا به یې ځای کولاب، اصفهان او نورې سیمې نه وي؟ له دې ډول چغو او فریادونو څخه ددې خلکو هدف دا دی، چې څنګه کولای شي له همدې بهرنیو ځواکونو څخه د اوسني اقتصادي او پوځي ګټې ترڅنګ، نوره سیاسي ګټه هم پورته کړي.

له بهرنیو ځواکونو څخه هم، د ولس هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

داده، چې خپل سري عمليات دې زياتي ودروي، د افغانستان د دولت له ولسواک اړخ سره دې مرسته وکړي، چې د افغان ملي

پوځ، ملي اردو، پوليس او ملي امنيت په ارګانونو کې بشپړ سمون راولي، دا ارګانونه دې پياوړي کړي، ځکه د دوی د يوه عسکر لګښت زموږ د سلو عسکرو د لګښت په انډول دی، دوی د افغانستان له کلتوري، ټولنيز، قومي او جغرافيايي جوړښت سره بلد نه دي او نه هم د چريکو جګړو تجربه لري، نو په دې خاطر د دوی او ملکي خلکو دواړو تلفات زيات دي، ددې په خاطر چې هم د دوی د لازياتو زيانونو او تلفاتو مخه ونيول شي او هم د ملکي افغانانو، نو ښه لاره داده، چې خپله افغان پوځ په عصري وسلو سمبال او په هر اړخيز ډول ځواکمن شي، دا کار به د کورنۍ جګړې د مخنيوي او کنټرول لپاره هم لاره اواره کړي او پر مناسب وخت به د بهرنيو ځواکونو د وتو زمينه هم برابره کړي، افغان پوځ به په چټک ډول ددې جوګه شي، چې په خپله د خپل هېواد ساتنه وکړي او د ګاونډيو لاسوهنو ته ځواب ووايي. دا هغه لاره ده چې دواړو لوريو او زموږ عام ولس ته ډېره په ګټه ده. دا چې يو ځو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي مداریان هر وخت په رسنیو کې چغې وهي، دا هغه خلک دي، چې په ولس کې اساسي بنسټ نه لري او یوازې په یو شمېر پردیپالو رسنیو کې مطرح دي، دا همغه خلک دي، چې هم یې د بهرنیو ځواکونو د راتګ پر مهال ډېر امتیاز اخیستی او اوس بیا غواړي د ((قانونیت)) تر چتر لاندې د هغو د تنګولو له لارې نور امتیاز هم واخلي. نړیوال ځواکونه او د هغوی سیاسي ماهرین باید د افغاني ټولنې ددغو سیاسي سوداګرو او پاړوګرو په چل او جادو پوه شي، تر دې زیات امتیاز ور نه کړي او د پخوانیو امتیازونو د سلب په باب یې هم جدي فکر وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

((القاعده)) په افغانستان او ((الفایده)) په پاکستان کې

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲)مه گڼه کې چاپ شوې ده.

نړدې یوه نیمه لسیزه کېږي چې په نړۍ کې د ((القاعده)) په نوم یو نوی سیاسي بازار پرانیستل شوی دی. ددې بازار مارکیټونه هر چېرته پرانیستل شوي، خو هوښیار هغه دی چې په دې تور بازار کې خپله ناچله سکه وچلوي، خپل کوټه زر صفا کړي، سپین په تور او تور پر سپین واړوي. ددې بازار یوه زیاته برخه په افغانستان کې پرانیستل شوې، خو افغانان یې نه پېرېدونکي دي او نه پلورونکي، سودا نور خلک راوړي او پر نورو یې خرڅوي، راکړه ورکړه د نورو ده، خو ځمکه یې د افغانانو نیولې، داسې لکه د یوه فري زون په شان، فري زون خو ښه وي، یوه ټاکلې اندازه محصول خو د ځمکې خاوند ته ورځي، خو دا مارکیټ په فري زون کې هم فري دی. عجیب مارکېټ دی، امریکایان ترې یو ډول گټه پورته کوي، اروپایان ترې بل ډول، روسان ترې بل رنگ، ایرانیان ترې بل او پاکستان، خو بیا د گټې گټه اخلي، ټول پېروی او د سر کوچ پاکستان ته ځي. که چېرې په افغانستان کې د القاعدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکېټ ببرته نه وای، نو امریکایانو هېڅکله هم دلته خپل مالونه نه شول خرڅولای، روسیې ته هم پلمه نه پیداکېدله، چې په دې سیمه کې د خپلې تېرې ماتې غچ واخلي، ایران هم له خپل پخواني دښمن (طالبانو) سره د خپل لوی غلیم (امریکا) پر وړاندې تاکتیکي ملګرتیا نه شوه کولای او پاکستان ته هم ددې زمینه نه برابرېدله چې یو خرڅ کړي او بل واخلي، یا زوړ رنګ کړي او نوی جوړ کړي او بیا د تېر دېرش کلن جنګي ماشین ارابه تاوه او زوړ داستان بیا له سره پیل کړي.

له دې لنډې یادونې څخه هدف دادی، چې داسې یوه حقیقت ته مو متوجه کړي، چې څوک د القاعدې د دښمنۍ چیغې وهي، هغوی د القاعدې له وجود او نامه څخه تر هر چا زیاته ګټه پورته کړې ده او څوک چې یې پر دوستۍ تورن دي، هغوی ته یې د پېر زیان اړولی دی. د جهاد په کلونو کې اسامه او د هغه ملګري د امریکا متحده ایالاتو په ملاتړ او هڅونه ښه په زغرده شوروي لښکرو پر ضد وجنګېدل، تر جهاد وروسته ددې ډلې غړي څه په سعودي، څه په افغانستان، څه په سوډان او څه هم په نورو هېوادونو کې مېشته شول، خو د اوسنۍ شمال ټلوالې= ملي جبهې او د هغه وخت د اسلامي دولت رئیس پروفیسور برهان الدین، اسامه بن لادن له سوډانه اریانا افغان الوتکه کې افغانستان ته انتقال او دلته یې مېلمه کړ او سربېره پر دې یې تر (۱۲۰) تنو زیاتو عربو ته د افغانستان تابعیت ورکړ، د جهاد په کلونو او تر هغې وروسته استاد رباني د اخوانیزم د تار په غځولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره په دې بريالي شو، چې په عربي درهمو او ريالونو خپله سياسي بقا خوندي کړي او په تخار کې د (عبدالله بن مسعود) په نوم يو پوهنتون هم د همدې سيروم له لارې ژوندی وساتي، خو کله چې طالبانو له اسامه سره نوې يارانه ټينګه کړه، نو د رباني پر زړې ياراني ګردونه پرېوتل. طالبانو، چې د رباني تش په نامه سيار اسلامي دولت د افغانستان له خاورې اوټ کړی و، د القاعدې پخوانۍ دوستۍ او نوې دښمنۍ ورته د نوش دارو حيثيت غوره کړ، د سپټمبر پر (۱۱) يې يو ځل بيا د بخت ستورې راوخوت او د بي (۵۲) امريکايي الوتکو تر سيورې لاندې يې نوې ساه واخيسته، د شمال ټلوالې ټول داړه ماران لکه د سمڅې يارا‌ن له غارونو راووتل او پر ښارونو راتويې شول، د خيال پاچا يو ځل بيا د واک د عمل پر ګدۍ کېناست، طالبانو د القاعدې د دوستۍ مزه وڅکله، د ملا عمر تخت او بخت دواړه نسکور شول. د افغانستان د هويت او ځمکنۍ واکمنۍ د کورنيو مخالفانو ترڅنګ بهرنيو هېوادونو هم د القاعدې له دوستۍ او دښمنۍ څخه ښه د مزې ګټه پورته کړه. که په کورنۍ کچه د رباني په مشرۍ شمالټلواله په پيل کې د اخوانيزم د نظريې له امله په اسامه او د هغه پر استاد عبدالله عزام وياړېدله او د هغوی له دوستۍ او دښمنۍ يې ښه ګټه پورته کړه، نو په بهرنۍ کچه پاکستان هغه هېواد و، چې هم يې د القاعدې او نورو عرب ګروپونو په جوړونه کې تر حده زيات امتيازات، د همدې عربو او لويديزې نړۍ څخه ترلاسه کړل، خو کله چې ځای د ((جارستان))

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغی، نو تر ټولو دمخه همدا پاکستان په واز کومي د امریکا د خوشالۍ لپاره د القاعدې د مقابلې ډګر ته راودانګل، جنرال مشرف د جورج بوش د جګړې د ملاتړ په برخه کې د (هو) او (نه) په انتخاب کې ډېر ژر (هو) انتخاب کړه او بیا یې دا هم غبرګه کړه، چې ((په سیاست کې دوستي او د ښمني دایمي نه وي، دوستي او د ښمني د یو هېواد د ملي ګټو پر بنسټ ټاکل کېږي، اوس مهال ته د پاکستان ملي ګټې مهمې دي نه القاعده او طالبان)). طالبان چې زموږ په ټولنه کې اکثره هسې هم یتیمان او بې سرپرسته ماشومان دي، له سیاسي پلوه هم پر ډېر سخت وخت بې سرپرسته شول او د خپلو پنجابي یارانو پنجابۍ توره او اسلامي ورورولي یې په خپلو سترګو ولیده، ان تر دې چې د طالبانو پر سفیر(ملا ضعیف اخوند) یې هم صرفه ونه کړه او امریکایانو ته یې د خپلې دوستۍ د اثبات د یوې نمونې او غوړې مړۍ په توګه ور ډالۍ کړ.

پاکستانیانو له القاعدې سره خپله زړه دوستي پر یوې نوې امریکایي دوستي بدله کړه او ددې دوستۍ په مقابل کې یې نږدې شل ملیارده ډالره له امریکا څخه ترلاسه کړل.

د القاعدې د ټکولو د روان بهیر له پیله بیا تر دې دمه هغه پټې او ښکاره مرستې چې امریکا له پاکستان سره کړي، تر هغو مرستو څو ځله زیاتې دي، چې امریکا له افغانستان سره کړي دي. د پاکستان لپاره دا یو طلایي چانس و چې څو یاغي عرب او څو نا شعوري طالبان او د هغوی جوړه شوې اډانه په شلو ملیاردو ډالرو وپلوري او د پاکستان ګټې تضمین کړي. پاکستان بیا هم پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي بسنه ونه کړه، چې طالبان او القاعده يو ځل جوړ کړي او بيا يې رنګ کړي او په دواړو حالتونو کې خپله چنده او انعام ترلاسه کړي، بلکې د سبانۍ ګټې لپاره يې هم ور پرانيستې پرېښود، د پښتنو قبايلي سيمه يې يو ځل بيا د داسې خوځښتونو لپاره عياره او د جګړې د جاري ساتلو امکانات او بستر يې ورته برابر کړل. ددې لپاره چې د القاعدې شبکه په بشپړ ډول له منځه لاړه نه شي، نو د القاعدې د مشرتابه شورا مهم غړي يې د پاکستان په لويو سياسي او صنعتي ښارونو کې ځای پر ځای کړل او جنګي ډلې يې په پښتنو مېشتو سيمو کې ځکه خوندي کړې، چې د جنګ د جاري ساتلو جوګه وي، د ورانۍ زيان هم دوی وزغمي، سياسي مسوليت هم د دوی پر غاړه شي او له نړيوالې ټولنې سره د ټکر کفاره هم دوی ورکړي، عجيبه خبره ده د القاعدې مهم سياسي غړي اکثره په اسلام اباد، لاهور، راولپنډۍ، کراچۍ، فيصل اباد او د پاکستان په نورو ښارونو کې نيول شوي، خو جنګ د پښتنو په سيمو کې روان دی. د جنرال مشرف د څرګندونو له مخې تراوسه پورې د القاعدې (۷۵۰) تنه مهم غړي پاکستان نيولي او پر امريکا يې پلورلي دي، اکثره يې د پاکستان په پورتنيو يادو شويو ښارونو کې نيول شوي. د القاعدې ګڼ شمېر غړي همدا اوس د پاکستان د استخباراتو او امنيتي ارګانونو تر نظر لاندې د پاکستان په مهمو ښارونو کې خوندي دي او د هر يوه د سر قيمت او ارزښت معلوم دی، کله چې امريکايان لږ په قهر او پاکستانيان لږ بې پيسو شي، نو بيا پاکستاني جنرالان د القاعدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مهم غړی د يوې غـوړې مړې په شان د امريکايانو تر ستوني تېر کړي او هغوی بيا ددې ښکار په بدل کې پاکستاني جنرالانو ته خپل انعام ورکړي، د ګټې دا بازار او مارکېټ به تر هغه روان وي تـر څـو چـې د افغانـانو د ملـي شـعور کچـه نـه وي اوچتـه شـوې، افغانان بايد پر دې پوه شي چې دا جنګ د څه لپاره او د چا په ګټه دی؟ ډېـره دردونکـې خبـره دا ده، چـې کـه د جګـړې انـډول د يـوه فرضي احتمال له مخې د امريکايانو پر زيان تمام شي، نو بيـا بـه هم پاکستان هغه هېواد وي چې تر ټولو زياته مادي او معنوي ګټه به ترلاسه کړي، همدا پاکستاني جنرالان به وي او وايي به چې مـوږ د اسلامي ورورولۍ لـه مخې خپلـو مسلمانو عربـو ورونـو تـه پنـاه ورکـړې وه، نـړۍ مـو تېـر وېسـتې وه او د القاعـدې مهـم غـړي مـو خوندي کړي وو. ددې احتمال هم شته چې پاکستان امريکايانو تـه د لـوړ قيمـت پـه بـدل کـې يـو ځـل بيـا د طالبـانو او القاعـدې نـوی راټوکېـدلی قـوت پـر هغـوی وپلوري او دا ډلـې يـو ځـل بيـا پـر بـد برخليک اخته کړي. ددې اټکل هم شته چې پاکستاني کمپاينران د نـړۍ پـه کچـه د غټـو قـدرتونو ذهنيـت بـدل کـړي او ددې سيمې امنيت ترې په اجاره واخلي، پاکستان سره ددې ظروف شته چې دلته د يو داسې وروسته پاتې سياسي او مـذهبي افراطي نظـام د رامنځته کولو تابيا وکړي، چې د مذهبي او سياسي تنګنظرۍ پـر اساساتو ولاړ وي، په سيمه کې د ژوند او تمدن ټولې ښې ښـانې له منځه يوسي، خو ددغه غم په بدل کې په سيمه کې يوه ناخوښې سوله او امنيت ټينګ کړي، دا بـه د امنيـت داسـې يـوه جزيـره وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وګړي يې د جزاميانو په څېر په کې ژوند کوي، خو له نورې نړۍ او تمدنونو سره به اړيکي نه لري. ددغو ټولو احتمالي خطرونو په پام کې نيولو سره، ټول افغانان او طالبان بايد دې ټکي ته ځير وي چې د القاعدې په شان د يوه تحريک لپاره په ټوله افغاني خاوره کې د فعاليت د زمينې برابرول که هغه هر ډول دلايل او عوامل ولري، د افغانانو په ګټه نه ده او نه هم طالبان په دې ډول د يوه سياسي او شعوري ځواک په توګه په ټولنه کې د

واک، ګرانښت او منښت خاوندان کېدلای شي، ددې ټولو سلسلو دوام د پخوانيو تجربو بيا تکرار دی، چې زيان به يې افغانان، افغاني ټولنه او په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني طالبان زغمي، خو ګټه به يې پاکستان او د هغوی په شان نورو هېوادونو ته چې د دې ډول تيوريو د جوړولو صلاحيت او ظرفيت لري، رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان پارلمان؛ د لرګي توره

دا ليکنه هم د((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

د بې وختـه ديموکراسۍ همداسې بې ثمره ونه وي، کله چې امريکـايي پوځونه افغانستان تـه راغلـل، نـو دلتـه هـم دبې وختـه ديموکراسۍ ډولونـه وغـړول شـول. د ديموکراسۍ نـارو سـورو او شعارونو دومره زور واخيست، چې لـه خلکو نـه د نورو فکرونو او شعارونو لاره ورکه شوه. د ولسواکۍ په همدې ګرمه هنګامه کې د افغانستان د پارلمان يا ملي شورا (ولسي جرګې او مشرانو جرګې) لپاره انتخابات وشول. سره له دې چې د زر او زور ډېرو خاوندانو له قانوني او ناقانوني لارو پارلمان تـه لاره پيدا کړه، خو يـو شـمېر هېـواد پـالو افغانـانو هـم د خلکـو د اسـتازو پـه توګـه د پارلمـان غړيتوب ترلاسه کړ. سره لـه دې چې د پارلمان د غړو پر ترکيب، د خلکو نيوکې وې، خو بيا هم خلکو ته د هغو د شکايتونو د اورېدو يوه سرچينه پيدا شوه. په لومړيو وختونو کې د خلکو هيله زياته وه، د خلکو هيله هغه وخت نوره هم زياته شوه، چې ولسي جرګې نوې کابينې ته د باور رايه ورکړه، په دې باور رايه کې يو شمېر وزيران په ډېره مشکله د ولسي جرګې لـه چاڼه تېر شول، ښاغلی رهين او ښاغلی فرهنګ پـه کې پـه مطلق ډول ناکـام شـول، خـو فرهنـګ بيـا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ډېر پسپسک او سمجوتې په وجه د کرکۍ له لارې بېرته کابينې ته لاره پيدا کړه، خو د ښاغلي رهين ځای هندوستان شو.
تر هغه وروسته د ولسي جرګې ډېر وخت پر خپلمنځي ناندريو،

شخړو، قومي، تنظيمي او سيمه ييزو بحثونو تېر شو. د ولسي جرګې د شخصيت د اعادې لپاره دويم چانس هغه وخت پيدا شو چې د بهرنيو او مهاجرينو چارو وزارتونو وزيرانو ته د نه باور (عدم اعتماد) رايې صندقونه کېښودل شول، ولسي جرګې دواړه وزيران له خپل باوره سلب کړل، دې کار سره د ولسي جرګې حيثيت اوچت شو، يو وزير خو په خپله مخه لاړ، خو دا چې د دويم وزير سلب، د جمهور رئيس له خوا ((ويتو)) شو او بيا ولسي جرګه پر دې بريالۍ نه شوه، چې پر حکومت خپله پرېکړه تعميل کړي، نو د ولسي جرګې حيثيت ته نور هم زيان ورسېد.
تر دې وروسته د ولسي جرګې د يو زيات شمېر غړو زړونه ساړه شول، د غير حاضرۍ لړۍ چې له پخوا نه هسې هم روانه وه، نوره هم ټينګه شوه، ځوک پر بهرنيو او ځوک هم پر کورنيو سفرونو مصروف شول، ځينو وکيلانو چې له پخوا نه يې له يو شمېر وزيرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره د «کمېشنکارۍ» تار ځغلولی و، دا لړۍ نوره ګړندۍ کړه، دا ډول وکیلان نور هم د خپلو ګټو تضمین ته وهڅېدل. په دې ډول د ولسي جرګې رنګ ورو ورو پیکه شو، خبره ان تر دې حده ورسېده چې ډېر ځله د ولسي جرګې ورځنی نصاب هم نه پوره کېده. د بغلان پېښې هم د ولسي جرګې قضاوت او عدالت تر سختې پوښتنې لاندې راوست. د بغلان دردوونکې پېښه کې ولسي جرګې ډېر غوروپش وکړ، په نتیجه کې د هغه ولایت ملکي او بې واسطې والي ډاکتر محمدعالم اسحقزی د ولسي جرګې د قضاوت قرباني شو، دا په داسې حال کې ده چې د پېښې لومړۍ درجه امنیتي مسئولین؛ د ملي امنیت رئیس او امنیه قومندان لاسرې سترګې ګرځي، نه یوازې سرې سترګې، بلکې کله چې د امنیه قومندان ښاغلي سیدخیلي په ټلېفون کې د ولسي جرګې مشر ښاغلي یونس قانوني ته سپکې سپورې وکړې او اخطار یې ورته ورکړ، نو د ولسي جرګې د رئیس پر اور او شور یې یخې اوبه تویې کړې. د ولسي جرګې د حیثیت د احیا لپاره تقریباً وروستی چانس د روان کال د ثور د اتمې نېټې د «جشن» پېښه وه، چې نړدې وه د افغانستان مشرتابه په کې له منځه تللی وای او هېواد له یوه لوی سیاسي او پوځي بحران سره مخامخ شوی وای. په دې پېښه کې د ولسي جرګې یو بل هېوادپال غړی حاجي فضل الرحمن ځمکنی هم قرباني شو، ولسي جرګې پر دې پېښې داسې یو فریاد پیل کړ، چې تا به ویل که ټوله کابینه نه وي، نو د دې مسئولو امنیتي ارګانونو مشران خو به په یو ځو شېبو کې بې اعتماده او له حکومته رخصت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، دوه وزیران او یو رئیس راوغوښتل شول، د ولسي جرګې اکثره غړي دومره په قهر وو، چې تر خولې یې اورونه بادېدل، وزیرانو او رئیس صاحب که د خپل ځان د سپیناوي لپاره خپلو خبرو ته ډېر سپېروني ورکړل، خو څه نتیجه یې ور نه کړه، صندوقونه راوړل شول او ټول ولس په دې تمه و، چې اوس به ددې دربو ښاغلو سابه په مالګه کړي، ولسي جرګې ګوزار وکړ، خو ګوزار یې داسې و، لکه د لرګي د توري ګوزار، ددې پرځای چې مقابل لوري ته زیان ورسوي،خپله توره ماته شوه او هغه وهم چې له حکومت او ولس سره د ولسي جرګې پر وړاندې موجود و، ټول په یو ګوزار له منځه لاړ، کله چې رای شمېرنه پیل شوه، نو په وزیرانو او رئیس کې د وینې رنګ نه ښکارېده، ساعت وروسته هر څه سرچپه شول، دولسي جرګې کمېشنکاروغړو د سترګو په رپ کې د ټلېفون په غوږۍ معامله وکړه، په نتیجه کې هغه مسولین چې د حضوري چمن په ((ستره جبهه)) کې یې د دوه درې مخالفینو د ټکان له امله شرموونکې ماتې خوړلې وه، د ملت د کور په پراخه جبهه کې په داسې حال کې چې د ملت اکثریت استازي یې په مخالفه جبهه کې ولاړ وو، په فاتحانه ډول دا جبهه فتح کړه او سره مخونه له پارلمانه راووتل، د پارلمان وکیلان خر غوږونه او بوس مخونه له ولسي جرګې د خپل کور پر لوري رهي شول او د ولسي جرګې کمېشنکار وکیلان په دې بریالي شول چې د ولسي جرګې جبهه ماته او لوبه په خپله ګټه تمامه کړي. تر هغه وروسته ولس ته په ډاګه شوه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسي جرګه د وراسته لرګي هغه توره ده چې پر هر چا يې ګوزار کړې، خپله ماتېږي

او هغه شخص ته هېڅ تاوان نه شي رسولای.

دې ښاغلو ته د نه باور رايې تر دې بهير وروسته، ولسي جرګه نوره هم پيکه شوه، اوس نو د لرګي له دې تورې، نه ولس ډارېږي او نه هم د حکومت بې کفايته او باکفايته وزيران. اوس چې ولسي جرګې ته نه اعتبار پاتې او نه ډېر عمر، خو زه د يو افغان په توګه د ولسي جرګې د هغو وکيلانو پر شخصيت او حيثيت ډېر ځورېږم چې واقعاً د ولس په رايه راغلي او خپل ملت ته د خدمت تلوسه او ولوله لري.

موږ بايد په ولسي جرګه کې د کمېشنکارو وکيلانو او رښتينو استازو ترمنځ تفاوت درک کړو. که ولسي جرګه رښتيا هم غواړي د خپل عمر پاتې برخه په حيثيت او اعتبار تېره کړي، د صداقت او درايت توره دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راواخلي، سیمه ییز، ژبني، تنظیمي او سلیقه یي اختلافونه دې یوې خواته پرېږدي، د خپلو ځینو وکیلانو د پټو او ښکاره معاملو مخه دې ونیسي او د ملي ارمانونو د تطبیق لپاره دې په متحدانه ډول هڅې وکړي، هغه وخت کېدی شي د ولسي جرګې شان و شوکت، برم او عزت تر لاسه شي او که حالات همداسې روان وي، نو کېدی شي ولسي جرګه تر دې هم کم ارزښته او پیکه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د سیاسي شکایتونو کلتور

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې د سریزې په توګه چاپ شوې ده.

په دري لسیز جنګ کې د افغانستان پر ډېرو ارزښتونو د ابهام وربخې خورې شوې، د ژوندانه د ډېرو ډګرونو معیارونه کمرنګ شول، له خلکو لاره ورکه شوه، ملامت او سلامت، خدمتګار او تخریبکار له خلکو لادرکه شول، د انتقاد، ونې هم تر وخت دمخه وده وکړه، تر اختناقي رژیم وروسته د ناکنترولې ((دیموکراسۍ)) رارسېدل، بله ستونزه وه، چې خلک یې په سیاسي سفر کې ګډ وډ کړل. د سیاسي انتقادونو دا بې هدفه لړۍ د ببرک کارمل د واکمنۍ له وروستیو وختونو پیل شوه، کارمل په پیل کې د شوروي راتګ د خپل ځان ویاړ باله، خو وروسته چې جګړې زور واخیست، نو ده د روسانو د راتګ پړه پر پخواني واکمن (حفیظ الله امین) واچوله، د خپلې واکمنۍ پر وروستي مهال یې د خپل ګوند او حکومت پر ځینو مطرحو غړو هم سخت ټکونه وکړل.

ډاکټر نجیب الله هم دې لړۍ ته دوام ورکړ او په یوې غونډې کې یې د خلکیانو او پرچمیانو دواړو له مخالفت نه سر وټکاوه او ویې ویل چې نه خلکي یم، نه پرچمي یم... او وروسته یې ((انتقاد و انتقاد از خود)) په نامه د انتقادي ویناوو یو کتاب هم چاپ شو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکټر نجيب الله د واکمنۍ په وروستيو کې هم، حکومتي لوړ رتبه او ټيټ رتبه مامورين اکثره په انتقاد روږدي شول، ددې پر ځای چې د خپل هېواد او حکومت ظرفيت وسنجوي او له بحرانه د راوتلو لارې په ګوته کړي، ټولو له يوې مخې د انتقاد لمن ونيوله. تر هغه وروسته د تنظيمونو په ګډوډيزه واکمنۍ کې، خو انتقاد دومره عام شو، چې تنظيمي مشرانو او جنګسالارانو ورسره بېخي معافيت حاصل کړ، هغه وخت نو حالات دومره ترينګلي وو، چې د انتقاد تر کچې هم پورته وو او «بې له تورې خلاصی نه و په کار». تر هغه وروسته د طالبانو په زورواکه واکمنۍ کې خو په داخلي اوحکومتي کچه انتقاد د سره کفر معادل و، يوازې بهرنۍ راډيوګانې او رسنۍ وې چې له طالبانو سره يې مقابله کولای شوه، نور نو د هېواد په داخل کې د هر چا ژبه او قلم تړلي وو او د رسنيو پر شتون دسانسور خپسه ناسته وه. د طالبانو د واکمنۍ تر ړنګېدو وروسته چې د يو ناڅاپي ديموکراسۍ ورمې وچلېدې، نو بيا هم قلمونه تېره شول او د ژبو تنستې خلاصې شوې، د هر چا چې هر څه په خوله راغلل، هغه يې وويل او لاهم دا لړۍ روانه ده. عجيبه خبره خو داده؛ ټولې دولتي او نا دولتي رسنۍ او اشخاص لګيا دي په انتقادي کمپاين کې برخه اخلي، هېڅ داسې يوه سرچينه نه شته چې مسئوليت پر غاړه واخلي، څو موده دمخه ازادۍ راډيو خپل ګردي مېز ته د دولت يو وزير رابللی و، چې د خلکو پوښتنو او شکايتونو ته ځوابونه ووايي، وزير صاحب ددې پرځای چې د خلکو شکايتونه ځواب کړي، په خپله په شکايتونو سر شو، پردې مهال د ازادۍ راډيو کوربه ژورناليست، وزير صاحب ته وويل: بس وزيرصاحب پوه شو، موږ خو تاسو ددې لپاره رابللي وئ چې د خلکو شکايتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب کړئ، دا چې تاسو خپله شکایت کوئ، نو ستاسو شکایت به څوک ځواب کړي؟

اوس چې ټول دولتي ارګانونه ګورې، له شکایت او انتقاد پرته بل څه کار نه کوي، د دولت دوه لوی ارګانونه؛ قضا او په تېره بیا پارلمان، خو د ټولو مشکلاتو سر، حکومت بولي، خپل ځان یې یوازې انتقاد ته وزګار کړی او همدې انتقاد ته یې کار ویلای دی، دا په داسې حال کې ده چې خپله د شورا اکثریت غړي د همدې حکومت مهم غړي وو، دې ښاغلو نه که وپوښتل شي تاسو خپله چې په حکومت کې وئ هغه وخت کې موکومه توره کړې وه، چې اوس لا پر دې نورو حکومتي چارواکو انتقادونه کوئ؟ په ولسي جرګه کې همغه وکیلان تر ټولو زیات او توند انتقادونه کوي، چې تر دې دمخه یې په حکومت کې تر ټولو غوړې څوکۍ لرلې او اوس هم له حکومت څخه تر ټولو زیات باج اخلي، د انتقادونو لړۍ ان د جمهوري ریاست تر معاونینو هم رسېدلې، د جمهور رئیس مرستیالان هم کله کله پر دولت نیوکه کوي او نږدې ده چې د نا سالم انتقاد دا لړۍ د جمهوري ریاست تر مقامه هم ورسېږي، دلته پوښتنه پیداکېږي، چې دا ټول انتقادونه کوي، نو دا کار به څوک کوي؟ زما یو دوست دی د مارانو او لړمانو دمونه یې زده دي، هغه راته کیسه کوله چې پېښور کې یو (هندکی) زما دوکان ته راغی، ماته یې وویل: پیرصاب ماته به یو دم ورکې، ما ویل د څه شي دم؟ ده ویل: والله کور چت باندې ماران ګرځي، ماته دم ورکې چې مار ورک وکي او اودې لاندې راولي. څو څو ځله مې په سرې دم او چوف وکړ او بیا مې ورته وویل چې دا دعا به څو څو ځله ووایې او بیا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته ووايې چې راکښته شه په حکم د خدای او په اجازه د پیر صاحب! (هندکی) لاړ خپل کور ته او سبا مازیګر بیا راغی، ماته یې وویل: پیرصاب تا ما باندې اجازه ورکړې وه چې مار به دم وکې، اول به دعا وکې بیا ووایې راکښته شه په حکم د خدای او په اجازه د پیر، ښه ما دا دم واچوه، مار کته شه، نو راکابو کی به څوک؟ (نیسي به یې څوک) ما ورته وویل، چې ته به یې کابو کوې که نه! نو هندکي، په ډېرې وارخطایۍ وویل: پیرصاب اجازه واپس کي اجازه واپس کي، ما باندې کابو ونه شي، چا پلار به لاس باندې ور وړي...))

نو اوس پوښتنه داده، چې انتقاد خو اسانه دی، هر څوک انتقاد کولای شي، خو د حل لاره کومه ده؟ او څوک مشکل حلولای شي؟ نو چې د حکومت، پارلمان او قضا مامورین ټول انتقاد کوي او کار نه کوي، نو دا د مشکلاتو (مار) به څوک کابو کوي؟ اصلي خبره داده چې ټولنه یوازې په انتقاد نه جوړېږي، د ټولنې ابادي کار او زیار غواړي، ((څوک چې کار کوي هغه یې وسایل لټوي او څوک چې کار نه کوي هغه ورته دلایل ګوري)). ډېر انتقادونه ټولنه د انتقاد له معافیت سره روږدې کوي، انتقاد هغه وخت خوند کوي، چې پر ځای او پر وخت وي، د حل لارې په کې وي او په ټولنه کې یې د سمون لپاره پوره ظرفیت او امکانات وي. د ډېرو خبرو او ډېرو انتقادونو پرځای لږ کار هم ډېر ګټور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور سړی د سپینې ماڼۍ په درشل کې

دا لیکنه هم د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په (۲) ګڼه کې خپره شوې ده. هغه وخت لا د امریکا د جمهوري ریاست انتخابات نه وو شوي، خو کوم اټکلونه چې په دې لیکنه کې شوي وو، په انتخاباتو کې پر واقعیت بدل شول

بارک اوباما د امریکا په تاریخ کې لومړی تور پوستی سړی دی، چې تر خپلمنځي ګوندي سیالیو وروسته د جمهوري ریاست سر خېلو کاندیدانو کې راغی، د بارک اوباما، فزیکي او فکري ځواکمنۍ، ژبنی مهارت، فصاحت، ځواني او د امریکایي ټولنې د ذهني بدلون اړتیا، د ډېرو خلکو په ذهن کې دا احتمال قوي کړی، چې بارک اوباما د جمهوري غوښتونکي ګوند کاندید (جان مکین) څخه څو ګامه دمخه دی. دا چې د سپینې ماڼۍ تر درشله به دا واټن کوم کاندید څومره او په څه ډول ووهي؟ دا به راتلونکې ټولټاکنې معلوموي، خو کوم خبر او پېښنه چې افغانانو ته مهم دي، دا دی چې په دې کاندیدانو کې که هر یو بریالی شي، د افغانانو پر سیاسي ژوند به یې اغېزه څه وي؟ که چېرې د جمهوري غوښتونکو کاندید جان مکین بریالی شي، نو څرګنده خبره ده، چې په افغانستان کې به د جورج بوش او جمهوري غوښتونکو پخوانۍ پالیسي تعقیبوي او کېدی شي د وخت له اړتیاوو سره سم لږ و ډېر بدلون په کې راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې د افغانستان په اړه د بوش د ادارې د پالیسۍ په اړه ځینې نیوکې وې، خو دا چې بوش د افغانستان په اړه پرېکنده تصمیم درلود، دا برخه ډېره مهمه وه. د بوش د ادارې پرمهال د افغانستان د روانې جګړې پر سیاسي بدیل فکر و نه شو او له محلي جنګسالارانو سره د تفاهم له لارې په حکومت کې د عدالت د تامین عنصر کمزوری شو، ولس په یوه او زورواکي په بله لیکه کې ودرېدل. په دې دوره کې تر عدالت او انصاف، سیاسي تفاهم، معاملې او پوځي ثبات ته ډېره پاملرنه وشوه او زورواکي د ناعادلانه امتیاز په بدل کې ونازول شول. همدې حالت په افغانستان کې نورې ستونزې راوټوکولې، د جنګسالارانو د اشتها جام ډک نه شو، د ولس د صبر کاسه تر مورګو ډکه شوه. خو په دې دوره کې افغانستان ته د امریکا او نړیوالو بې دریغه مالي مرستو څه ناڅه د سیاسي عدالت د نشتوالي له امله پر راپیدا شویو زخمونو موقتي پټۍ کېښودلې، په دغسې یو نا مطمین حالت کې که د دیموکراتانو کاندید بارک اوباما د واک پر ګدۍ کېني، نو په افغاني سیاست کې به د بدلون کومې نښې څرګندې شي؟ یو شمېر څېړونکي اوباما ته ددې لپاره هیله من دي، چې دی دیموکرات دی او دیموکراتان طبیعتاً له زورواکانو سره جوړ نه دي، نو په افغانستان کې به طبعاً د جنګسالارانو بازار سوړ شي؛ تېر او نور امتیازات به یې سلب شي، د حکومت ولسي بنسټ به قوي او د زورواکو واک به کمزوری شي. پاکستان چې د افغانستان دلاتچې یو اصلي لامل دی، د اوباما په راتګ سره به د افغانستان په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله پالیسي نرمه کړي او که نه کېدی شي اوباما یې سابه په مالګه کړي، ځکه اوباما د هغه د تېرو څرګندونو له مخې په دې حقیت پوهېدلی چې اصلي مشکل په پاکستان کې دی، نو که اوباما پاکستان ته د خپلو الوتکو او توغندیو زور وروښیي، پاکستان به د عوامو په اصطلاح یخ شي.

افغانستان ته د اوباما راتګ او دلته په ننګرهار او کابل کې له دولتي چارواکو سره کتنه د افغانستان پر حالاتو او مشکلاتو د لا ځان خبرونې په مانا ده. افغانستان ته د امریکا د جمهوري ریاست تر ټاکنو دمخه د اوباما دا سفر ددې ښکارندویي کوي، چې افغانستان به د اوباما د احتمالي بریالیتوب په حالت کې د هغه د بهرني سیاست یوه مهمه برخه وي.

د افغانستان د شخړې بل عامل ایران دی، چې په ډېر ماهرانه او هر اړخیز ډول په افغانستان کې خپلې توطیې پرمخ بیایي، اوباما له ایران سره هم په حساب و کتاب ښه پوهېږي، نو که د اوباما په راتګ سره د ایران او پاکستان د مداخلو لاسونه وتړل شي، د افغانستان د جګړې بهرنی اړخ به تقریباً مهار شي او د کورني

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت او جوړ جاړي د تامین لپاره بیا افغانان خپل فورمولونه لري چې کېدی شي ژر تفاهم ته سره ورسېږي. دیموکراتان غواړي په یو نه یو ډول په عراق کې له خپلې پوځي ښکېلتیا څخه ځان خوندي کړي، نو که دوی په خوندي ډول له هغه ځایه ځان راوکاږي، نو افغانستان ته به یې پاملرنه زیاته شي، افغانستان به ددوی د پاملرنې د ثقل مرکز شي، په دې ډول به دلته د سولې او ثبات او هر اړخیزې رغونې لپاره زمینه برابره شي. ددې ترڅنګ دیموکراتان کېدی شي د افغانستان د شخړې د پوځي حل ترڅنګ پر سیاسي بدیل هم غور وکړي، که په دې ټولو لارو کې هر یوه عملي او بریالۍ شي افغانستان ته یې ګټه زیاته ده. پورتنۍ څرګندونې احتمالات دي، ددې احتمالاتو تطبیق او یا نه تطبیق د وخت او زمان او د بریالي کاندید پر فکر او عمل، جرئت او دقت پورې اړه پیدا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیاسي پوښتنو کانکور

دا لیکنه هم د((قلموال)) دسیاسي پوښتنو دکانکور په توګه د نوموړې جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې چاپ شوې

لومړۍ پوښتنه: له کومو کسانو ډار په کار دی او له کومو نه دی په کار؟ د ډار درې کسان په کې په نښه کړئ.

۱- حاجي محمد محقق
۲- عبدالرشید دوستم
۳- حضرت صبغت الله مجددي
۴- حامد کرزی
۵- محمد قسیم فهیم
۶- پیرسید احمد ګیلاني

دویمه پوښتنه: کوم کارونه دلته ډېر عام دي؟

الف- رشوت
ب- فساد
ج- سرې تښتونه
د- ټول سم دي

دریمه پوښتنه: رقص مرده (د مړي نڅا) ښودل د کوم تنظیم کار و؟ په څلورو ځوابونو کې یو په نښه کړئ.

الف- اسلامي اتحاد
ب- اسلامي حزب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج- اسلامي وحدت
د- هېڅ يو
څلورمه پوښتنه: کوم نظام د رنج او عذاب په نامه يادېده؟
الف- د استاد برهان الدين رباني
ب- د ډاکټر نجيب الله
ج- د ملا محمد عمر مجاهد
د- د ببرک کارمل
پنځمه پوښتنه: کوم نظام د شر او فساد په نامه يادېده؟
الف- د ملا محمد عمر مجاهد
ب- د نورمحمد تره کي
ج- د سردار محمد داود خان
د- د استاد برهان الدين رباني
شپږمه پوښتنه: په لاندې نومونو کې د کوم يو تخت سيار و؟
الف- حضرت سليمان(ع)
ب- سلطان محمود غزنوي
ج- استاد برهان الدين رباني
د- امير عبدالرحمن خان
اوومه پوښتنه: کوم اشخاص له ايران سره خواخوږي او پيوند نه لري؟
الف- کريم خليلي
ب- شيخ محمد اصف محسني
ج- حاجي محمد محقق
د- ټول غلط دي
اتمه پوښتنه: کابل ښار په اويايمو کلنو کې چا ډېر اباد کړ؟
الف- اسلامي حزب او ملي اسلامي جنبش
ب- اسلامي جمعيت، نظار شورا او اسلامي اتحاد
ج- اسلامي وحدت
د- ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه پوښتنه: که حامد کرزی د ((جشن)) پر ورځ له منځه تللای وای، نو کابل به په څومره وخت کې لوټ شوی وای؟
الف- یو کال کې
ب- یوه میاشت کې
ج- یو ساعت کې
د- وروستی ځواب سم دی
لسمه پوښتنه: که طالبان بیا کامیاب شي، نو د تنظیمونو مشران به چېرته ځي؟
الف- پاکستان ته
ب- ایران ته
ج- تاجکستان ته
د- له کوم ځایه چې راغلي او روابط ورسره لري هلته

څه شی چېرته ډېر دي؟

رشوت: په حکومت کې.

فساد: د فساد پر ضد ادارو کې.

نا امني: په امنیتي ارګانونو کې.

بهرنیان: په داخل کې.

داخلیان: په بهر کې.

مخدرات: د مخدراتو پر ضد ادارو کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخالفین: په حکومت کې.

موافقین: تر حکومته بهر.

ګډوډي: په ښارو کې.

نظم: په اطراف کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقر د ډېرو بدمرغيو مور

دا ليکنه په کابل کې يوې خپرېدونکې مجلې او همدارنګه په ننګرهار کې ((رڼا)) مجلې چاپ کړې ده.

د افغانستان روانه غميزه بېلا بېل عوامل لري؛ سياسي عوامل، د بهرنيانو مداخله، د افغانستان جيوپوليتيک ارزښت او موقعيت، د پرديو د لاسپوڅو تنظيمونو شتوالى او د نا اهله سياستوالو ناوړه فعاليتونه، دا ټول پر خپل وخت او پر خپل ځاى په افغانستان کې د بې ثباتۍ او هېواد د وروسته پاتې والي سبب شوي دي، خو د دې ترڅنګ ځينې نور اساسي عوامل هم شته چې د پورتنيو علتونو تطبيق ته يې لاره اواره کړې ده. په دې لاملونو کې يو اساسي عامل فقر دى، همدا فقر دى چې د جګړو او ستونزو لپاره بستر برابروي. فقر بېلابېل ډولونه او رنګونه لري: سياسي فقر، ذهني فقر، اقتصادي فقر، کلتوري فقر او داسې نور ډېر ډولونه ، خو په عمومي ډول دوه فقره؛ يو مادي او بل معنوي فقر، چې نور ټول د همدې دواړو برخې دي، ډېر خطرناک دي او د ټولنې په بې ثباتۍ کې اساسي نقش لري. تر ۱۳۵۷ل کال له اقتصادي پلوه د افغانستان خلکو د ژوند کچه تر صفر پورته وه،د ژوند دا کچه نوره هم د غوړېدو او ودې په حال کې وه، تر صفر پورته په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا نه چې یو سوکاله ژوند ته پرې ورسېږي، خو بیا هم تر ځینو نورو ګاونډیو هېوادونو دلته د ژوند حالات ډېر خراب نه وو.

د جنګونو پر مهال د افغانانو اقتصاد (صفر) ته نږدې شو او وروسته تر (صفر) هم کښته کچې ته ورسېد. له اقتصادي پلوه تر صفر کښته ژوند هغه حالت ته وايي چې انسان په کې پورورړی وي، دا د ژوند هغه پړاو دی، چې انسان په کې د مایوسۍ خوا ته ځي او د ژوند د بقا په خاطر هرډول مشروع او نامشروع سرچینې او وسیلې ته لاس اچوي، حتی که دا سرچینې دوی ته د عقیدیي، کلتوري او ملي ارزښتونو د پرېښودلو او بدلانه په بیه هم تمامې شي. د ټول بشریت ستر لارښود حضرت محمد (ص)، مسلمانان د فقر پر ضد مجادلې او مبارزې ته رابلل او فقر یې د اسلام مخالف عنصر باله، د پیغمبر حضرت محمد (ص) نړۍ لید دا و چې فقر په انسان کې وهم قوي کوي او مسلمانان د اسلام له پاکې او مستقیمې لارې اړوي، د حضرت محمد(ص) مبارک حدیث دی چې: ((ډېر خلک به له فقر څخه کفر ته متمایل شي...)) د پیغمبرانو هېڅ وینا او عمل بې حکمته نه وي، د حضرت محمد (ص) د دې وینا د واقعیت ښه موږ په خپلو سترګو ولیدله، کله چې افغانستان اوږدې جګړې دومره وځاپه چې د خلکو د اقتصاد کچه ډېره ټیټه شوه، نو دا وخت یو زیات شمېر افغانانو خپل ملي او اسلامي ارزښتونه له لاسه ورکړل او کوښښ یې وکړ چې څنګه خپل ژوند د فقر او تنګلاسۍ له بلا وژغوري، ډېرو لومړی ګاونډیو هېوادونو ته د کډوالۍ لمن ونیوله او وروسته بیا له هغه ځایه ګڼ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېر نا اسلامي هېوادونو ته د پناه اخيستلو په لټه کې شول. د طالبانو د حاکميت پر مهال حالات دومره تنګ شول، چې يو شمېر افغانان د سوکاله ژوند په بدل کې خپلې عقيدې پرېښودو ته هم حاضر شول.

د ناتائيد شويو رپوټونو له مخې د طالبانو د حاکميت پر مهال نږدې يو لک افغانان له (اسلام) نه (عيسويت) ته په دې نيت واوښتل، چې په نامسلمانو غربي هېوادونو کې ورته سياسي پناه ورکړي. دې کې هېڅ شک نه شته، چې افغانان د ژوند د سختيو پر وړاندې ډېر مقاوم وګړي دي، خو هغه وخت د فقر زور دومره زيات و، د يو شمېر افغانانو، چې اکثره له ښاري ژوند او ازاديو سره روږدي وو، مقاومت يې هم مات کړ، که چېرې د فقر لړۍ په همغه کچه او چټکۍ روانه وای، نو حالات به نور هم خراب شوي وای. هغه مهال چې به څوک په يولويديز هېواد کې د هغه هېواد د تابع په توګه قبول شو، نو دلته په پاکستان او افغانستان کې به يې کورنيو خيراتونه کول، چې شکر خدايه د کور غړی يې قبول شو.

يوه رښتنيې کيسه ده ، د يوې کورنۍ څو غړي په استراليا کې قبول شوي وو، ښځې او ماشومان يې هم په کې شامل وو، خو د همدې کورنۍ يوه سپين سرې ښځه دلته پاتې وه، هغې د استراليا ډېر ارمان کاوه، کله چې به يې د ماښام او ماسخوتن مونځ کاوه، نو په دعا کې به يې همدا ويل : خدايه ما استراليا ته بوځې او هملته مې مړه کړې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ډول کېسونه د خوشالۍ او ویاړ سبب ګرځېدل، خو تر ۱۳۵۷ل کال دمخه افغانانو ته دا حالت د شرم، بې ننګي او بېغور خبره وه، خو فقر او جګړې حالات دې حد ته را ورسول.

همدا فقر و، چې ګڼ شمېر افغانان یې دا ډول کېسونو ته سوق کړل. که د افغانستان جګړې له یوې خوا ایډیالوژیکي عناصر درلودل، نو له بلې خوا فقر هم په کې ډېر رول درلود، د دواړو غاړو په لیکو کې یو زیات شمېر ځوانان جنګېدل، چې اقتصادي مجبوریتونو وسلې اخیستلو ته اړ کړي وو. د ډاکټر نجیب الله د حاکمیت پر وخت «یوه پلار له خپل زوی څخه هیله وکړه چې لاړ شي صاحب منصب شي او ډبل معاش واخلي، زوی یې ورته وویل، چې پلاره معاش هم ډبل دی، خو مرګ هم ورسره مل دی، څو میاشتې به معاش واخلم، خو وروسته به مې مړی درته راوړي، پلار یې ورته وویل: زویه زه خبر شوی یم چې تر مرګ وروسته هم معاش ورکوي...» یانې تقاعدي معاش. دا که څه هم ټوکې ته ورته یوه خبره ده، خو زموږ د ټولنې د هغه وخت د فقر یو تریخ تصویر په کې پروت دی.

د فقر دا لړۍ اوس هم روانه ده، اوس هم زموږ ګڼ شمېر ځوانان د پیسو په زور د خپل هېواد پر ضد کارول کېږي، دښوونځیو، پوهنځیو، پلونو او سړکونو ورانول ورته په اجاره ورکول کېږي او د هغوی له اقتصادي فقر نه د خپل هېواد د نورې ویجاړۍ لپاره کار اخیستل کېږي، د وخت په تېرېدو سره فقیر نور هم فقیر کېږي. د فقر درجه ځینو ځایونو کې د افراط وروستي حالت ته رسېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، آن دا چې یو ځوک د خپل اولاد خرڅانه ته هم اړ شوي دي، یانې فقر، جنګ، سرطاني ناروغیو او نورو ټولو دومره خطرناک دی، چې په نورو ټولوو حالاتو کې ځوک د خپل اولاد خرڅانه ته نه اړ کېږي، خو د فقر په حالت کې دې کار ته هم اړوزي، لکه څنګه چې د مخه مو وویل فقر یوازې اقصادي بڼه نه لري، د خپل هېواد او خپل ژوندانه د برخلیک په باب د سالم فکر نه کولو ته هم فقر وایي. ټولنپوهان د فقر د تعریف په برخه کې په دې نظر دي چې: ((تر ټولو خطرناک فقر هغه دی چې انسان په کې د خپل برخلیک د ټاکلو ظرفیت له لاسه ورکړي)). اوس زموږ په ټولنه کې، په لومړۍ درجه کې سیاستوال، په دویمه درجه کې عام ولس اودټولنې عادي افراد د فقر په همدې خطرناکه مرحله کې دي. موږ د خپل هېواد، خپل ژوند اوخپلې ټولنې دبرخلیک دټاکلو سالم ظرفیت او کفایت له لاسه ورکړی، نو که غواړو خپله ټولنه د بحرانونو له دې ټولو ډول ډول ناخوالو څخه را وباسو، لومړی باید د خپل ذهني فقر علاج وکړو. ټول ملت د پوهې او علم زده کړې ته سوق کړو، کله چې مو پوهه تر لاسه کړه، بیانو د هر ډول معنوي او مادي فقر پر وړاندې مقابله کولای شو. د هر ډول فقر اختتام زموږ د بدمرغیو د اختتام مانا لري او همدا د خلاصون لاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

... نو څه به کېږي؟

دا لیکنه له جلال اباده خپرېدونکې ((کاروان)) نومې جریده کې چاپ شوې ده.

هغه ټولنه چې له جنګه راوتې وي، پر ډول ډول ناروغیو اخته وي، د ارزښتونو، کمزوري، بې باوري، بې ځایه انتقاد، د هر څه غندنه، کینه، رخه او دېته ورته نورې ډول ډول ناروغۍ په کې راټوکېږي، خو اندیان او مدبر سیاستوال بیا دې ډول ډول ناروغیو ته کاري نسخې راوباسي او ټولنه له بېلابېلو لارو وقایه کوي او بېرته یې نورمال بهیر ته سوقوي. زموږ ټولنه چې تر دېرش کلن بحران او دې ډول ناروغیو وروسته تر پخواني حالت یوه نسبتاً ښه حالت ته روانه ده، بیا هم له ډول ډول ستونزو سره مخ ده.

زه دلته پر ډېرو ستونزو نه غړېږم او نه دا لیکنه د ټولو ستونزو د سپړنې، شننې او ان تشې یادونې وس لري، خو یو څو وړو ستونزو ته اشاره کوم، چې زموږ د ټولنې ذهني فضا یې ککړه کړې او د هیله مندۍ پرځای د نهیلۍ څپې خوروي. په دې ستونزو کې یوه ستونزه هم د هر اړخیزې نیوکې یا انتقاد ستونزه ده. د انتقاد د تېشې څوکه زیاتره وخت حکومت ته متوجه وي. منتقدین هر څوک دي، حاکم، محکوم، ظالم، مظلوم، لوستی، نالوستی، لیکوال او سیاستوال، لنډه دا چې څوک چې خوله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم لري، ټول انتقاد کوي. یو عام انتقاد دادی چې په تېرو کلونو کې افغانستان کې څه شوي؟ دې ته دمنتقدینو لنډ ځواب دادی، چې هېڅ نه دي شوي، خو دې سره دا پوښتنه نه ملګرې کوي، چې موږ څه لرل چې نور پرې زیات شي او څرګند شي؟ واقعیت دادی چې موږ هر څه په جګړه کې له لاسه ورکړي وو، په افغاني ټولنه کې د ژوند کچه د نړیوالو تر راتګ دمخه تر صفره په ټیټ حالت کې وه. داسې یو حالت کې باید ټولنه لومړی د صفر ترکچې پورته شي او بیا تر هغه وروسته د پرمختګ پر لوري حرکت وکړي، نو ځکه کله کله د " هېڅ" پر بنسټ ولاړ انتقاد له عدالت څخه لرې وي. ایا که د " هېڅ" مخالفین ووایي، چې په تېرو شپږو کلونو کې لږ تر لږه (۲۵۰۰)کیلو متره سړك، نږدې (۵۰۰۰) ښوونځي، په سلګونو کلینکونه او روغتونونه جوړ شوي، (۱۴زره) کلیوالي پروژې بشپړې شوي، شپږ نیم ملیونه زده کوونکي ښوونځي ته ځي، د پوهنتونو شمېر (۲۱) ته پورته شوی، د اردو او پولیسو تشکیلات منظم شوي، اساسي قانون جوړ شوی، ګوندونه ازاد فعالیت کوي، رسنۍ خپلواك فعالیت لري، افغانستان په نړیواله ټولنه کې څرګند حضور لري، اکثرو سیمو کې د مخابراتو سهولتونه شته، نږدې درې ملیونه مهاجر بېرته هېواد ته راستانه شوي، شخصي ښوونځي او پوهنتونونه جوړ شوي او نور په سلګونو مثبت کارونه او پروژې چې دلته یې یادونه ډېره ضروري نه ده. خو دا ټولې پرمختیاوې د "هېڅ" په سیند لاهو کول خپله د انتقاد ماهیت کمزوری کوي. دې کې هم هېڅ شك نه شته، چې تر جنګ وروسته ټولنې د جوړونې بهیر کې په لسګونو ډول ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمګړتیاوې وي او بایده دي چې انتقاد پرې وشي او حل لاره هم په ګوته شي. په حکومت کې او تر حکومته بهر داسې کړی شته چې د افغانستان د ملي ګټو مخالفې دي، د اداري فساد لمن پراخه ده، د بهرنیو ځواکونو له خوا پر ملکي خلکو بې ځایه بمباري کېږي، خلك په زوره مهاجرت ته مجبورېږي. په حکومت کې ځینې خاصې ډلې تر حده زیات نامشروع واك لري او نورې په لسګونو نیمګړتیاوې، خو غوره انتقاد هغه دی چې تر څنګ یې یو ښه بدیل او حل لاره په ګوته کړي، سپوره او وچ انتقاد چې هېڅ لار ونه ښیي، په خپله د منتقد د کینې ښکارندویي کوي، نه د سمون، زموږ یو دوست دی پر هر څه انتقاد کوي، هر نظام چې حاکم وي دی یې له کوم دلیل پرته مخالف وي، خو کله چې هغه نظام ړنګ شي، دی یې پر همغه ورځ پلوی شي او د بل نظام مخالفت پیل کړي، څو ځله مو ورسره پر دې بحث کړی؛ تاسو چې ددغه یا هغه نظام یا شخص چورلټ مخالفت کوئ، ددې بدیل په ګوته کړئ چې تاسې او موږ ټول یې ملاتړ وکړو او ټولنې ته خیر ورسوو. هغه وایي زما یې له بدیل سره کار نه شته، زما کار یوازې انتقاد دی، بدیل پیداکول یې ستاسې کار دی. نو دا ډول انتقادونه چې حل لاره او بدیل ونه لري، ټولنې ته کومه ګټه نه شي رسولای او د کار پر ځای یوازې پر انتقاد باندې د ژوند او وخت تېرولو په مانا دی.

نو اوس چې زموږ ټولنه د انتقاد او عمل سختې شپې ورځې تېروي، ښه به دا وي، چې موږ تر انتقاده عمل ته ترجیح ورکړو، انتقاد هم وکړو، خو یوازې د انتقاد ډوډۍ ته کېننو او کار هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړو، په ټولنه کې د انتقاد په وجه د خلکو تقاضا دومره پورته نه کړو، چې د هغې د پوره کولو امکان نه وي؛ د تقاضا او عرضې ترمنځ انډول ته دقیق پام وکړو، د ټولنې تقاضا څومره ده؟ او د ټولنې شتمني او د عرضې عمومي ظرفیت څومره دی؟ دا دواړه باید په پام کې ونیسو، که د عرضې ظرفیت زیات و او موږ یې پر ناعادلانه ویش انتقاد ونه کړو، نو ټولنه مو له خپلو حقوقو محرومه کړې،خو که د عرضې ظرفیت کم وي او تقاضا پورته کړو نو ټولنه مو دمنفي ذهنیت له یوې بلې ناروغۍ سره مخ کړې ده.

په افغانستان کې اوس د نړیوالو شتوالی (له ځینو ناوړو مذهبي کلتوري، سیاسي او پوځي غرضونو پرته) د افغانستان لپاره یو طلایي چانس دی، افغانان باید له دې موقع څخه پر ځای ګټه پورته کړي، تر هغه حده ځان ورسوي، چې له ګاونډیو هېوادونو سره په هره برخه کې سیال شي، که چېرې نړیوال بیا په افغانستان کې هم نه وي، نو ګاونډي هېوادونه ددې وس پیدا نه کړي، چې افغانستان ته بیا لاسونه راوغځوي، خو که موږ په ټولنه کې د سالم انتقاد پر ځای د منفي او غرضي انتقاد روحیه او کلتور دود کړو، دا به نه یوازې ټولنه نهیلې او منفي خواته بوځي، بلکې چارواکي به هم د انتقاد له کلتور سره روږدي شي او له متواتر انتقاد سره به معافیت حاصل کړي، بیا به نو هېڅ ډول مثبت او منفي انتقاد پر هېڅ حاکم او محکوم او هېڅ ظالم او مظلوم تاثیر نه لري او دا نو بیا د ټولنې د سمون پر وړاندې تر ټولو بده ننګونه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې يا جنګسالاران!؟

دا ليکنه د بېلابېلو پښتو وېبپاڼو له لارې خپره شوې ده.

څه موده د مخه له امريکا نه خپرېدونکې ((نيويارک ټايمز)) ورځپاڼې، د امريکا نوي ولسمشر (بارک اوباما) ته د يوې نوې سرچينې نظريات خپاره کړي دي. که څه هم ورځپاڼې د سياسي ملحوظاتو له مخې د اوباما د ادارې دديې لوړ پوړي چارواکي نوم نه دی اخيستی، خو داسې ښکاري چې رښتيا هم د هغه د مرستيال او يا هم کوم بل لوړ پوړي چارواکي نظريات به وي. په دې نظرياتو کې يو شمېر نظريات داسې دي، چې هغه د افغانستان خپلواکۍ او د خاورې بشپړتيا ته زيان رسوي او ترديد يې نه يوازې د افغانستان د دولت، بلکې د هر هېواد پال افغان دنده ده. په دې نظرياتو کې د حامد کرزي د حکومت د بديل په توګه يو هم ((د سيمه ييزو يا ولايتي رهبرانو او جنګسالارانو تقويه کول دي.)) په نيويارک ټايمز ورځپاڼه کې د دې لوړ پوړي چارواکي له قوله ((د ولايتي رهبرانو)) يادونه راغلې، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقویې نیت یې لري. د ورځپاڼې له متن او ددې لوړ پوړي چارواکي د خبرو قرینه او هدف همغه محلي جنګسالاران دي، چې تراوسه لا هم په ځینو سیمو کې فعال او په ځینو کې نیم ژواندی سیاسي او پوځي ژوند لري. دا چې له سیمه ییزو زورواکو او جنګسالارانو سره د امریکایانو څه سیاسي یا پوځي یارانه ده او دا یارانه به هغوی ته په کومه بیه پرېوزي؟ دا به وخت ثابتوي، خو کومه خبره چې زموږه هېوادوالو ته همدا اوس د زیاتې اندېښنې وړ ده، هغه ددې جنګسالارانو بیا تقویه کول او راژوندي کول دي. امریکایان کېدی شي په لنډه موده کې له دې جنګسالارانو یو څه ګټه پورته کړي، لکه مخکې چې یې هم دا کار وکړ، خو هغه مرضونه او جنجالونه چې دې سیمه ییزو جنګسالارانو او په اصطلاح رهبرانو سره مله دي، پر هغو د امریکایي چارواکو سر نه خلاصېږي. دا جنګسالاران په لنډه او اوږده موده کې افغانستان ته د نري رنځ مثال لري، چې د وخت په تېرېدو سره د ټولنې ټول وجود زبېښي، خو په اوږده موده کې د امریکا متحده ایالتونه هم ترې په ارامه شپه نه شي سبا کولای. امریکا باید پر دې پوه شي، چې دلته د زورواکي او جنګسالار لوري او ټګلوري یوازې د پیسو په مقابل کې بدلېږي، رابدلېږي، نو امریکائیان چې یو سیمه ییز زورواکی د پیسو په بیه اخیستلای شي، ددوی نور نوي او زاړه، پټ او ښکاره سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ییز رقیبان لکه روسیه، چین، پاکستان، ایران او نور هم دا ډول کرکټرونه په بیه رانیولای شي. ځینو امریکایي سیاستوالو تر دې دمخه هم، دوه ځلې په افغانستان کې د جنګسالارۍ تجربه ازمویلې ده، کله چې د افغانانو د جهاد له برکته د دوی هدف ترلاسه شو، بې وسلې افغانان یې مختلفو زورواکو ته یوازې پرېښودل، افغانانو او نړۍ ته د هغې اشتباه زیان، مورږ ټولو په سترګو ولید. بیا یې چې کله د طالبانو نظام ړنګاوه، نو بیا یې هم د جنګسالارانو له تاریخ تېرې درمل څخه ګټه واخیسته او نتیجه یې دا شوه چې تېرې اوه کلنې سیاسي پروسې او د دیموکراسۍ بهیر ته یې زیان ورساوه. د امریکا نوي چارواکي باید پر دې پوه شي، چې جنګسالار او جنګسالارۍ نور په افغانستان کې د چلند وړ نه دي، دا داسې تاریخ تېر درمل دي، چې کېدی شي یو مرض به دوا کړي، خو زر نور مرضونه به راوټوکوي.

امریکا چې اوس د نړۍ د مشرۍ دعوه لري او په نړۍ کې ځان د دیموکراسۍ ممثل ګڼي، ښه به دا وي چې ددې زمینه او لاره چاره برابره نه کړي، چې زمورږ ولس یوځل بیا د څو محدودو او سیمه ییزو زورواکانو له خوا اسیر شي ، افغانان هم د نړۍ د نورو انسانانو په شان حق لري، چې د ولسواکۍ په فضا کې خپل برخلیک په خپله وټاکي، نه دا چې څو تنه محدود کسان د هغوی پر برخلیک لوبې وکړي. د امریکا دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارواکي باید پر دې هم پوه شي، چې د سیمه ییزو سیاسي او پوځي اشخاصو تقویه، ورو ورو دا سیمې د مرکزي حکومت له حاکمیت څخه وباسي او افغانستان د فدرالیزم لوري ته بیایي او دا هغه حالت دی، چې زموږ ځینې مغرض ګاونډیان لا له پخوا نه ورته هیلې لري. دا حالت افغانانو ته هېڅ د زغم وړ نه دی، افغانانو د خپل وطن د خپلواکۍ او د خاورې بشپړتیا د ساتنې لپاره دوه ملیونه سرونه نذرانه کړي، دا قرباني په دې او هغه سیمه کې د کوم زورواکي سیاستوال او جنګسالار لپاره نه وه، نو امریکایي نوي لوړ پوړي او ټیټ پوړي چارواکي باید د افغانستان د خلکو له ارادې سره سم حرکت وکړي، هر هغه حرکت چې د زور له لارې پر افغانانو تحمیل شوی او زموږ د خلکو د فکر او ارادې مخالف حرکت و، نتیجه یې نه یوازې افغانانو، بلکې تر افغانانو زیاته همغه بل بهرني ځواک ته په ډېر زیان تمامه شوې ده. هیله ده د امریکا نوي چارواکي د تاریخ ددې حقیقت او واقعیت له دې حکم نه ځان مستثنی ونه ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

((زړه مې نه خوځي له ځايه غر خو هسې وي که نه!))

(ټولو ملتپالو افغانانو ته يو ډاډ)

دا ليکنه په څو پښتو ويبپاڼو او ځينو چاپي خپرونوکې چاپ شوې ده.

په دې وروستيو څو ورځو کې ځينو ستمي او جمعيتي فاشيستانو او حلقو پر ځينو هغو افغانانو پسې ډېرې سپکې سپورې ليکلي او ليکي يې چې ددې نويو فاشيستانو پر توطيو او دسيسو ډېر خبر دي، ډاکتر فاروق وردګ، حنيف اتمر او ځينې نور د دوی د ليکنو محتوا جوړوي، هر څوک چې په افغانانو، په تېره بيا په پښتنو افغانانو کې د افغانستان د ملي ګټو لپاره ډېرې هلې ځلې او د هېواد د ځمکنۍ بشپړتيا د ساتنې او پالنې لپاره ټينګه مبارزه کوي، هغوی نو ددې فاشيستانو د سترګو اغزي دي.

ستميان او د مذهب په جامه کې نوي فاشيستان په خپلو ليکنو کې ان تر دې حده وارخطا دي، ددې پرځای چې د چا پر فکري ليد لوري نيوکه وکړي او خپل دلايل وړاندې کړي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص شخصي حريم ته وردا خلېږي او شخص ته سپکې سپورې کوي، دا خبره ددې څرګندونه کوي چې په افغانستان کې تجزيه غوښتونکي، څومره د علم او منطق پر فقر اخته دي.

نويو فاشيستانو چې اکثره يې د ستم، جمعيت او پرچم له ډلو څخه جوړ دي، په دې وروستيو وختونو کې په ډله ييز ډول د خپل قلم تبرونه زما خواته هم را اړولي، دا لومړی ځل نه دی چې دوی دا کارونه کوي، هر کله چې ما په کوم اخبار، راډيو او ټلويزيون کې د ستميانو او نورو تجزيه غوښتونکو غوښ ځواب ورکړی، نو بيا پر دوی اور بل شوی او ورځ وروسته يې په خپلو اړوندو رسنيو کې ما پسې داسې ليکنې کړي، چې له منطقه لرې دي. د دوی اکثرو ليکنو ته ما ځکه ځواب نه دی ورکړی چې ليکنې يې له متضادو خواو ډکې دي، د ليکنې په متن کې يې په نا شعوري ډول خپلې خبرې بېرته رد کړي دي، يوه جمله يې يوه مانا ورکوي او بله جمله يې بله مانا، بل مې په دې خاطر هم ځواب نه دی ورکړی، چې زه نه غواړم د افغانستان د دښمنانو پر وړاندې خپل ځان په داسې يو دريځ کې ووينم، چې د هغو کمزوري منطق ته هم تم شم او ځان له کاره وباسم، افغانستان، اسلام، افغان ملت، زموږ ملي هويت او ملي ارزښتونه زما لپاره ستر ايډيالونه دي، پر دې سترو ارزښتونو د چا له خوا تعرض نه منلای او نه زغملای شم، نو په همدې خاطر زما غوڅ او سپين ځوابونه د هغوی د زياتې ځورېدنې او کړېدنې سبب شوي دي، دا چې په ما پسې د ستميانو او نويو فاشيستانو ليکنې د هغو د ډېرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارخطايي ځرګندونه کوي، دا خبره زما زړه او فکر ته لا ډېر قوت ورکوي چې زما فکر او ليکنو د نښې منځ ويشتی، ځکه چې اصلي هدف ته رسېدلی يم، خوند خو دا کوي، چې زما د (يوې جملې) ان د (يوې کلمې) پر وړاندې دوی اوړدې اوږدې ليکنې کوي، خو بيا هم د هغې ځواب ځکه نه شي ويلای چې که ويلای يې شوای بلې ليکنې ته اړتيا نه وه.

په دې وروستيو ورځو کې د اريانا ټلويزيون له لارې، (له طالبانو سره د مذاکراتو په اړه) يو ګردی مېز جوړ شوی و، چې په ژوندۍ بڼه خپرېده، زه (يون) او د اسلامي جمعيت يو اړوند شخص ښاغلی عتيق الله بريالی چې تر جمهوري رياست انتخاباتو دمخه د ملي دفاع وزارت مرستيال و، ددې مېز مېلمانه وو، زما او ښاغلي بريالي ترمنځ د خبرو ډېر اختلاف نه وو، يوازې يو ځای کې ښاغلي بريالي طالبان يو قبيله يي او عقب ګرا خوځښت وباله، چې د مذهب په جامه کې وړاندې شوی او روان جنګ يې د قدرت جنګ وباله. البته تر دې دمخه په بېلابېلو خپرونو او مرکو کې جمعيتيانو او ستميانو، طالبان يوه قومي ډله بللې، ما د دوی د دغو تعبيرونو په ځواب کې وويل چې طالبان اساساً يوه مذهبي او نظامي ډله ده، نه قومي ده، نه سياسي، زما دلايل دا وو، چې که چېرې دا سياسي ډله وای، نو له دومره نظامي قوت سره به يې له پيله تراوسه ډېر سياسي امتيازات ترلاسه کړي وای او له دومره ستونزو سره به هم نه مخامخېدل او که قومي ډله وای، نو ولې د همغې سيمې او همغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم خلک تر ټولو زیات ځپي چې دوی ورته منسوب ګڼل کېږي، دا په داسې حال کې ده چې دوی تر ټولو زیات پښتانه وژلي، د لغمان د ځوانانو عامه وژنه یې هم وروستی مثال و، دا مې هم وویل، چې په افغانستان کې اوسنۍ روانه جګړه د قدرت لپاره جګړه ده، ایران او پاکستان غواړي پر کابل د خپلې خوښې حکومت تعمیل کړي، دا هېوادونه مخکې تر دې چې دلته پوځي جګړه پیل کړي، مجبور دي د جګړې لپاره یو ایډیالوژیک بنسټ جوړ کړي، افغانان د جګړې بشري او اصلي قربانیان دي، طالبان د دغې مذهبي ایډیالوژۍ یا عقیدې تر چتر لاندې جګړه کوي، له مذهب څخه د دوی خپل تعبیر دی، دا چې دا تعبیر سم دی که ناسم، ښه دی که خراب، دا بېله مسئله ده، خو دوی د خپل فکر له مخې د ایډیالوژۍ لپاره جګړه کوي، نو په دې خاطر طالبانو ته دا جګړه ایډیالوژیک ارزښت لري او که یې نه لرلای، یو څوک د قدرت په خاطر ځان وژنې ته په اسانۍ سره نه حاضرېږي، خو د ګاونډیو هېوادونو لپاره دا جګړه د قدرت جګړه ده. د ښاغلي عتیق الله بریالي د نظر وروستی نچوړ دا و چې دا جګړه د قدرت جګړه ده، نه د ارزښتونو او زما وروستی نظر دا و چې دا جګړه د ګاونډیو هېوادونو لپاره د قدرت جګړه ده او د طالبانو لپاره د هغوی له خپلو تعبیرونو سره سم د ارزښتونو جګړه، په دې ډول دا جګړه د قدرت جګړه ده او طالبانو ته د هغوی له خپلو انګېرنو سره سم د ارزښتونو جګړه. د خبرو ټول نچوړ او مانا دا وه. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنۍ لیکنې کې کېدی شي د الفاظو څه بدلون راغلی وي، خو مانا یې ټوله همدا وه.

کله چې دا مرکه نشر شوه، نو پر ستمي او جمعیتي کړیو یې یو اور بل کړ، ددوی هدف دا و چې تا ولې دا وویل چې طالبان «قومي» ډله نه ده او د ایډیالوژۍ لپاره جنګ کوي، د دوی په نظر زما دا خبره له «کفر» سره معادله خبره وه، نو ځکه خو یې په بېلابېلو سایټونو کې «اسماعیل یون و ایډیالوژي طالبان»، «یون و تقدیس وحشت وترور» او داسې نورې لیکنې وکړې او په خپلو اړوندو چاپي رسنیو او سایټونو کې یې خپرې کړې. دوی د خپل منطق لپاره په خپلو لیکنو کې د طالبانو د وخت د هغوی د رهبرۍ شورا او واکمنو هغه لېست هم خپور کړ، چې ددوی د خپل استدلال له مخې له څو نا پښتنو پرته نور اکثره غړي یې پښتانه او اکثره د کندهار، هلمند او ارزګان وو. او بیا یې لیکلي وو، چې ایا دا پښتانه نه دي؟ خو د خپلو لیکنو په وروستیو برخو کې بیا دې اعتراف ته هم اړ شوي چې دا که څه هم پښتانه وو، خو د پښتنو نمایندګي نه شي کولای، له کښتني اعتراف سره پورتنۍ ادعا خپله باطلېږي. نو ما ځکه ځواب هم ورنه کړ، د اریانا ټلویزیون په مرکه کې او تر هغه وروسته هم زما نظر همدا و، چې طالبان یوه مذهبي او نظامي ډله ده، قومي افکار نه لري. که چېرې یې لرلای، نو په ډله ییز ډول یې دومره پښتانه نه وژل، نه یې د پښتني سیمو (۲۲۵) ښوونځي تړل او نه یې دا سیمه له تمدنه لرې پرېښودله. که چېرې طالبان د قومیت پر محور

(c) ketabton.com: The Digital Library

راڅرخېدلای، نو بیا د حکومت او شمال ټلوالې دا ادعاوې بې بنسټه دي چې له دوی سره بهرني طالبان؛ پنجابیان، عربان، ایغور، ازبک او چیچنیایان اوږه پر اوږه جنګېږي؟ څه شی د دوی ترمنځ مشترکه وجه ده؟ قومیت دی او که د دوی له خپل تعبیر سره سم دین او مذهب؟ او یا هم القاعده له طالبانو سره قومي ریښې لري که څنګه؟ د طالبانو اوسني جوړښت ته چې سړی ګوري پر طالبانو د قومیت تور پورې کول له منطقه لرې ښکاري، د طالبانو پخواني جوړښت کې چې د اسلامي جمعیت پر ضد یې جګړه کوله، د بدخشان او تخار د ګڼو طالبانو حضور د هغوی د قومیت مفکوره په خپله ردوي، دا چې اسلامي جمعیت او وحدت ګوندونه او نورو هغه وخت د طالبانو پر ضد جګړه کوله او د دې ګوندونو زیات شمېر غړي تاجک او هزاره قومونو ته منسوب وو، دا ددې مانا نه ورکوي چې جمعیت مانا د ټولو تاجکانو ګوند، که چېرې هر ګوند موږ یو قوم ته منسوب کړو، نو دلته به اتومات د هر ګوند سیاسي او بشري جنایتونه هم هغه قوم ته منسوب شي. په داسې حال کې چې په وروستیو څو لسیزو کې د ګوندونو او قومونو ترمنځ ډېره زیاته فاصله وه او لاشته. کوم ګوندونه چې له کومو سیمو راټوکېدلي د همغو سیمو خلک یې له لاسه ډېر کړېدلي دي. زما منطق دا دی چې د طالبانو جنایت او وحشت ښه او بد کارونه په طالبانو پورې منحصر دي دا په پښتون قوم او نور افغان ملت پورې هېڅ اړه نه لري او همدارنګه د اسلامي جمیعت د افرادو جنایتونه، وحشت، ښه او بد کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلامي جمعیت پورې اړه لري، نه په تاجک قوم یا ټول افغان ملت پورې.

دا چې ځینې ستمي او فاشیستي ډلې او اشخاص طالبان د پښتون قوم مترادف ګڼي، ددې تر شا د هغوی اوږده فاشیستي ستراتیژي پرته ده، دوی غواړي دا قوم د طالب او القاعدې په نامه بدنام کړي او له نړۍ سره یې په ټکر کې وساتي، دا کار به ددې سبب شي چې پښتون قوم او په ټوله کې ټول ملتپال افغانان د دولتمندۍ ظرفیت له لاسه ورکړي، د بهرنیو ځواکونو د شتوالي په موده کې به د ایران، روسیې او پاکستان په مرسته یو داسې قشر راوټوکېږي چې هغه به د افغانستان د ملي وحدت او ملي هویت مخالف وي. په دې حالت کې به افغانستان یا د ټوټه کېدو خواته ځي او که په کابل کې کوم سست حکومت حاکم وي هغه به هم ددې ډول متعصبینو په لاس کې وي. نو ځکه خو دوی د همېش لپاره غواړي پر پښتون قوم د طالب او القاعده د نامه جال خور وي او د نورو نړیوالو په پوځي زور د طالب په جامه کې د هېواد اکثریت په اقلیت بدل او له سیاسي صحنې څخه حذف کړي، ایران، پاکستان او د شمالټلوالي مهم غړي اوس د ګډو ګټو په همدې مثلث کې شامل ګڼل کېږي. که نه نو زما پر یوې خبرې چې «طالبان قومي تحریک نه دی، بلکې نظامي او مذهبي حرکت دی» دومره شور جوړولو ته اړتیا نه شته.

دوی د طالبانو د «قومي» ښودلو لپاره د هغوی د نسلي انتساب لپاره د هغوی لیست خپور کړی دی، خو کاشکې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي جمعیت د مهمو غړو د نسلي انتساب لست یې هم ښودلی وای، که د جمعیت لیست ته مراجعه وکړو نو طالبان به مو له یاده ووځي. که څه هم عملاً په اسلامي جمعیت کې د نورو اکثرو ګوندونو په تناسب د قومیت عنصر قوي وو، خو موږ هېڅکله په کابل او نورو سیمو کې د اسلامي جمعیت د قومندانانو جنایتونه کوم قوم ته نه شو منسوبولای. له پورتنیو توضیحاتو څخه مې هدف دا و چې ټول ملتپال افغانان دې خبر وي چې زما او زما په شان پر نورو افغانانو پسې ولې توندې او ترخې لیکنې کېږي، زه له خدای^ج څخه مشکور یم چې زه یې یو «افغان» پیدا کړی یم، زما فرهنګي او رسنیزه مبارزه د هغه چا پر وړاندې ده چې هغه د دې خاورې شیره او پېروی خوري، خو ځان ته «افغان» نه وایي، دوی د «افغان» پر ځای ځان ته «افغانستاني» وایي او ټول شعوري افغانان پر دې پوهېږي، چې د دې دواړو کلمو ترمنځ د مانا څومره واټن پروت دی. زه یو مستحکم مرکزي دولت غواړم چې د افغانستان پر ټولې خاورې بشپړ حاکمیت ولري، خو دوی نامتمرکز، فدرالي او سیمه ییز حکومتونه غواړي چې د افغانستان وېش ته لاره اواره کړي، زه د ټولو افغانانو لپاره له نیمروزه نیولې تر بدخشانه سل په سلو کې د تساوي غوښتونکی یم او د هر ډول نا معقولې فردي لوړتیا مخالف یم، خو دوی د افرادو د تساوي پر ځای د «قومونو» او «ملیتونو» د «تساوي» خبرې کوي او خبره په واقعیت کې د ناتساوي او نامعقولیت خواته بیايي، حقیقت دادی چې په یو هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانون پر وړاندې د قومونو د حقوقو او وجايبو خبره نه مطرح کېږي، اصلاً افراد خپل حقوق او د قانون پر وړاندې خپل وجايب او مسوليت لري. که چېرې په ډله ييز ډول د قومونو د حقوقو خبره مطرح شي، که قوم کې کوم څوک جرم وکړي ايا دا جرم به فردي وي که قومي؟ هغه فرد به نيول کېږي که ټول قوم؟ که د قومونو د ((تساوي)) اصطلاح قيد کړو، ايا په پارلمان کې به د تاجکانو او پښتنو او دې سره په ننګرهار کې د سکانو افغانانو څوکۍ سره برابرې وي؟ خو دلته معلومېږي چې د ((تساوي)) اصطلاح هغه مانا نه ورکوي چې خپله د کلمې لغوي مانا ده. له اسلامي قوانينو نيولې بيا د نړۍ تر ټولو وضعي قوانينو پورې هيچېرته هم څوک د قوم خبرې نه مطرح کوي، کله چې په يوه ټولنه کې فردي تساوي رامنځته شوه، نو د ټول ملت د تساوي زمينه برابره شوه، نو په کور کې د کورګيو جوړولو ته څه اړتيا ده؟ عجيبه خبره خو داده چې څوک د قومي او قبيله يي نظرياتو مخالف وي او د ټول ملت په اړه فکر کوي، هغه ډېر پر قوميت تورنوي، زه يو واحد متحد افغان ملت غواړم، له نيمروزه تر بدخشانه او له نورستانه تر هراته هرڅوک چې د هرې سيمې وي، په هر مذهب چې وي، هغه افغان بولم او د ټولو د حقوقو د تساوي غوښتونکی يم، خو دوی موږ پر قوميت تورنوي.

زه د ايران، پاکستان او نورو لرې پرتو هېوادونو د مداخلو مخالفت کوم، خو دوی د هغوی په اصطلاحاتو شخوند وهي او بيا رسنيو کې دوی سپينې کوترې شي او موږ ګناه کار شو. موږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایران او پاکستان د کلتوري یرغل مخالفت کوو، خو دوی د ایران په لاس په جوړو شویو تلویزیونونو او رسنیو کې معاشونه اخلي. موږ د ټولو افغانانو ترمنځ پر یوې ورځ خپل مذهبي اختر کوو، خو دوی له ایران سره خپل اختر شریکوي، دا او دې ته ورته نورې خبرې دي چې د اختلافاتو اصلي ټکي جوړوي، نو ځکه خو د ایران په مرسته په چلېدونکو رسنیو کې نه یوازې په ما، بلکې نورو تکړه افغانانو پسې هم دا ډول لیکنې خپرېږي. ستمي کړیو نه یوازې د ایران په مرسته د افغانستان د ملي هویت او ارزښتونو د ختمولو او کم ارزښته کولو لپاره پراخ کمپاین پیل کړی، بلکې یو شمېر نور ضعیف النفسه افغانان په تېره بیا یو شمېر پښتانه افغانان یې هم د پیسو او رشوتونو په زور تطمیع کړي دي. په جلال اباد کې د ایران د قونسلګرۍ تر فعالېدو وروسته هلته هم د ملي شخصیتونو او ملي افکارو د خاوندانو پر وړاندې یو ډول حرکتونه پیل شوي، په دې ترڅ کې یو دوه کم سواده حق الزحمه یي ژورنالیستان هم د پیسو په زور تطمیع شوي او هغوی ته دا دنده ورکړل شوې چې د پښتنو افغانانو د ملتپالو او شعوري فرهنګیانو پر ضد لیکنې وکړي او په افغاني په تېره بیا په پښتني ټولنه کې د هغوی اغېز کمزوری کړي، نو د ستمیانو او نویو فاشیستانو په دې نوي راپیل کړي کمپاین کې تر ټولو دمخه زما نوم ورکړل شوی، نو له دې حق الزحمه یي ژورنالیستانو څخه یو یې د «یون و پېژنئ» په نوم یوه داسې لیکنه کړې چې له پیله تر پایه یې ما، زما پلار، مېرمن او ټولې کورنۍ ته یې په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنځلې کړي، که څه هم دا ليکنه يې تراوسه نه ده خپره کړې ، خو په کوم چا يې چې کمپوز کړې او په مستعار نامه يې يو ايميل ادرس جوړ کړی او بيا يې له هغې لارې خپل ځان او يو بل کس ته ايميل کړې، دا ټوله سلسله ماته معلومه ده، دا ليکنه هم د ايران پلوه ډلو قوماندې ته منتظره ده، چې کله به زما پر ضد په دې کمپاين کې راڅرګنده شي، زه اوس د ځينو نزاکتونو له مخې د هغه شخص نوم نه اخلم، خو هر کله يې چې دا ليکنه خپره کړه، بيا به يې ليکونکی در وپېژنم اوکه اړتيا پېښه شوه ځواب به يې هم ووايم. له دې ليکنې څخه زما هدف دا و چې يو خو ټولو ملتپالو افغانانو ته دا څرګنده کړم، چې د هېواد پر غم غمجنو فرهنګي شخصيتونو پر ضد څومره لوی تبليغاتي کمپاين روان دی او دا کمپاين له کومې سرچينې الهام اخلي ، زه په دې ډول خپلو ټولو ملتپالو هېوادوالو ته دا ډاډ ورکوم: ((**پام چې وار مو خطا نه شي- ما منلې غرغرې دي**.)) او بله دا چې د ستمي او نويو فاشيستانو دا ډول ليکنې پر ما تاثير نه کوي، ځکه چې اوس ماته پته ولګېده چې زما او زما په شان د نورو هېواد مينو افغانانو کارو زيار هدف ته رسېدلی، نو ځکه يې افغان ضد ډلې ټپلې دومره چيغو او نارو سورو ته رسولي دي.

د دنيا تورې لښکرې د عالم ډېرې خبرې
زړه مې نه خوځي له ځايه غر خو هسې وي که نه
((خوشال بابا))

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنځور سیاست او تاریخ تېری درمل

درې لسیزې کېږي، چې زموږ ټولنه د یوه داسې رنځور سیاست په منګولو کې راګیر ده، چې څومره وخت پرې تېرېږي، نو دا رنځ نور هم اوږدېږي، داسې لکه د سرطان او یا هم نري رنځ په شان، چې د انسان وجود ورو ورو کمزوری کوي او بیا یې له منځه وړي. که انساني او ټولنیزې ناروغۍ هر څومره ډېرې او رنګارنګ دي، داسې یې د رغونې لارې چارې او درمل هم ډول ډول او رنګارنګ دي. هوښیار طبیب او حکیم جي همغه څوک دی، چې دا ناروغي پر خپل وخت تشخیص او ناروغ ته له ناروغۍ سره متناسب درمل ورکړي. هر درمل د هرې ناروغۍ لپاره کار نه ورکوي او کله که هم د یوې ناروغۍ لپاره د بلې ناروغۍ درمل کارول شوي، نو ددې پرځای چې ګټه یې کړې وي، زیان یې اړولی او جانبي عوارض یې پیدا کړي دي. د افغانستان په تېر درې لسیز سیاست کې د بحرانونو یو غټ لامل همدا و، چې یو شی پر خپل ځای نه کارول کېده او تر ننه هم دا لړۍ روانه ده. د خلکیانو، پرچمیانو، جمعیتیانو او طالبانو د پوره واک او نیم واک په ټولو بهیرونو کې حالات همداسې روان وو او اوس هم تر ډېره حده خبره همداسې ده. د خلکیانو په ټوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابینه کې یوازې څلور پنځو وزیرانو لوړې زده کړې درلودې، د جمعیتیانو په نیمواکه واکمنۍ کې ان اشپزان هم د افغانستان په سیاسي نمایندګیو کې د دپلوماتانو په توګه مقرر شول، د طالبانو په واکمنۍ کې د عامې روغتیا پر مسلکي پوستونو سربېره ان د ترافیکو رئیسان او مدیران هم ملایان مقرر شول او د طالبانو تر سقوط وروسته د یوې درې ګوریلایان لکه دیو سېلاب په څېر پر دولتي پوستونو راشېوه شول، تراوسه یې هم ګڼ شمېر دولتي پوستونه په لاس کې دي، یوازې په لباس او څېره کې یې تغیر راغلی، خو په ماهیت او ذهنیت کې یې هېڅ بدلون نه دی راغلی. دې هرې دورې خپل خپل مرضونه او رنځونه زموږ پر ټولنې تحمیل کړل او د علاج لاره یې اوس څکه له موږه ورکه ده، څکه چې موږ ددې لپاره سمه سیاسي نسخه نه کاروو او که کاروو یې هم، نو د درملو پوره دوز نه تطبیقوو. همدا څه باندې دېرش کاله کېږي، چې افغانستان له څو ډلو ټپلو او سیاسي ګوندونو سره یرغمل دی. که ددې ټولو ډلو د مطرحو او اغېزمنو څېرو شمېر محاسبه کړو، نو تر زر یو نیم زر کسانو نه زیاتېږي، همدا کسان دي، چې بیا نو له زورواکو، ټوپکوالو او نورو دېره مارانو سره یو ګډ زنځیر او ځپل جوړوي او د ټولنې د روغتیا ټول رګونه زبېښي. د دېرش کلن سیاست په بهیر کې یوه غټه اشتباه همدا وه، چې دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبېدلي او لوبېدونکي اشخاص له سياسي صحنې څخه په بشپړ ډول ونه وتل، طالبانو که څه هم د دوی يو زيات شمېر له مخې پسې جارو کړل، خو هغوی بيا خپله دومره مرضونه لرل، لکه د ملاريا پرځای چې کولرا راشي. کله چې د طالبانو کولرا د امريکايانو د دواپاشۍ په زور ختمه شوه، نو ځای يې بېرته پخوانۍ ملاريا ياجنګي ډلو ونيو. د ملاريا يو خصلت دا دی، چې که د درملو پوره دوز ونه کارول شي، اتلس ورځې وروسته بيا راګرځي او دا ځل نو سړی دومره ځپي، چې له پښو يې غورځوي. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته هم امريکايانو د افغانستان له خلکو سره همداسې چل وکړ، دوی د ملاريا ضد واکسين او وسايل درلودل، خو زموږ خلک يې د ملاريا د ماشو ترحم ته پرېښودل. دې ماشو زموږ د ولس د بدن وينې داسې وزبېښلې، چې دوی په کې ښه غټ شول، خو زموږ د ولس رنځ يې داسې اوږد کړ، چې اوس يې ټوله نړۍ علاج ته حيرانه ده. امريکايانو داسې فکر کاوه، چې د پخوانيو جګړه مارانو او جنګسالارانو بيا راژوندي کول به د يوه داسې درمل په توګه کار ورکړي، چې طالبي ناروغي ختمه کړي، خو امريکايان دې ته متوجه نه وو، چې جنګسالاران داسې يو تاريخ تېری درمل و، چې جانبي عوارض لري؛ که د يوه مرض لپاره دوا شي، نو سل نور مرضونه زېږوي. طالبان خو اصلاً د همدې جنګسالارانو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عملونو زېږنده ده، یا که دې جنګسالارانو په کابل او د هېواد په نورو سیمو کې د خلکو پر سرونو مېخونه نه وای ټکوهلي او د خلکو پر مال، عزت او ناموس یې تېری نه وای کړی، نو طالب په شان یوې زېږې او ترخې پدیدې ته هېڅ اړتیا نه پیدا کېدله. طالبان هغه وخت داسې یو تریخ درمل و، چې تر ستوني تېرول یې اسانه کار نه و، خو د هغه وخت د جنګسالارانو د زړګونو ناروغیو ښه دوا وه، نو ولس خپله پوزه ونیوله اولکه د چمبړخیال په څېر د بدبویه درمل په توګه یې تر ستوني تېر کړل، خو اوس چې بیا پخواني ټوپکیان په نوي او نسبتاً صفا لباس کې پر ټولنه واکمن شوي، د واک او ځواک میتود یې توپیر کړی، خو ماهیت یې نه دی بدل شوی، نو طبعاً یو ځل بیا د طالبانو شتوالي ته زمینه برابرېږي، ځکه بهرنیو ځواکونو، چې په ګډه، له دې کورنیو غلو سره د جوال خوله نیولې، نو زموږ ولس به چاته فریاد وکړي، یو ځل بیا به یې د طالب د ترخو درملو ته پام وراوړي. واقعیت خو دادی که چېرې د افغانستان دولت او نړیواله ټولنه غواړي په افغانستان کې بشپړ سیاسي عدالت او سوله تامین کړي، نو د هر ډول تاریخ تېرو دواګانو له کارولو دې ډډه وکړي، نه پخواني جنګسالاران او تنظیمواکان د طالبانو ښه بدیل دی او نه هم طالبان د هغوی. نړیواله ټولنه او افغان حکومت که غواړي، ددې اوږده

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي رنځ علاج وشي، نو لږ تر لږه دې په افغانستان کې د عامې روغتیا له میتود او تجربې څخه ګټه واخلي. د عامې روغتیا وزارت د قانون له مخې، د ټولو تاریخ تېرو درملو استعمال او خرڅول بند دي، نو ځکه خو ددې وزارت هئیتونه وخت پر وخت د کابل او د هېواد د نورو ولایتونو پر درملتونو ګرځي، تاریخ تېرې دواګانې راټولوي، سېزي یې او خرڅوونکو ته یې قانوني سزا ورکوي. ددې وزارت مامورین او طبیبان پر دې پوهېږي، چې دا ډول درمل د انسان بدن ته زیان رسوي، که یوه ناروغي ښه کړي، نو لس نورې زېږوي. خو زموږ سیاستوالو لا تراوسه پورې د ټولنې د سیاسي ناروغۍ اصلي عاملین نه دي تشخیص کړي او نړیواله ټولنه هم له دومره تجربو سره سره بیا هم د اشتباه له پاسه بله اشتباه کوي. هغه سیاستوال، زورواکي او محتکرین زموږ پر ټولنه واکمنوي او ځواکمنوي، چې زموږ ټولنه د همغو له لاسه در په در اوخاورې پر سر شوې ده. که دا جګړه مار، دومره د نبوغ خاوندان وای، نو د خپلو اختلافونو علاج به یې کړی وای، چې ولس یې پرې کباب کباب کړ. د خپلې دې لیکنې د وروستۍ غوټې په توګه یو ځل بیا له افغان حکومت او نړیوالې ټولنې څخه هیله کوم، چې تېرې ناروغه سیاسي څېرې ، د نویو درملو په توګه، نورې زموږ په ټولنه کې ونه کاروي، دا همغه تاریخ تېري درمل دي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا کارول یې په لسګونو جانبي عوارض او مرضونه زېږوي، نو که نړیواله ټولنه او افغان حکومت او سمهال، لکه د عامې روغتیا وزارت د ماهرینو په شان، دا تاریخ تېرې درمل، د ښارونو له درملتونو څخه نه شي ټولولای او نه یې شي سپړلای، نو لږ تر لږه خو دې دومره وکړي، چې نور امتیازات دې نه ورکوي، سیاست ته دې پرېږدي، خو په سیاسي او اقتصادي امتیاز دې نه سمبالوي، خپل کفایت او خپل ظرفیت ته دې پرېږدي، چې څومره خپل سیاسي ژوند او واک غځولای او تضمینولای شي. او سمهال که حکومت او نړیواله ټولنه دا توره هم وکړي، نو زموږ ولس به د شکرانې لمونځونه ادا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پیژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمدخان زوی پر ۱۳۴۲ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ د نیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زیږېدلی دی.
لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لیسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۶ل کال له نومورې لیسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نومورې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته دپښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نومورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګه کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په ډېر ښه او بریالي ډول دا دوره پای ته ورسوله.

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د«پوهندوی» علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د «کابل پوهنتون»، «هیلې» او«شمشاد»مجلو د چلوونکې دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې «معارف» مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه د یو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیاد جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول.استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو. ملګرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده درو سپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي. استاد یون پر ۱۳۸۵ ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلواک لیکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راډیويي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندیان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي. د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي او د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم، هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر یو نیم کال راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته ایښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی.استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

سربېره پر دې، په یو زیات شمېر، ملي او نړیوالو کنفرانسونو کې یې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به یې د اثارو یادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې:

کتاب نوم	خرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړۍ شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دویمه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷

ب- راټولونې:

• هیلې	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• نیمګړي ارمانونه	د حیران شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د نازو انا یاد	د سیمینار د لیکنو ټولګه	دویم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د استاد الفت نثري کليات داستاد الفت نثرونه دربیم ۱۳۸۷
- سیندونه هم مري د اسحق ننګیال شعري منتخبات دویم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  دپوهنوال روستارتره کي اثر دویم ۱۳۸۷
- .د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه
  د نینسي دوپرې اثر دویم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر دویم ۱۳۸۷

د - یونلیکنې:

- د اماراتو سفر د اماراتو یونلیک دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی د اروپا یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- دپښتناګون ترڅنډو د امریکا یونلیک لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې:

- د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری دویم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې دویم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- هیله د خپلو سریزو په لمن کې — لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون — لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر — لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې — لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال — لومړی ۱۳۸۷
- د کتابونو په وړمو کې — لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې — لومړی ۱۳۸۷
- پښتو لیکنی سمون — لومړی ۱۳۸۷
- اوسنۍ رسنۍ — لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ — لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته د نور زغم او اوسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

Contemporary Afghan Media

(2001 - 2008)

Written By:

M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3

9 789936 500303 >

د خپرونو لړ: (۳۱)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library